

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRENENLER İÇİN
ULAÇLARIN (ZARF-FİİLLERİN) ÖĞRETİMİNE YÖNELİK
MATERYAL GELİŞTİRME**

Aylin KASAPOĞLU

İzmir

2012

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRENEMLER İÇİN
ULAÇLARIN (ZARF-FİİLLERİN) ÖĞRETİMİNE YÖNELİK
MATERYAL GELİŞTİRME**

Aylin KASAPÖĞLU

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Nevin AKKAYA

İzmir

2012

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenler İçin Ulaçların (Zarf- Fiillerin) Öğretimine Yönelik Materyal Geliştirme” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../.....

Aylin KASAPOĞLU

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne

İşbu alışma, j¼rimiz tarafından T¼rke Eğitimi Anabilim Dalı T¼rke ¼đretmenliđi Programında Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Nevin AKKAYA

¼ye : Yrd. Doç. Dr. Caner KERİMOğLU

¼ye : Yrd. Doç Dr. Ahmet ACAR

Onay

Yukarıda imzaların, adı geçen ¼đretim ¼yelerine ait olduğunu onaylıyorum.

...../...../.....

Prof. Dr. h. c. İbrahim ATALAY
Enstit¼ M¼d¼r¼

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	435277
Yazar Adı / Soyadı	Aylin KASAPOĞLU
Uyruğu / T.C.Kimlik No	T.C. 26731435720
Telefon / Cep Telefonu	
e-Posta	aylin.kasapoglu@ogr.deu.edu.tr
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenler İçin Ulaçların (Zarf- Fillerin) Öğretimine Yönelik Materyal Geliştirme
Tezin Tercümesi	Selecting And Developing Teaching/Learning Materials – How to Teach Foreigners The Gerunds
Konu Başlıkları	Eğitim ve Öğretim
Üniversite	Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bölüm	Eğitim Bilimleri Bölümü
Anabilim Dalı	Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2012
Sayfa	147
Tez Danışmanları	Yrd. Doç. Dr. Nevin AKKAYA Yrd. Doç. Dr. Caner KERİMOĞLU Yrd. Doç. Dr. Ahmet ACAR
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	Zarf-Fil=Gerund Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi=Teaching Turkish as a Foreign Language Materyal Geliştirme=Material Development
Yayımlama İzni	☒ Tezimin yayımlanmasına izin veriyorum ☐ Ertelemesini istiyorum

a. Yukarıda başlığı yazılı olan tezinin, ilgilenenlerin incelemesine sunulmak üzere Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından arşivlenmesi, kağıt, mikroform veya elektronik formatta, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezimize ilgili fikri mülkiyet haklarımız saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) ve erteleme talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.

03.07.2012

İmza:

ÖNSÖZ

Günümüzde bilim ve teknolojiye bağlı olarak pek çok alan değişmekte ve gelişmektedir. Özellikle yabancı dil eğitimi yeniliklerin ve değişimlerin en hızlı şekilde hissedildiği alanlardandır. Yabancı dil öğretimi alanındaki bilimsel çalışmalar günümüzde büyük bir hızla devam etmekte ve giderek daha fazla önem kazanmaktadır.

Gelişen teknoloji sayesinde toplumlar birbirine yakınlaşmaktadır ve çok dillilik, çok kültürlülük bir zenginlik haline gelmektedir. Bu doğrultuda yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, Türkiye’de ve pek çok ülkede önem kazanmaya başlamıştır. Türkiye’ nin önemli bir tarihi ve kültürel mirasa sahip olması, stratejik ve jeopolitik durumu sebebiyle doğu kültürüyle batı kültürü arasında bir geçiş noktasında bulunması, pek çok ülke ile ticari ilişkiler kurması gibi ekonomik, stratejik vb. sebeplerle Türkçe öğrenmeye karşı ilgi ve talep git gide artmaktadır.

Yabancılara Türkçe öğretimi alanındaki çalışmalar son yıllarda artmış olsa da halen talebi karşılayacak düzeyde değildir. Bu alanda hem öğretmenler hem de öğrenenler için materyal konusunda da sıkıntılar vardır. Özellikle öğreticiye yardımcı olacak bilgisayar destekli materyal yok denecek kadar azdır. Materyal sıkıntısının öne çıktığı alanlardan biri de dilbilgisi öğretimidir. Dilbilgisi öğretimi içerisinde ulaçların önemli bir yeri vardır. Ulaçlar, hem öğretmenlerin hem de öğrenenlerin zorlandığı dilbilgisi konularından biridir. Yapılan incelemeler sonucunda Türkçe öğretimi alanında ulaçlar konusunda yapılmış çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Bu nedenle çalışma bu alana bir katkıda bulunabilmek amacıyla hazırlanmıştır.

Bu çalışmamın her aşamasında sabırlı, hoşgörülü ve özverili yaklaşımıyla bana destek olan, tecrübelerini ve bilgisini benimle paylaşan hocam Sayın **Yrd. Doç. Dr. Nevin AKKAYA**’ya sonsuz teşekkür ederim.

Eğitimim boyunca gösterdikleri sabır, sevgi, hoşgörü ve destek için biricik **anneme, ve babama** çok teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
TABLO VE ŞEKİL LİSTESİ.....	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	viii

1.BÖLÜM:GİRİŞ.....1

1.1.Problem Durumu.....	2
1.1.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi.....	2
1.1.2. Avrupa Birliği Yabancı Dil Çalışmaları.....	7
1.1.3. Dil Seviyeleri ve Göstergeleri.....	8
1.1.4.Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri.....	14
1.1.4.1. Dilbilgisi Çeviri Yöntemi.....	15
1.1.4.2. Düz-varım Yöntemi.....	17
1.1.4.3. Kulak- Dil Alışkanlığı Yöntemi.....	19
1.1.4.4. Bilişsel Öğrenme Yöntemi.....	21
1.1.4.5. İletişimsel Yaklaşım-İletişimci Yöntem.....	22
1.1.4.6. Seçmeli Yöntem.....	27
1.1.5. Göreve Dayalı Öğrenme Modeli.....	29
1.1.5.1. Görev	31
1.1.5.2. Görev Türleri.....	34
1.1.6. Materyallerin Dil Öğretimindeki Yeri ve Önemi.....	36

1.1.7. Ulaçların Türkiye Türkçesindeki Yeri.....	41
1.1.7.1. Ulaçlar Tanımları ve Sınıflandırmaları.....	42
1.1.7.2. –ArAk Ulaç Yapısı.....	48
1.1.7.3. –Ip Ulaç Yapısı.....	50
1.1.7.4. – IncA Ulaç Yapısı.....	52
1.1.7.5.-All Ulaç Yapısı.....	53
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	54
1.3. Ana Sorun Tümcəsi.....	55
1.4. Alt Problemler.....	55
1.4.1. İkinci Dil Öğrenme Yöntemleri İle İlgili Alt Problemler.....	55
1.4.2. Ulaç Yapılarına Yönelik Materyaller İle İlgili Alt Problemler.....	55
1.5. Sayılıtlar.....	56
1.6. Sınırlılıklar.....	56
2. BÖLÜM: İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR.....	57
2.1. Yabancılara Türkçe Öğretimi İle ilgili Yayın ve Araştırmalar.....	57
2.2. Ulaçlar ile İlgili Yayın ve Araştırmalar.....	59
3. BÖLÜM: YÖNTEM.....	60
3.1. Araştırma Modeli.....	60
3.2. Evren ve Örneklem.....	61
3.3. Veri Toplama Araçları.....	61
3.4. Veri Çözümleme Teknikleri.....	61

4.BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR.....	62
4.1. –ArAk Ulaş Yapısına Yönelik Oluşturulan Materyaller.....	62
4.1.1. –ArAk Ulaş Yapısına Yönelik Oluşturulan Materyallerin Değerlendirilmesi.....	85
4.2. –Ip Ulaş Yapısına Yönelik Oluşturulan Materyaller.....	86
4.2.1. –Ip Ulaş Yapısına Yönelik Oluşturulan Materyallerin Değerlendirilmesi.....	99
4.3. –Inca Ulaş Yapısına Yönelik Oluşturulan Materyaller.....	100
4.3.1. –IncA Ulaş Yapısına Yönelik Oluşturulan Materyallerin Değerlendirilmesi.....	109
4.4.- All Ulaş Yapısına Yönelik Oluşturulan Materyaller.....	110
4.4.1. –All Ulaş Yapısına Yönelik Oluşturulan Materyallerin Değerlendirilmesi.....	119
4.5. Hazırlanan Materyaller İle İlgili Öğrenci Görüşleri.....	120
4.5.1.–ArAk Ulaş Yapısına Yönelik Hazırlanan Materyaller ile İlgili Öğrenci Görüşleri.....	120
4.5.2. –Ip Ulaş Yapısına Yönelik Hazırlanan Materyaller ile İlgili Öğrenci Görüşleri.....	122
4.5.3. –IncA Ulaş Yapısına Yönelik Hazırlanan Materyaller ile İlgili Öğrenci Görüşleri.....	123
4.5.4. –All Ulaş Yapısına Yönelik Hazırlanan Materyaller ile İlgili Öğrenci Görüşleri.....	124
5.BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	109
KAYNAKÇA.....	130
EKLER	137

TABLO LİSTESİ

Tablo-1: Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı Dil Seviyeleri ve Göstergeleri.....	9
Tablo-2: Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı Dil Seviyesi Gösterge Tablosu(Temel Kullanıcı).....	9
Tablo-3: Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı Dil Seviyesi Gösterge Tablosu(Bağımsız Kullanıcı).....	10
Tablo-4: Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı Dil Seviyesi Gösterge Tablosu (Yetkin Kullanıcı).....	11
Tablo-5: Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı Dil Yeterlilik Seviyeleri.....	12
Tablo-6: Dil Öğretiminde İletişimsel Yöntem.....	26
Tablo-7: Dil Öğretimde Göreve Dayalı Öğrenme Yöntemi.....	35
Tablo-8: Gramerlerimizin Zarf-Fiiller Olarak Ortaklaşa Verdikleri Ekler.....	48
Tablo -9: Görev Odaklı Öğretim Modeline Göre Oluşturulmuş Ders Planı 1.....	63
Tablo -10: Görev Odaklı Öğretim Modeline Göre Oluşturulmuş Ders Planı 2.....	68
Tablo -11: Görev Odaklı Öğretim Modeline Göre Oluşturulmuş Ders Planı 3.....	73
Tablo -12: Görev Odaklı Öğretim Modeline Göre Oluşturulmuş Ders Planı 4.....	86
Tablo -13: Görev Odaklı Öğretim Modeline Göre Oluşturulmuş Ders Planı 5.....	94
Tablo -14: Görev Odaklı Öğretim Modeline Göre Oluşturulmuş Ders Planı 6.....	98
Tablo -15: Görev Odaklı Öğretim Modeline Göre Oluşturulmuş Ders Planı 7....	101
Tablo -16: Görev Odaklı Öğretim Modeline Göre Oluşturulmuş Ders Planı 8....	106
Tablo -17: Görev Odaklı Öğretim Modeline Göre Oluşturulmuş Ders Planı 9....	110
Tablo-18 : Görev Odaklı Öğretim Modeline Göre Oluşturulmuş Ders Planı 10...	115

Şekil- 1: Dale' in Yaşantı Konisi.....	39

ÖZET

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi akademik bakımdan son yıllarda gelişmeye başlamış bir alandır. Bu alan içinde dilbilgisi öğretiminin önemli bir yeri vardır. Dilbilgisi öğretiminde kullanılacak işlevsel materyallerin öğrenme etkinliğini kolaylaştırmaya yönelik yadsınamaz bir katkısı olacaktır.

Türkçenin yabancılara öğretiminde üzerinde çalışılan konulardan biri de ulaçlardır. Ulaçlar hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin güçlük çektiği bir konu olarak görülmüştür. Çalışmamızın amacı, Türkçedeki –ArAk, -Ip, -IncA ve –All ulaç yapıları ile oluşturulan ulaç tümcemsilerinin yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilere öğretilmesine yönelik ders malzemesi oluşturmaktır.

Çalışmamızın amacı doğrultusunda yabancılara Türkçe öğretimi üzerine hazırlanmış kitapların bir kısmı incelenerek ulaçların öğretime yönelik eksiklikler saptanmış elde edilen verilerle saptanan eksikliklerin giderilmesine yönelik özgün malzemeler oluşturulmuştur.

Çalışmamızda dil öğretime yönelik işlevsel yöntem ve yaklaşımlardan iletişimsel yaklaşıma ve çalışmanın dayanağı olan göreve dayalı dil öğrenme modeline değinilmiştir. Bu çalışmada Türkçedeki ulaç tümcemsilerinin öğretime yönelik oluşturulan görevler, iletişimsel bağlamda erek yapıya odaklanmış görevlerdir.

Türkçedeki belirli ulaçların öğretimi için oluşturulan malzemeler hedef düzeydeki (orta ileri düzey) öğrencilerin görüşlerine sunulmuş ve bu görüşler doğrultusunda çalışma değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Zarf-Fiil, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Materyal Geliştirme

ABSTRACT

Teaching Turkish as a foreign language has been a developing academic field during the last years. Teaching grammar has an important place in this academic field. Functional materials, which are used to teach grammar, have an undeniable contribution to facilitate the effectiveness of learning.

One of the topics that has been worked on teaching Turkish to foreigners is gerunds. They are considered as difficult topics not only for students but also for teachers. The aim of this master study is developing class materials for teaching clauses that are generated via Turkish gerund suffixes –ArAk, -Ip, -IncA and –All to foreigners.

The academic literature for teaching Turkish to foreigners was investigated according to the aim of study and gaps for teaching gerunds were detected in the literature. The unique materials were developed to close these gaps.

Functional methods, communicative approach and task-based language learning were introduced in the study. The tasks that were conceived for teaching gerund clause in Turkish were focused in targeted structure as communicative approach.

The materials that were developed to facilitate teaching process of certain Turkish gerunds are targeting upper intermediate level students. The developed materials were presented to a few foreigner Turkish students and the materials were evaluated based on their feedbacks.

Key Words: Gerund, Teaching Turkish as a Foreign Language, Material Development

BÖLÜM I

GİRİŞ

Yabancı dil öğrenmek yepyeni bir dünyaya kapılarını açmak yeni görüşler, yeni yaşantılar, yeni insanlar ve yeni kültürlerle tanışıp zenginleşmek, deneyimler kazanmak demektir. Yabancı dil olarak Türkçe eğitimi ülkemizde son zamanlarda büyük önem kazanmaya başlamıştır. Özellikle Avrupa’da ve Türk cumhuriyetlerinde Türkçeye olan ilginin artması ile her yaştan pek çok insan gerek iş sebebiyle gerekse turistik sebeplerle Türkiye’ ye gelmeye ve Türkçe öğrenmeye başlamıştır. Bununla beraber yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kavramı gelişmeye başlamış bu konuda çalışan araştırmacıların sayısı artmıştır. Her ne kadar çalışmalar yoğunlaşsa da yeni oluşan bu kavrama yönelik gerek öğretmenlerin bilgilerinde gerekse kullanılan malzemelerde eksiklikler bulunmaktadır. Yabancı dil öğretmenleri öncelikle öğretecekleri yabancı dili tanımalı, en gelişmiş öğretim yöntemlerinden haberdar olmalıdırlar.

Günümüzde Türkçe öğretimi ciddi bir değer kazanmış ve ihtiyaç haline gelmiştir. Bunun en önemli nedeni Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının ortasında yer alan Türkiye’nin bu coğrafi konumu itibariyle farklı kültürlerle, farklı medeniyetlere beşiklik etmesi, dolayısıyla çok büyük avantajlara sahip olmasıdır. İşte bu avantajlar diğer komşu ülkelerin gözünde Türkiye’yi değerli kılmaktadır. Bu nedenle tüm dünyadan olduğu gibi özellikle bölge ülkelerden Türkiye’ ye gelen yabancı sayısı git gide artmaktadır. 2001 Avrupa Diller Yılı dolayısıyla Millî Eğitim Bakanlığı’nca Ankara’da düzenlenen “Avrupa’da Yabancı Dil Olarak Türkçe Eğitimi” konulu uluslararası sempozyumun kapanış bildirisinde şöyle bir açıklama yer almaktadır:

“Uzun yıllardan beri Avrupa’da Türkçe konuşan toplumların, özellikle Avrupa demokratikleşme süreci çerçevesinde dil, edebiyat ve kültür mirasını genç kuşaklara aktardığı belirtilerek genç Avrupalı kuşaklar tarafından Türkçenin yabancı dil olarak öğrenilmesi Avrupa’nın kültür dokusuna yeni bir boyut katacaktır.”(Bölükbaş, 2004: 20).

Gerek Türkiye’ nin kültürünü ve insanlarını yakından tanımak amacıyla gerek burada ticaret yapmak ya da eğitim görmek amacıyla gün geçtikçe daha çok insan Türkiye’ yi ziyaret etmekte, hatta burada yaşamaya başlamaktadır. Bu insanlar Türkiye’

ye geçici ya da kalıcı olarak her ne sebeple gelmiş olurlarsa olsunlar Türk dilini bilmemek onların Türkiye’de karşılaştıkları en büyük zorluk olmuştur. Bu durum özellikle Türkiye’de kalıcı olanlar için Türk dilini öğrenmeyi zorunlu kılmıştır

1.1. Problem Durumu

Çalışmamız, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilere Türkçedeki ulaçların öğretimine yönelik hazırlanan ders materyallerinin, öğrencinin iletişim kurabilmesine olanak sağlayacak nitelikte olup olmadığı sorusundan yola çıkmıştır. Oluşturulan malzemelerde iletişimsel yaklaşım ve görev odaklı yöntem esas alınmıştır. Çalışmayı şekillendiren problemler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilere ulaçların öğretilmesine yönelik hangi yöntem ve tekniklerden yararlanılmalıdır? Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere ulaçlar hangi düzeyde öğretilmelidir? Ulaçların Türkiye Türkçesinde yeri nedir ve ulaçlar neden öğretilmelidir? Ulaçların öğretimine yönelik iletişimsel bağlamda ders malzemesi nasıl oluşturulmalıdır? Aşağıda problem durumu olarak kabul edilen unsurlar ayrıntısıyla incelenmiştir.

1.1.1.Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi

Günümüzde yaşamın her alanında olduğu gibi eğitimde de hızlı bir değişim ve dönüşüm görülmektedir. Bununla birlikte insanlar kendilerini küresel bir etkileşim çemberinin içinde bulmaktadırlar. Bu durum en az bir yabancı dil öğrenme ihtiyacını doğurmaktadır. Bu küresel etkileşim içerisinde etkin olan ulusların dilleri de doğal olarak önem kazanmaktadır. Bu bağlamda Türkiye ve Türkçenin öneminin artması Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine önemini ortaya çıkartmaktadır.

Demirel’ e(2010: 30) göre yabancı dil öğretiminde esas alınması gereken temel ilkeler şunlardır:

1. Dört temel beceriyi geliştirme
2. Öğretim etkinliklerini önceden planlama
3. Basitten karmaşığa somuttan soyuta doğru öğretme

4. Görsel ve işitsel araçları kullanma
5. Anadili gerekli durumlarda kullanma
6. Bir seferde bir tek yapıyı sunma
7. Verilen bilgilerin günlük yaşama aktarılmasını sağlama
8. Öğrencilerin derse daha etkin katılmalarını sağlama
9. Bireysel farklılıkları dikkate alma
10. Öğrencileri güdüleme ve cesaretlendirme

Bu ilkelere göre dil öğretiminde dört temel beceri olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin bir bütün olarak öğretilmesi amaçlanmaktadır. Bunları gerçekleştirebilmek için eğitimin olmazsa olmazı, iyi bir planlama yapma gerekliliğidir. Planlama yaparken derse yöntem, metot ve metin açısından çeşitlilik getirmeye çalışılmalıdır. Yapılan planlama sonucunda dil öğretiminde öğretilecek konular belli bir sıraya konularak basitten karmaşığa, somut kavramlardan soyut kavramlara doğru olmalı, öğretimde görsel ve işitsel araçlar kullanılmalıdır. Görsel ve işitsel araç kullanımı öğretimin daha etkili olmasını sağlayacaktır. Yabancı dil öğretiminin hedefleri arasında dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise yabancı dil derslerinin esasını öğrenilen dili daha çok duyma ve kullanmaları gerekliliğidir. Bu gereklilikten dolayı yabancı dil derslerinde ana dili kullanmaktan mümkün olduğu kadar kaçınarak öğrencilerin öğrenilen dilde daha fazla konuşmalarına olanak sağlanmalıdır. Dil öğretiminde karışıklığa sebebiyet vermemek için sınıf içi uygulamalarda tek bir yapıyı sunmaya gayret gösterilmelidir. Aynı anda birden fazla sözcük ya da cümle yapısı karışıklığa neden olabileceğinden, her seferinde bir sözcük ya da bir cümle yapısını vermek daha uygun olacaktır. Sınıf içinde öğretilenlerin kalıcı olması için verilen bilgi ve örneklerin günlük yaşamla ilişkilendirilmesi uygun olacaktır. Sınıf içerisinde çeşitli yöntemler ve etkinliklerle öğrencilerin derslere daha etkin katılımları sağlanmalıdır. Gerek ana dili eğitimi gerekse yabancı dil eğitiminde, eğitim öğretim faaliyetlerini gerçekleştirirken öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurmalıyız.

Eğitimin başarıya ulaşabilmesi için öğrencilerin güdülenme ve cesaretlendirilmeye ihtiyaç duyduğu unutulmamalıdır.

Yukarıda açıkladığımız temel ilkelerden başka Barın' ın Yabancılara Türkçe Öğretiminde İlkeler adlı makalesinde belirttiği genel ilkeleri şu şekilde açıklayabiliriz (Barın, 2004: 24,25,26):

a. Kullanılan Dilin Öğretilmesi

Yabancılara Türkçe öğretirken yaşayan Türkçenin öğretilmesi çok önemlidir. Aksi takdirde yukarıda da değindiğimiz gibi öğrenciler içine girdikleri Türk toplumunda öğrendikleri Türkçe ile iletişim kurmakta zorlanacaklardır. Bu da Türkçeyi öğretme hedefinden uzak bir tutumdur. Gerek ders kitapları, çalışma kitapları ve kaset ve cd'lerde gerekse sınıf içi konuşmalarda yapaylıktan uzak durulmalıdır. Öğretim elemanı yalnızca kendi kullandığı cümleleri değil, toplumun değişik kesimlerinde kullanılan standart Türkçeyi öğretmek zorundadır.

b. Telaffuza Önem Verme

Değişik milletlerden kişilerin Türkçe öğreneceği bir sınıfta en çok üzerinde durulması gereken konu, Türkçeyi telaffuz, vurgu ve tonlamaya uygun olarak öğretmektir. Alfabe öğretilirken verilecek olan örneklerden başlayarak bunun üzerinde çok önemle durulması gerekir. Buna çok dikkat edilmezse aynı sınıfta birden fazla söyleyiş biçimiyle karşı karşıya kalınacaktır.

c. Öğrencilerin Bildiği Kelimelere Dayanarak Yeni Cümleler Kurma

Yabancı dil öğrenen kişilerin henüz anlamını kavrayamadıkları kelimelerle düşünmesi ve kendini ifade etmesi mümkün değildir. Öğrencilere verilecek metinler daha önce çeşitli uygulamalarla öğretilen kelimelerden oluşmalı, ancak her metinde de öğrencinin sezebileceği şekilde birkaç yeni kelime verilmelidir.

ç. Öğrencilere Öğrendiklerini Uygulama İmkanının Verilmesi

Yukarıda da kısaca bahsettiğimiz gibi uygulamaya dönük olmayan dil öğretimi amacına ulaşamaz. Öğrencilere ders kitabında öğretilenler çalışma kitaplarında değişik cümleler içerisinde kavratılmalı ve sınıf içinde bireysel ve grup oyunları ile neşeli ve zevkli bir ortam içinde uygulatılmalıdır.

d. Herkese Eşit Söz Hakkı Tanınması

Dersi her öğrencinin eşit sürede katılımı ile işlemek hem öğrencileri edilgen öğrenim biçiminden kurtaracak, onları etkin kılacak hem de öğrencinin kafasında herkesin eşit durumda olduğu yer edecektir.

e. Öğrencinin Kendini Yazılı ve Sözlü ifade Edebilmesi

Yabancılara Türkçe öğretilirken ilk dersten itibaren konuşma ve yazma birlikte verilmeli ve öğrenciden de duygu ve düşüncelerini hem yazılı hem de sözlü olarak ifade etmesi istenmelidir. Ancak, bu şekilde öğretilenler daha kalıcı bir duruma gelir. Zaten dil öğretiminin amacı da budur.

f. Dil ile Birlikte Kültürün Verilmesi

Kelimeler boş semboller değildir. İletişimde yer alan her kelimenin ardında bir kabuller dünyası yer almaktadır. Bu kabuller, kelimenin ait olduğu toplumun kültürünün bir parçasıdır. Özellikle deyimler çok iyi öğretilmelidir. Çünkü, günlük kullanımda deyimlere çok fazla yer vermekteyiz. Yabancı biri, Türkçedeki deyimleri iyi kullandığında insanlarla çok daha rahat iletişim kurabilmektedir. Burada önemli olan, kelimeleri hangi metinlerde ne şekilde kullanacağımızdır. Yaşantılardan kopuk olarak dil öğretilmeye kalkılırsa o zaman ne dil ne de kültür tam olarak öğretilir. Yabancılara öncelikle insanlığın genel değerleri, ortak yönleri üzerinde Türkçe öğretmeye başlamak gerekir.

g. Hem Bireysel Çalışmalara Hem de Grup Çalışmalarına Gereken Ölçüde Yer Verilmesi

Gerek ders içerisinde gerekse ders dışında verilecek alıştırmalar öncelikle kendi yapabilecekleri türde olmalı, verilenler bu yolla özümsetilmelidir. Daha sonra öğrencilere roller dağıtılarak önce ikili sonra daha büyük gruplar halinde dramatizasyon çalışmaları yaptırılmalıdır.

ğ. Dersi Sıkıcı Olmaktan Kurtaracak Çeşitli Uygulamalara Yer Verilmesi

Hem dersi tek düzelikten kurtarmak hem de öğrencilerin yaparak, yaşayarak dil öğrenmelerini sağlayabilmek için şarkı, şiir, fıkra, tekerleme, bulmaca ve değişik oyunlardan yararlanmak gerekir. Yabancı dilde unutulmayan şeylerin başında şarkılar ve tekerlemeler gelmektedir. Ayrıca, 60 oktava kadar müziğin insanı öğrenmeye daha açık hale getirdiği gerçeği unutulmamalıdır.

h. Öğretilmeyenlerin Sorulmaması

Daha önceden belirttiğimiz gibi, öğrencilerin bildiği kelimelere dayanarak öğretim yapılması gerekmektedir. Dolayısı ile öğrencilere öğretmediğimiz kavram ve yapıların gerek sınıf içi uygulamalarında gerekse sınavlarda sorulmaması gerekir. Aksi takdirde bu tutum ölçme ve değerlendirmenin yanlış sonuç vermesine sebep olacaktır.

ı. Öğrencinin Öğreneceği Kadar Bilgi Verilmesi

Dil Öğretiminin her basamağı belirli bir plana dayandırılmalıdır. Öğrenciye ne sıkılacağı kadar az ne de alamayacağı kadar çok bilgi verilmelidir. Burada unutulmaması gereken en önemli husus, karşımızdaki öğrencilerin yabancı olduğu ve Türkçeyi çizebildiğimiz sınırlar kadar öğrenebildiğidir.

i. Öğrencilerin Yaptıkları Yanlışların Anında Düzeltilmesi

Dil öğretiminin ilk basamağından itibaren öğrencilerin yaptıkları yazılı ve sözlü yanlışları anında düzeltmek gerekir. Yoksa yanlışlar üst üste yığılacak ve karşımıza büyük bir problem olarak çıkacaktır. Öğrenci bu düzeltmenin kendi iyiliği için yapıldığını kavradığında daha mutlu olacaktır.

Bu bölümde incelediğimiz temel ilkelere ve genel ilkelere baktığımızda bu ilkeleri sadece yabancı dil eğitiminde değil küçük ekleme veya çıkarmalarla dil öğretiminin her aşamasında ve çeşidinde kullanabiliriz.

1.1.2.Avrupa Birliği Yabancı Dil Çalışmaları

Son zamanlarda Avrupa’ da çok kültürlülük ve çok dillilik kavramlarının ortaya atılmasıyla birlikte yabancı dil öğretimi Avrupa Konseyi yabancı dil politikasını iki üst amaca bağlamıştır. Bunlar: Dil ve kültür çeşitliliğini karşılıklı bir zenginlik kaynağı olarak korumak ve geliştirmek; insanlar arası ilişkileri, uluslararası akışı ve düşünceler arası alışverişi kolaylaştırmaktır (Polat, 2001: 36).

Avrupa Birliği’nin eğitim ve kültür politikalarını yürüten en önemli örgüt Avrupa Konseyi (The Council Of Europe)’dir. Avrupa Birliği’ne bağlı Avrupa Birliği Konseyi (European Council) ve Avrupa Komisyonu (European Commission) da Avrupa Konseyi dışında bu alanda çalışan diğer organlar arasında yer alır. Dil ve kültür konularına büyük önem veren Avrupa Konseyi, Avrupa’daki dilleri ve kültürleri Avrupa’nın korunması ve geliştirilmesi gereken ortak bir mirası olarak görmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda hizmet eden Avrupa Birliği programları oluşturulmuştur. 2000-2006 döneminde Avrupa Birliği yabancı dil öğrenme için Sokrates ve Leonardo da Vinci programlarından destek sağlanırken 2007-2013 döneminde yeni Yaşam Boyu Öğrenme programı ön plana çıkmıştır(Can, Aktaran Yaylı, Bayyurt; 2011:184).

Avrupa birliği yaşam boyu öğrenmeyi anlamlı kılacak şekilde dil edinimini desteklemek amacıyla Avrupa Dil Portfolyosu belirlemiştir. Milli eğitim bakanlığı Dış İlişkiler genel müdürlüğü tarafından yayımlanan Avrupa Dil Portfolyosu kişiye özeldir ve üç bölümden oluşmaktadır. (MEB, Genelge,2009)

Bu bölümler şöyledir:

Dil Pasaportu: Öğrencinin bildiği Avrupa dillerini ve bildiği dillerdeki yeterlilik düzeylerini gösteren belgedir. Dil pasaportu tüm Avrupa Ülkelerinde geçerli olacak şekilde standart hale getirilmiştir. Bireyin edindiği tüm diller, dil becerileri (dinleme, konuşma, okuma, yazma) ve düzeyleri dil pasaportuna işlenmektedir. Dil düzeyleri A1,

A2, B1, B2, C1, C2 olmak üzere altı düzeyde, dil becerileri de dinleme, okuma, karşılıklı konuşma, etkili konuşma ve yazma olmak üzere beş dil becerisi boyutunda ele alınmaktadır. Gelecek yıllarda Avrupa'da serbest dolaşım hakkı, oturma ve çalışma izni için bu pasaportun kullanılması düşünülmektedir.

Dil Öğrenim Geçmişi: Kişinin öğrendiği dilleri niçin, nerede ve nasıl öğrendiğini; dildeki gelişme durumunu, hangi ülkeleri ne zaman ziyaret ettiğini, hangi iletişim kanallarını kullanabildiğini, yabancı dilde okuduğu kitapları, dergileri ve izlediği televizyon kanallarını, kısaca yabancı dil öğreniminin özgeçmişine ait bilgilerin yer aldığı bölümdür.

Dil Dosyası: Öğrencinin yabancı dili öğrenirken yaptığı çalışmaların örneklerinin bulunduğu bölümdür. Öğrencinin, aldığı diplomalar, sertifikaların tarih ve adlarıyla birlikte bu dosyayı da bulundurması gerekmektedir (Demirel, 2010: 23-24).

Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı, dil öğrencileri için üç seviye belirlemiş ve bu üç seviyeyi de kendi içinde ikiye ayırmıştır.

1.1.3. Dil Seviyeleri ve Göstergeleri

Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'nda yer alan dil seviye göstergeleri, öğrencinin hangi seviyede hangi dil yeterliliklerine sahip olması gerektiğini açıklayan bir çerçevedir. Bu çerçeve çalışmamızda oluşturulan malzemelerin sınırlarının çizilmesi bakımından yol gösterici niteliktedir.

Avrupa Dil Portfolyosu'nda altı dil seviyesi (A1, A2, B1, B2, C1, C2) bulunmaktadır.

Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'nın belirlediği seviyelerin daha ayrıntılı şekli ve hangi seviyelerde hangi yeterliliklere sahip olunması gerektiği aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo-1:**Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı Dil Seviyeleri ve Göstergeleri**

A TEMEL KULLANICI
A1 Giriş
A2 Basamak
B BAĞIMSIZ KULLANICI
B1 Eşit
B2 Üstünlük
C YETKİN KULLANICI
C1 Yeterlilik
C2 Ustalık

(CEFR 2001)

Tablo-2:**Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı Dil Seviyesi Gösterge Tablosu**

(Temel Kullanıcı)

TEMEL KULLANICI	A1	Konuştığı kişilerin yavaş ve anlaşılır bir şekilde konuşması ve yardıma hazır olması hâlinde basit düzeyde iletişim kurabilir.
		Kendini ya da başkalarını tanıtabilir, bu bağlamda, nerede oturduğu, kimleri tanıdığı, sahip oldukları ve benzeri temel sorular yoluyla iletişim kurabilir.
		Somut gereksinimlerini karşılayabilmek adına bilinen, günlük

		ifadeleri ve çok temel deyimleri anlayabilir ve kullanabilir.
	A2	Basit bir dil kullanarak kendi özgeçmişi ve yakın çevresi hakkında bilgi verebilir ve anlık gereksinimleri karşılayabilir.
	A2	Bildiği, alışılmış konularda doğrudan bilgi alışverişinde bulunarak basit düzeyde iletişim kurabilir.
		Kişisel, aile, alışveriş, iş ve yakın çevre ile ilgili konularda çok sık kullanılan temel deyimleri ve cümleleri anlayabilir.

(Avrupa Dil Portfolyosu, 2009)

Tablo-3:

Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı Dil Seviyesi Gösterge Tablosu

(Bağımsız Kullanıcı)

BAĞIMSIZ KULLANICI	B1	Yaşadığı olayları ve deneyimlerini aktarabilir; düşlerinden, umutlarından ve isteklerinden söz edebilir, görüşlerini ve planlarını kısaca nedenleriyle ortaya koyabilir.
		Kişisel ilgi alanları doğrultusunda ya da bildiği konularda, basit, ancak fikirler arası bağlantıların oluşturulmuş olduğu metinler yoluyla kendini ifade edebilir.
		Seyahatlerde, dilin konuşulduğu yerlerde karşılaşılabilecek çoğu durumların üstesinden gelebilir. Günlük yaşamda, işte ya da okulda, sık karşılaştığı ve tanıdık olduğu konulara dayalı yazılı ve sözlü ifadeleri ana hatlarıyla anlayabilir.
		Farklı konularda, ayrıntılı ve anlaşılır bir şekilde kendini ifade edebilir ve bir konunun olumlu ve olumsuz yönlerini ortaya koyarak kendi bakış açısını yansıtabilir.
		Çok zorlanmadan, belli ölçüde doğal ve akıcı bir dil kullanarak

		ana dilde konuşan birisiyle iletişim kurabilir.
	B2	Soyut ve somut konulara dayalı karmaşık metinlerin ana fikrini anlayabilir, kendi uzmanlık alanı olan konularda teknik tartışmalar yürütebilir.

(Avrupa Dil Portfolyosu, 2009)

Tablo-4:

Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı Dil Seviyesi Gösterge Tablosu

(Yetkin Kullanıcı)

YETKİN KULLANICI		Karmaşık konularda, bağlantıların ve ilişkilerin açıkça ortaya konduğu, iyi yapılandırılmış, ayrıntılar içeren metinler yoluyla kendini akıcı bir şekilde ifade edebilir.
		Dili akademik ve mesleki amaçlar için ve günlük yaşamda esnek ve etkili bir şekilde kullanabilir.
	C1	Gereksinim duyduğu ifadeleri fazla zorlanmadan bularak kendini doğal ve akıcı bir şekilde ifade edebilir. Farklı yapıya sahip uzun ve karmaşık metinleri anlayabilir ve bu metinlerdeki dolaylı anlatımları ve imaları fark edebilir.
		Akıcı bir dil kullanarak kendini tam anlamıyla ifade edebilir. Karmaşık durumlarda bile kendini ifade ederken ince anlam farklarından yararlanabilir.
	C2	Farklı yazılı ya da sözlü kaynaklardan edindiği bilgiyi özetleyebilir, bu kaynaklara dayalı olarak bir tartışmayı yapılandırabilir, akıcı ve doğal bir anlatım ile sunabilir.

		Duyduğu ve okuduğu her şeyi kolayca anlayabilir.

(Avrupa Dil Portfolyosu, 2009)

Yukarıda tablolarda düzeylerin kazanımlara göre yeterlilikleri verilmiştir. Bu çalışmada orta ileri düzeydeki öğrencilere yönelik materyal geliştirilmiştir. Aşağıdaki tabloda orta ileri (B2) düzeyde dil kullanıcısının kendini değerlendirme çizelgesi verilmiştir. Bu çizelge çalışmamızda hazırlanan materyallerin çerçevesinin oluşturulmasında önemli bir ölçüt olmuştur.

Tablo-5 :

Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı Dil Yeterlilik Seviyeleri

B2 Düzeyi

Kendini Değerlendirme Çizelgesi (Anlama)

B2 dil göstergeleri		
ANLAMA	DİNLEME	Güncel bir konu olması koşuluyla uzun konuşma ve sunumları anlayabilir, karmaşık tümcelerle yapılan tartışmaları takip edebilirim. Televizyon haberlerini ve güncel olaylara ilişkin programların çoğunu anlayabilirim. Standart dilin kullanıldığı filmlerin çoğunu anlayabilirim.
	OKUMA	Yazarların belirli tutum ya da görüşü benimsedikleri, güncel sorunlarla ilgili makaleleri ve raporları okuyabilirim. Çağdaş edebi düzyazıyı anlayabilirim.

KONUŞMA	KARŞILIKLI KONUŞMA	Öğrendiğim dili ana dili olarak konuşan kişilerle anlaşmayı mümkün kılacak bir akıcılık ve doğallıkla iletişim kurabilirim. Bildik konulardaki tartışmalarda, kendi görüşlerimi açıklayıp destekleyerek etkin bir rol oynayabilirim. Kullanacağım sözcükleri çok fazla aramaksızın, kendimi akıcı ve doğal bir biçimde ifade edebilirim. Dili, toplumsal ve mesleki amaçlar için esnek ve etkili bir şekilde kullanabilirim. Düşünce ve fikirlerimi açık bir ifadeyle dile getirebilir ve karşımdakilerin konuşmalarıyla ilişkilendirebilirim.
	SÖZLÜ ANLATIM	İlgi alanıma giren çeşitli konularda açık ve ayrıntılı bilgi verebilirim. Çeşitli seçeneklerin olumlu ve olumsuz yanlarını ortaya koyarak bir konu hakkında görüş bildirebilirim.
YAZMA	YAZILI ANLATIM	İlgi alanıma giren çok çeşitli konularda anlaşılır, ayrıntılı metinler yazabilirim. Belirli bir bakış açısına destek vererek ya da karşı çıkararak bilgi sunan ve nedenler ileri süren bir kompozisyon ya da rapor yazabilirim. Olayların ve deneyimlerin benim için taşıdıkları önemi ön plana çıkaran mektuplar yazabilirim.

(Avrupa Dil Portfolyosu, 2009)

1.1.4.Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri

Dilin nasıl öğretilceği sorusu yüzyıllardır dil eğitimcilerinin gündeminde yer almıştır. Dil eğitimcileri bu alanda uzun tartışmalara girmiş yabancı dil öğretiminde yöntem sorunu günümüze dek pek çok değişim ve gelişim geçirmiştir. Bu bölümde yabancı dillerin öğretiminde yaygın olarak kullanılan yöntemlere değinilecek ve çalışmamızda esas aldığımız iletişimsel yaklaşım ile görev odaklı dil öğretimi üzerinde durulacaktır.

Yabancılara Türkçenin öğretimi için yazılan eserlerden ilki Kaşgarlı Mahmut'un Divanü Lügati't-Türk adlı eseridir. Bu eserde dil öğretimi konusunda başarılı bir yöntem izlediğini belirtilerek yöntemin başlıca özellikleri şu şekilde sıralamıştır:

- a. Önce ve hemen her zaman sadece kural verme değil, ilkin çok sayıda örnekten hareket edip kurala ulaşma yolunu izlemiş ve günümüz yabancı dil öğretiminde benimsenen bir yöntem uygulamıştır.
- b. Dil öğrenmede örneklerin, metinlerin önemini çok iyi görmüş, örneklerini günlük hayattan, atasözlerinden, şiirlerden derlemiştir.
- c. Dil öğretirken Türk kültürünü de tanıtmaya amacı gütmüş, bu konuya özel bir önem vermiştir.
- d. Dil öğretiminde tekrarın önemini çok iyi kavradığından, önceden geçen bir kuralı gerektiğinde hatırlatmaktan çekinmemiştir.
- e. İzlediği bu başarılı yöntemleri buluncaya kadar çok çaba harcayan yazar, iki yıl içinde eserini üç kez yazıp beğenmemiş, dördüncü kez yazmıştır (Akyüz, 1994: 35).

Eski çağlardan beri dil öğretimine yönelik pek çok yöntem denenmiş yabancı dilin öğrenilmesi ve öğretilmesi konusunda birçok çalışmalar yapılmıştır. Günümüzde yabancı dil öğretiminin öneminin artması ile birlikte yöntem kavramı da ön plana çıkmıştır. Ömer Demircan, "Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri" adlı kitabında otuz beş yöntem ve yirmi üç dil öğretim yaklaşımını incelemiştir. Bu yöntemlerin ve yaklaşımların bir kısmı günümüzde yaygın olarak kullanılmaktadır bir kısmı da belli bir süre denendikten sonra başarısızlığa uğradığı için terk edilmiştir.

Bu bölümde Türkçenin yabancılara öğretiminde yöntem sorunu ele alınacaktır. 1982 Ekim ayında Avrupa konseyi ile Milli Eğitim Bakanlığının ortaklaşa düzenledikleri “Yabancı Dil Öğretim Programları” konulu seminerde belirlenen belli başlı yöntemler sınıflaması esas alınmıştır. Türk ve Avrupalı uzmanlar tarafından benimsenen bu yöntemler:

1. Dilbilgisi - Çeviri Yöntemi (Grammar-Translation Method)
2. Düzvarım Yöntemi (Direct Method)
3. Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi (Audio-Lingual Method)
4. Bilişsel Öğrenme Yaklaşımı (Cognitive –Code Approach)
5. İletişimci Yöntem (Communicative Approach)
6. Seçmeli Yöntem (Eclectic Method)

Şeklinde olmuştur (Demirel, 2010: 35).

Bu yöntemlerin dışında çalışmamızda önemle üzerinde durulan ve materyallerin oluşturulmasında çerçevemizi oluşturan Göreve Dayalı Öğrenme Yönteminden ayrıntılı bir biçimde söz edilecektir. Yöntemleri daha iyi tanımak için kısaca inceleyelim.

1.1.4.1. Dilbilgisi Çeviri Yöntemi

XIX. yüzyılın birinci yarısından başlayarak geçerli dil öğretim yöntemi (Klasik yöntem) durumuna gelen bu öğretim uygulaması şöyleydi (Demircan, 2005:150):

- 1) Dilbilgisi: Biçimbilgisi ve sözdizimi kurallarını içermekte, sesletim öğretimi yapılmıyorsa da başlangıçta sesletim kuralları bir özet olarak verilebilmektedir.
- 2) Öğretim, ezbere dayanır; bağlam dışı sözcükler, sözcük listeleri ve onların çekimleriyle baslar. Bu sözcüklerin kullanılacağı metin ile aralarında bir sıra izlenmez, listeler sonradan ezberlenir.

3) Dilbilgisi kuralları tümdengelimli olarak verilir, bu kuralların bir uygulaması olarak yabancı dilden ana dile, anadilden yabancı dile çeviri yapılır. Mekanik olarak yapılan bu çevirilerde kullanılan tümceler, bağlam dışı yapay tümcelerdir (Demircan, 2005: 150).”

Demircan bu üç maddede XIX. yüzyıldan bu yana klasikleşen bu ğretim metodunda; bağlamdan bağımsız, kurallara ve ezbere dayalı, dilbilgisi ve sesletimin odak noktası olduğu ve tümdengelim yönteminin kullanıldığını vurgulamaktadır.

Yöntemin kullanım özelliklerini Demirel (2010:36) şöyle açıklamaktadır.

1. Gramer, biçimsel gramerin bir özetidir. İlk önce öğrencilere okutulan pasajlardaki kalıplar öğretilir. Dilin kurallarını öğretmek esastır. Gramerin öğretilmesi daha çok verilen metnin incelenmesi sonucu olur.
2. Öğretim daha ziyade ana dilin kullanımı ile yapılır. Bu arada öğretilmek istenen yabancı dil, ana dile göre daha az bir kullanıma sahiptir.
3. Öğrencilerin sözcük dağarcıklarının geliştirilmesi önemli bir konudur. Sözcük dağarcığı daha çok seçilen metne dayalı olup bu metinden seçilmiş hiç kullanılmamış sözcüklerin listesi öğrencilere verilerek bunları ezberlemeleri istenir. Bu şekilde öğrencilerin sözcük hazineleri geliştirilmeye çalışılır.
4. Karışık ve zor gramer kalıplarının çok ayrıntılı ve uzun açıklamaları verilir. Çünkü dilin öğretilmesi daha çok dilin belirlenmiş düzenli cümle kalıplarının yani gramerin öğretilmesi ile olasıdır. Bu yöntemle ğretim, kuralların birbirinden bağımsız cümlelerde verilmesi, çekimlerin gösterilmesi ve çeviri yapılması ile başlar.
5. Bilindiği gibi gramer sözcükleri bir arada ahenkli olarak kullanmayı ve anlamlı cümleler kurmanın kurallarını ortaya koyar ve bu yöntemle yapılan ğretim cümle kalıpları ve çekimleri üzerinde yoğunlaşmıştır.
6. Çeviri okuma işleminden sonra yapılır. Önceleri daha klasik yapıtların çevrilmesiyle çeviriye başlanır. Daha sonra gramerin verilmesi ile daha zor ve karmaşık eserlerin çevirilerine geçilir.

7. Metnin içeriğine fazla önem verilmez. Ancak metnin içeriği gramer analizi için bir alıştırma niteliğindedir. Yani metin anlamdan ya da metinde anlatılandan çok içindeki cümle kalıpları önemlidir ve bunlar gramer öğretimi için bir alıştırma özelliği taşır.

8. Alıştırmalar birbiriyle ilişkili olmayan cümleleri amaç dilden ana dile çevirmek için kullanılır.

9. Telaffuz pek fazla önem taşımaz. Telaffuza çok az dikkat edilir veya hiç dikkat edilmez. Yani söyleyiş alıştırmalarına hemen hemen hiç yer verilmez.

Yöntem, öğrencileri uzun dilbilgisi kuralları ve işe yaramaz sözcük listeleri ile baş başa bıraktığı için 20. Yüzyılda birçok tartışmanın başlamasına sebep olmuştur. Dilbilgisi- çeviri yöntemi 1950' lere kadar Türkiye'de de yoğun bir şekilde uygulanmıştır (Demircan,2005:151).

1.1.4.2. Düz-Varım Yöntemi

Yabancı dil ne dilbilgisi kurallarını ezberleyerek, ne de çeviri ya da başka türlü açıklamalar yoluyla, anadilden yararlanmaksızın, öğrenilen dil ile yaşam arasında doğrudan ilişki kurularak öğrenme yoludur. Direkt ya da doğrudan yöntem olarak da bilinen bu yöntem dil bilgisi – çeviri yöntemine karşı bir tepki olarak 1950'li yıllarda ortaya çıkmıştır (Demircan,2005:171). Bu yöntemin temeli 1880'lerde Gouin tarafından atılmıştır. Bu yöntemi milletlerarası düzeyde yaygınlaştırmak için 1990 yılında Leipzig'de yapılan kongrede dil öğretimi konusunda bazı ilkelere uyulması kararlaştırılmıştır. Bu ilkelere göre, sınıf içinde amaç dilin daha etkin bir şekilde kullanılması, çağdaş ders kitaplarının okutulması, o ülkenin kültürüne ağırlık verilmesi, tümevarım yoluyla gramerin öğretilmesi, modern edebi eserlerin okunması ve yazılı araştırmaların yapılması için ev ödevlerine ağırlık verilmesi kararlaştırılmıştır (Demirel, 2010: 38).

Bu yöntemin ortaya koyduğu ana ilkeler şunlardır:

- 1.Sınıfta öğretim hedef dilde yapılmalıdır.
- 2.Güncel kullanıma ait sözcük ve tümceler öğrenilmelidir.

3. Küçük sınıflarda sözel becerinin geliştirilmesi öğretmenle öğrenci arasında ve aynı zamanda öğrenciyle öğrenci arasındaki etkileşim yoluyla yapılmalıdır.

4. Dilbilgisi tümevarımcı bir yolla öğretilmelidir.

5. Yeni konular sözel olarak sunulmalıdır.

Bu yöntem yabancı dil öğreniminin ana dil öğrenimi ile aynı olduğunu savunur. Bu yöntemin başarısında önemli yer tutan iki unsur: Görerek öğrenme ve örneklendirme. Yöntem, öğrenilen dil ile hayat arasında doğrudan ilgi kurmak suretiyle dinleyerek dili anlama, konuşarak dili kullanma ve tabii ortam içinde dili öğrenme esasına dayanır. Bu yöntem, ana dili kullanmadan yabancı dili öğrenme düşüncesine dayanır. Öğrenilen dil ile düşünme amaçlanır. Yöntemde günlük hayatta kullanılan dilin öğretimi esas olması, dilin doğal bir ortam içinde sunularak öğrencinin kelime ve kuralları anlayabilmesi, bir anda zihni iki işlem yapmakla karşı karşıya bırakan aracı dili devreden çıkararak, amaç dile ağırlık verilmesi bu yöntemin olumlu yanlarından. Bunun yanında dili hedef dille düşünmeyi sağlaması, eğitim araçlarının çokluğu ve çağdaşlığı, öğrencinin yönetime daha çabuk motive olması, öğrendiği dili sınıf dışında kullanması ve ilk devrelerde geçerli olması yöntemin olumlu yönlerini oluşturur. Düz Varım Yönteminin Kullanım Özellikleri:

1. Dersler bir diyalogla ya da kısa bir fıkra anlatımıyla başlar.
2. Önce sözlü öğretim yapılır. Bu nedenle gramer ve yeni sözcükler sözel olarak öğretilir.
3. Sözcüklerin öğretimi görsel araçlarla, tanımlamalarla ya da pantomimle yapılır.
4. Dil bilgisi kuralları tümevarım yoluyla öğretilir. Ayrıca gramerin görsel yolla, göze hitap edecek şekilde anlatılması belli bir ortamda verilmesi istenir.
5. Amaç dilin yoğun bir şekilde kullanılmasına yer verilir.
6. İlk birkaç hafta telaffuz öğretimine ağırlık verilir. Yeni dil bilgisi kuralları öğretilirken sürekli dinleme ve tekrara yer verilir.

7. Sınıf içinde ana dili ve çeviriye yer verilmez.
8. Öğretmenin amaç dili çok iyi bilmesi ve konuşması istenir.
9. Okuma parçaları amaç dili konuşan ülkenin kültür ve yaşamıyla ilgilidir. Okuma öğretimi gramer bilgilerini pekiştirmekten çok zevk için yapılır.
10. Öğretmen merkezli öğretim yapılmasına karşın öğrencinin derse aktif olarak katılması istenir (Demirel 2010: 40).

Yöntem Türkiye’de de uygulanmış ancak başarıya ulaşamamıştır (Demircan,2005: 173).

1.1.4.3. Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi

Bu yöntemi Demircan “Dilin sözlü yönüne –dinlediğini anlama ve konuşma becerilerine-öncelik tanıyan, bu becerileri davranışçı öğrenme yorumlarından yararlanarak diyaloglar ve yoğun sözlü alıştırmalar kullanarak dil yapılarını belli bir sıraya göre öğretmeyi amaçlayan bir yabancı dil öğretim yöntemidir.” şeklinde açıklamaktadır. (2005:182) Yöntem işitsel- dilsel yöntem olarak da bilinmektedir.

Bu yöntemin öne çıkan ilkeleri şöyle sıralanabilir.

1. Dil öncelikle konuşmadır. Okuma ve yazma çalışmalarına geçebilmek için dinleme ve konuşma alanında önemli bir yol alınması gerekmektedir. Yani dil öğreniminin ilk dönemleri okuma ve yazma olmadan geçmelidir.
2. Dil öğrenimi alışkanlık geliştirme olduğu için, iyi alışkanlıklar hata yapmak yerine doğru yanıtlar vererek gerçekleştirilebilir. Diyalogları ezberlemek ve örnek örgü alıştırmalarını tekrarlamak kişinin hata yapma olasılığını azaltacağı için çok yararlıdır.
3. Her dilin kendine özgü özellikleri vardır. Anadile benzeyen özellikler daha kolay öğrenilir. Bu yüzden benzetme, genelleme ve ayırım yapmaya yardımcı olur. Çok fazla yapılan mekanik örgü alıştırmaları kişilerin doğru benzetmeler oluşturmalarına yardımcı olacaktır. Karşıtlıkları saptamak için

yapılan çalışmalar daha sonradan karşıtsal dilbilim denilen bir alanın doğmasına neden olmuştur.

4. Yapılar tümevarım yoluyla öğretilir. Önce örnekler verilir, daha sonra alıştırmaları yapılır. Sözcükler dilbilimsel ve kültürel bağlamda öğretilir. Alıştırmaların amacı dili konuşanlar kadar hızlı yanıt vermeyi sağlamaktır. (Yaylı ve Bayyurt, 2011:14-15)

Demircan yöntemi biçimlendiren bazı ilkeleri belirlemiştir. Demircan'a göre; Dil konuşmadır, yazma değildir. "Okuduğunu anlama" ve "yazma" öğretimi başlamadan önce "duyduğunu anlama" ve "konuşma" öğreniminde belli bir yol alınmış olması gerekir. Okunmadan önce her şey sözlü olarak öğrenilmelidir çünkü yazım sesletimi bozucu bir öğedir. Dil bir alışkanlıklar düzenidir. İşitsel dilsel yönteme göre konuşma yazmaya göre daha önceliklidir. Bu sebeple, öğrencinin öğrenmesi gereken şeyler tahtaya yazmadan önce öğretmen tarafından sesli olarak söylenir. Öğrenci kelimeyi görmeden önce duymalıdır. Ayrıca, yazma yeteneğini geliştirmeden önce konuşma yeteneği geliştirilmelidir. Bu süreç birkaç hafta ya da bir yıl sürebilir. (Cook, 2008:244)

İşitsel-Dilsel Yöntemde dinleme ve konuşma ön planda olduğu için dilbilgisinden yüzeysel olarak bahsedilir. Hatta dilbilgisi öğretimi gereksizdir. Diyalogları, kalıpları ezberlemeyle ve alıştırmalarla öğrenilmesi beklenir. Bu yaklaşıma göre genellikle dilbilgisi ya da kelime bilgisi metin ya da diyalog içinde öğretilmelidir.

İşitsel-Dilsel Yöntemin dilbilgisi öğretimindeki yeri örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır. Bu tür dilbilgisel alıştırmalardan sonra kültürel anlam yine bağlam dışı kalmaktadır. Yoğun sözlü alıştırmalar ve tekrarların ardından iletişim ortamının yaratılması yerinde olacaktır. Burada dilbilgisi bir araçtır, amaç değildir. Sözcükler yapıları öğretmek için kullanıldığı için sözcüklerin kullanımı sadece kurulan yapay diyaloglarda sınırlı kalmaktadır. Diyalogların sürekli yinelenmesi ise dersin rutinlikten kurtulamayacağını bir göstergesi olabilir. Bunun için öğretmen sürekli olarak dersin canlılığını sürdürmeye çalışacaktır.

Zamanla İşitsel-Dilsel Yöntemin aksayan yönleri vurgulanmaya başlanmıştır. Gerçek dışı dünyayı yansıtan kurma diyaloglar yerine iletişimde karşılaşılan gerçek

durumların dil öğretimine yansıtılması gerektiği görüşü ortaya çıkmış ve yabancı dil öğretiminde iletişimsel yaklaşım olarak adlandırılan yeni bir görüş uygulama alanında yerini almıştır.

1.1.4.4. Bilişsel Öğrenme Yöntemi

“Bilişsel Kod Öğrenme” yaklaşımı diye de adlandırılan yaklaşım işitsel- dilsel yaklaşıma bir seçenek olarak ortaya atılmış olup, onun dilbilim ve ruh-dilbilim kuramlarının ışığında eleştirisi kabul edilmektedir (Demircan, 2005:192).

Bu yaklaşım bilişsel öğrenme kuramcılarında Ausubel ile ünlü dilbilimci Chomsky’ nin görüşlerinin etkisiyle ortaya çıkmıştır. Buna göre Chomsky’ nin dil konusu ile ilgili görüşlerini şöyle özetleyebiliriz:

Chomsky ortaya attığı görüşler ile üretimsel- dönüştürümlü akımının doğmasına neden olmuştur. Dil olgusunu dil edimi ve dil yetkisi olarak ikiye ayırır. Dil edimi dili nasıl kullandığımızı dil yetisi de dili kullanma yeteneğimizi ortaya koyar. Dili kullanma yeteneğimiz dili nasıl kullandığımızı tam olarak ortaya koymaz. Chomsky 1965 yılında yayınladığı *Aspects of Theory of Syntax* adlı eserinde davranışsal dil öğretimine karşı çıkmıştır. Dilin bir alışkanlık ya da koşullanma sorunu değil bir süreç olduğunu ve akılcı zihinsel etkinlikleri yansıttığını belirtir (Demirel, 2010:45).

Bilişsel öğretimin özelliği; yeni bilgilerin depolanması ve eski bilgilerin yeni anlamlar ve bağlar kazanmasıdır. Anlamalı bir öğrenmenin olabilmesi için yeni bir öğrenmenin daha önce öğrenilmişlerle bütünleştirilmesi gerekir. Yeni bir öğrenmeye geçmeden önce daha öncekilerin tam olarak öğrenilmiş olması gerekir. Bu yaklaşımda öğretmen, alıştırmaları sık sık tekrarlatan kişi değildir.

Yöntemin belli başlı özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkün olabilir:

- 1- Dil bir alışkanlık geliştirme işi değil bilinçli olarak kuralları öğrenmektir.
- 2- Telaffuz öğretimine ayrı bir öğretim etkinliği olarak yer vermeye gerek yoktur.
- 3- Özellikle duyduğunu anlama becerisinin geliştirilmesine önem verilmelidir.

- 4- Grup çalışması ve bireysel eğitim desteklenmelidir
- 5- Dilbilgisi kuralları tümevarım ve tümden gelim yoluyla öğretilmelidir.
- 6- Dört temel dil becerisi öncelik sonralık sırasına göre değil önemine göre eşit olarak geliştirilmelidir.
- 7- Anadilin kullanılmasına ve çeviriye izin verilir.
- 8 Eski bilgiler, yeni bilgilerle birleştirilerek her şey bir bütünlük içinde verilir. Gereken zamanlarda görsel ve işitsel araçlardan ve diğer tekniklerden yararlanılmalıdır.
- 9- Her iki dilin kültüründe yeterlilik amaçtır.
- 10- Öğretmenin tutumu önemlidir. Öğretmen dersi kolaylaştırmalıdır. Öğrenci önce dilin ses sistemini, sonra da kurallarını öğrenir ve o kuralları uygulamalarla davranış haline getirmeye çalışır. Daha sonra iletişimi kolaylaştıracak başka alıştırmalara geçilir (Demirel, 2010:46).

1.1.4.5. İletişimsel Yaklaşım- İletişimci Yöntem

Dilin bir iletişim aracı olduğu görüşünü savunan iletişimci yöntem son yıllarda önem kazanmaya başlamıştır.

“İletişimsel yaklaşımın dayandığı ilkeler bir yandan dilin yapısı (dil ve beyin ilişkisi), öte yandan dil kullanımı (dil ile toplum ilişkisi) üzerine yapılan çalışmalardan doğmuştur. Chomsky (1959), dili öğrenilmiş bir davranış düzeni olarak açıklayan davranışçı yorumu eleştirerek insan beynindeki dil yeteneğini bir edinilmiş dil kuramları (dil edinci), ötekisi ise bu kuralların uygulanışı (dil edimi) olarak belirlemiştir. Chomsky’e (1959) göre, dil edinci, üretilen tümceler dilbilgisine uygunluğunu (dilbilgisellik), dil edinimi ise, anlamlanabilir söz üretimini (kabul edilebilirlik) denetlemektedir. Ancak toplumsal bağlam seçimi kurallarının da dilsel edincin parçası olması gerektiğini (Jakobovits, 1970), o nedenle dilsel edincin toplumsal ve kültürel açıdan dili kullanma yeteneğini açıklamaktan uzak kaldığını, “edinç” kavramının “bağlama uygunluk” kavramını da içerecek biçimde genişletilmesi gerektiğini ileri sürerek onun yerine “iletişimsel edinç” kavramı öne sürülmüştür

(Hymes, 1972). Chomsky dilin insanların iletişim gereksinimlerine göre uyarlanmış ve dilbilgisinin de bu uyarlamayı yansıttığını vurgulamıştır. Biçim (form) dilin yapısını incelemektedir. İşlev (function) ise dilin işlevlerinin ne olduğunu ortaya çıkararak bu işlevlerin hangi dilsel yapıların yerine getirdiğine bakmaktadır (Demircan, 2005: 250).

Richards ve Rodgers' a göre, dil kuramı açısından iletişimsel yaklaşım şunları sunmuştur:

1. Dil bir anlam açıklama dizgesidir.
2. Dilin birincil işlevi etkileşimi ve iletişimi sağlamaktır.
3. Yapı dilin işlevsel ve iletişimsel kullanımlarını yansıtır.

4. dilin birincil birimleri yalnızca dilbilgisi ve yapısal özellikler değil, aynı zamanda söylemde yer alan işlevsel ve iletişimsel anlamlardır. (Richards ve Rodgers, 2001:161).

Richards ve Rodgers'a göre anlamsal ve işlevsel kategorilerin öğretimi, dilbilgisel ve yapısal özelliklerden daha öncelikli olmalıdır, çünkü amaç iletişimin sağlanmasıdır.

Kısacası dil bilinçli olarak öğretilmelidir ve dil becerilerinin sadece bir kısmına değil hepsine gereken önem verilmelidir ama özellikle iletişimsel yaklaşımda duyduğunu anlama becerisinin geliştirilmesine önem verilmelidir. Her şey belli bir bütünlük içinde öğretilir. Dört temel dil becerisinin öğretimi öncelik sırasına göre değil önem sırasına göre belirlenmelidir.

Bu yöntem, kendisine göre daha önce gelişmiş yöntemlere göre çok farklıdır. Öğretmen her saniye kontrol ederek ve yol göstererek derse hükmetmez. Tam tersine bir adım geri çekilir ve aktivitelerdeki sorumluluğu öğrencilere bırakır. Onlara çiftler ya da gruplar halinde kendi konuşmalarını yapmaları için fırsat tanır. Kendinden önce gelen diğer yöntemlerden en önemli farkı, öğrencinin konuşma yaparken minimum hata yapmasının gerekmemesidir. Bunun yerine, aralarındaki iletişim problemini çözmek için istedikleri yapıyı ya da stratejiyi kullanabilirler. Öğretmen beklemedir, geri besleme ve düzeltmeler yapar fakat çok daha az merkezi rol üstlenir. Öğretmen diğer

yöntemlere göre, o dilin uzmanı olarak değil, daha çok yardımcı rolünü üstlenir. (Cook, 2008:249)

Kısaca öğretmenin ve öğrencinin rolleri bu yaklaşımda, şimdiye dek bildiğimiz öğretmen ve öğrenci rolünde değildir. Öğretmen bilgiyi veren ve alan konumunda değildir. Öğretmen iletişim sürecini hızlandıran ve öğrenme-öğretme grubu içinde bağımsız bir katılımcı olan kişidir. Öğretmen değil danışman rolündedir. Öğretmen sorunlara çözüm bulmaya çalışan ve öğrencilerin zayıf ve eksik noktalarını bulup onları yönlendiren ve öğrencilere ipuçları veren kişidir. Öğrenci ise; bilgiyi alan, ezberleyen ve çeşitli uygulamalara geçiren kişi değil iletişim kuran ve üreten öğrencidir. Kendi öğrenmesinden sorumludur.

Genel olarak, iletişimsel yöntem lisan öğrenmek için özel amaçları olmayan öğrenciler ya da topluluklar için uygundur. Öğrencilerin, dersten fayda alabilmelerinin onların elinde olduğunu anlamaları ve buna göre hareket etmeleri gerekir. Öğretmen onları kaşıkla besler gibi beslemez. Yine de bazı öğeleri tamamlamak için diğer yöntemlerin bu yöntemi dengelemesine ihtiyaç duyulabilir. Kelimelerin telaffuzunun öğretilmesi buna örnek olabilir. (Cook, 2008: .255)

Yöntem, dilin temel görevi olan sözlü-yazılı iletişimi sağlamak ve dil öğretimi esnasında öğrenciye kulak, dil, göz ve el alışkanlıklarını kazandırmayı amaçlar. Özcan Demirel yöntemin kullanım özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

1. Öğrenci için anlamlı olan sözlü ve yazılı iletişim etkinliklerine ağırlık verilir.
2. Öğretim öğrenci merkezlidir.
3. Öğretim etkinlikleri daha çok karşılıklı diyalog, grup çalışması, benzetim (simulasyon), problem çözme ve eğitsel oyunlarla öğrenime dayanır.
4. Amaç dilde yazılmış ve günlük iletişimde kullanılan özgün materyaller öğretim için kullanılır.
5. Öğretmenin hem ana dilde hem amaç dilde yeterli olması istenir.

6. Öğretmenin rolü öğrencilere amaçlarına uygun bir şekilde iletişim kurmalarına yardımcı olmaktır (Demirel, 2010: 51).

Bu yöntemde öğrencinin konuşmada yer alan kavramları öğrenmesi ve yeni kelimeleri öğrendiği gibi kullanması önemlidir. Yöntemin uygulanması sırasında öğrenci kalıpları öğrenme yerine, öğrendiklerini anlama ve kavramaya yönlendirilir ve uygulamaya gidilir. Yönteme göre dilin uygulanma safhasında bilinmesi gerekenler öğretilir, daha sonra soru-cevaplı alıştırmalar yapılır. Cümle kurmak sadece dilin bir yönünü oluşturur, önemli olan bu cümlelerin anlatım sırasında hangi anlamlara geldiğinin öğrenilmesidir. Kelimelerin sözlük anlamlarından ziyade kullanma anlamları önemlidir.

İletişimci yöntemde öngörülen sınıf içi etkinliklere değinmek çalışmamız için önemlidir. Demirel (2010:51) bu etkinlikleri konunun belirlenmesine ilişkin etkinlikler ve üretime ilişkin etkinlikler olarak ikiye ayırmıştır.

Konuya ilişkin etkinliklerden bazıları şöyledir:

Bir kavramı gösteren anahtar sözcükler belirlenir. Bir cümle içinde verilen kavramın belirlenmesini hedefleyen sorular sorulur. Okuma parçaları üzerinde durularak metinde geçen başlıca kavramlar belirlenir. Teybe kaydedilen konuşmalar dinletilir ve orada geçen kavramlar not ettirilir. Belirli bir söylem ele alınarak bunun biçimsel yönden uygun olup olmadığı belirtilir. Bir konuşma dinletilir ya da okutulur ve ardından öğrenciye yardımcı olmak amacıyla bu konuşmanın nerde geçtiği, konuşmacıları, konuşmanın ana başlıkları ve iletişimsel amaçları açıklanır. Öğrencilere cümleler verilerek üzerinde çalışılan işlevin açıklanmasını amaçlayan sorular yöneltilir (Demirel, 2010:51).

Yukarıda belirtilen etkinliklerden de anlaşılacağı gibi bu yöntemde, her iki dilde de yeterli olması istenen öğretmenin en önemli görevi, dili bir iletişim aracı olarak kullanmayı öğretmektir. Bunu yaparken sözlü ve yazılı, diyalog ve gruplar şeklindeki etkinliklere ağırlık verilir. Yöntemin uygulanması sırasında bütün işitsel ve görsel araçlardan yararlanılır. Yöntemde eğitim ve öğretim, öğrenci merkezlidir. Öğretmen sınıfta mutlak bir otorite olmaktan çıkar, öğrenciler sınıfta rahat hareket edip görüşlerini

bilgilerini birbirlerine kolayca aktarırlar. Öğrenciler zihinsel bir faaliyetle deneme yanılma yoluyla öğrenme çalışmalarını sürdürebilirler. Yöntemde ana dil kontrollü olarak kullanılabilir. Ezbere yer verilmez. Bunların yanında yöntemde öğrenci deneme yanılma yoluyla dil öğrenmeye çalışmasının zaman kaybına neden olmasını yöntemin olumsuz yönü olarak gösterebiliriz.

Yöntemin genel işleyişi aşağıdaki gibidir (Cook, 2008: 256):

Tablo: 6

Dil Öğretiminde İletişimsel Yöntem

Tipik öğretme tekniği: • Bilgi boşluğu, rol oyunları, görevler...
Hedef: • Öğrencilerin ikinci dili kullanarak sınıfta ya da dışarıda diğer insanlarla iletişim kurmalarını sağlamak
Öğrenci Tipi: • Çalışma alanı bağımsız olan, dışa dönük ve akademik olmayan öğrenciler için daha uygundur
Öğrenme: • Sınıftaki diğer öğrencilerle iletişim kurarak öğrenme
Sınıf: • Öğretmenin bilginin kaynağı olmadığı, sınıfı organize ettiği bir sınıf

1.1.4.6. Seçmeli Yöntem

Bu yöntem tek bir yöntemden ziyade bir yöntemler karması ya da yöntem zenginliğini ifade etmektedir. Öğrenmenin birçok değişkenle bağlantılı olduğu düşünülürse tek bir yöntem kullanarak bu değişkenlerin hepsine etki etmemiz mümkün değildir. Bu yöntemin başarısı öğretmenlerin yabancı dil öğretiminin temel ilkelerini anlama, tutum ve araştırmalardan çıkan sonuçlar ile yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemleri bilmesi ile doğrudan alakalıdır.

Bu yöntemin başarısında en büyük pay öğretmenindir. Öğretmen tüm yöntemleri bilmeli hangi durumda hangi yöntemi kullanacağını tespit etmelidir. Sözcük öğretiminde düz varım yöntemine, dilbilgisi kurallarını öğretmede bilişsel öğrenme yöntemine, konuşma becerisi kazandırmada kulak –dil alışkanlığı ve iletişimci yöntemlere ağırlık vermesi gibi (Demirel, 2010:58). Bu yöntem çalışmamızda değinmediğimiz pek çok yöntemi de içine alır.

Yönteme göre dil öğrenimi gerçek hayata yönelik olmalıdır. Çevirinin başlangıçta öğrenciye yararlı olmadığını daha çok ana dile yaklaştırdığını savunan bu yöntemde dil öğretimi amaç dille yapılmalıdır. Yöntemde yüksek sesle okumanın anlama becerisi kazandırmayacağı, kelime öğretimine erken başlanması ve kelimenin cümle içinde verilmesi bunun yanında bir seferde bir tek yapı işlenmesi gerektiği vurgulanır. Yöntemde dil öğretiminde genel ve özel amaçlar belirlenmeli, öğrencilere neyi niçin öğrenecekleri bildirilmelidir. Unutulmamalıdır ki dil öğrenimi isteksiz gerçekleşmez. Öğrenciyi motive edip onu derse istekli hale getirmek, dil öğrenimini hızlandıracaktır. Bu nedenle sınıftaki öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmalıdır. Seçmeli yöntemin kullanım özellikleri şunlardır:

1. Dil öğretimi anlamlı ve gerçek hayata dönük olmalıdır.
2. Çeviri özel bir dil becerisidir ve başlangıç düzeyindeki öğrenciler için bir öğrenme yöntemi olarak uygun bir yaklaşım değildir. Başlangıçta yararlı gibi görünse de uzun dönemde olumsuz etkilerden kurtulmak güç olmaktadır.
3. Dil öğretimi amaç dille yapılmalıdır. Gerektiğinde ana diline yer verilebilir.

4. Mekanik tekrarlara ve yer değiştirme alıştırmalarına çok zaman ayırmamalı, anlamlı ve iletişime dönük alıştırmalara daha çok yer verilmelidir.
5. Yüksek sesle okuma ancak sözcük okumayı ilerletir, okuduğunu anlama becerisini kazandırmaz, ayrıca düzgün konuşabilmek için de yararlı değildir.
6. Sözcük ğrenmeye erken başlamalı, her sözcük mümkünse anlamlı cümleler içinde kullanılmalıdır.
7. Okuma ve yazma becerilerinin kazandırılması geciktirilmemeli, ğrenci hazır olduğunda verilmelidir. Diğer bir deyişle dört temel dil becerisinin geliştirilmesi esas olmalıdır.
8. Bir seferde tek bir yapı sunulmalı, öğretilen yapı tam öğretilmeden diğer bir yapıya geçilmemelidir.
9. Herhangi bir ders ya da program uygulamasında ilk adım öğrenme gereksinmesinin ne olduğunu saptamak olmalıdır.
10. Her dersten önce öğrencilere ne öğrenecekleri ve ne için öğrenecekleri bildirilmelidir.
11. İletişim yeterliliğini kazanmada doğruluk ve kullanılabilirlik önemli llerdendir ve dil öğreniminde sözel olmayan iletişim, jest ve mimikler, ses tonu, vurgu, kültürel tavırlar gibi hususlar dikkate alınmalıdır.
12. Dil ğrenimi ğrenci istemedikçe ve yeterli olmadıkça gerçekleşemez. Öğrencinin güdülenme düzeyi öğrencinin başarısını etkileyecektir. Bu nedenle güdülenme ile öğrenme arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu unutulmamalıdır.
13. Öğretim etkinlikleri basitten karmaşığa, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene doğru olmalıdır.
14. Sınıf içinde bireysel farklılıklar olduğu unutulmamalıdır (Demirel, 2010: 58).

Bu yöntemde ğretim basitten zora, somuttan soyuta doğru yapılır. Dört temel beceriye eşit derecede önem verilir. Öğrenci belli bir seviyeye geldikten sonra eviri

yaptırılır. Dört temel beceriyi kazandırmak için başvuru alan etkinlikler, sözlü alıştırmalar, okuma, soru-cevap ve yazılı çalışmalardır. Yoğun konuşma, ezber, tekrar, biraz tündengelimli dil bilgisine, biraz da görsel işitsel araçlara başvurulmaktadır. Bu yöntem temelde öğretmenden çok şey bekleyen ve öğretmene aktif bir görev yükleyen bir yöntemdir.

1.1.5. Göreve Dayalı Öğrenme Modeli

Bütün dünyada dil öğretiminin amacı öğrenilen dil ile etkili bir şekilde iletişim sağlamaktır. Göreve-Dayalı Dil Öğrenme, iletişimsel bir dil öğrenme yaklaşımı olması bakımından son yıllarda önemli bir yer edinmiş, hakkında pek çok araştırma ve uygulama yapılmıştır. Görev odaklı dil öğretiminin iletişimsel yaklaşımın içinde, iletişimsel yaklaşımı bir adım daha öne götürecek nitelikte bir yönelim olduğu düşünülmektedir. Bu düşüncenin dayandığı özellikler şunlardır:

- Gerçek iletişimi içeren etkinlikler dil öğrenimi için son derece gereklidir.
- Dilde anlamlı görevleri gerçekleştirmek için kullanılan etkinlikler öğrenmeyi geliştirir.
- Öğrenenin kendisine anlamlı gelen dil, öğrenme sürecini destekler.” (Richards, Rodgers, 2001: 223).

Görüldüğü gibi görev odaklı dil öğretimi iletişimsel etkinlikler aracılığıyla öğrenmenin daha etkili bir şekilde gerçekleşeceğini öne süren iletişimsel yaklaşımla örtüşmektedir. Görev odaklı dil öğretimi İletişimsel dil öğretim yaklaşımlarından biri olarak geliştirilmiş ancak birtakım farklı dil görüşlerinden de etkilenmiştir. Bu görüşleri Willis (2004) aşağıdaki gibi özetlemektedir:

- Dil öğretimi çizgisel bir süreçte gerçekleşmez, dil öğretimi dereceli, karışık ve organik bir süreçtir. Başka bir deyişle dilsel öğelerin ayrı ayrı öğretilmesi öğrenenin hemen o dilsel öğeyi öğrenmesine neden olmaz.
- Dil öğretiminde anlama ne kadar çok dikkat çekilirse o kadar üst düzeyde öğrenme gerçekleşir. Buna göre öğrenenlerin, bağlamı olmayan dilsel yapılardan ziyade “anlaşılır girdilerle” karşı karşıya kalmaları gerekir. Bu görüş düzeltili modern kuramı dâhilinde olan girdi varsayımını işaret etmektedir.

- Öğrenenlerin hedef dille karşı karşıya gelmelerinin yanında, o dili öğrenmek amacıyla gerçek amaçlar için dili kullanmaya ihtiyaçları vardır. Bu görüş ise üretim varsayımıyla ilgilidir.
- Dil üretiminin gerçekleşmesi ise öğrenenlerin birbiriyle etkileşime geçmesiyle mümkündür. Bu görüş ise anlamın görüşülmesi için etkileşimin şart olduğunu savunan etkileşim varsayımına atıfta bulunmaktadır (Willis, 2004: 8).

1980' li yılların ortalarında yabancı dil öğretimi araştırmalarının görevlere önem vermeye başlamasıyla öğrencilerin bireysel özellikleri ve öğrenme eğilimleri de araştırılmaya başlanmıştır. Öğrencileri görevlere yöneltmek tamamen yapı üzerine kurulmuş bir ortamda dil öğretiminden daha iyi dil ortamı sağlar. Görevler öğrencilerin anlamları paylaşarak iletişim kurmalarını sağlar. Göreve dayalı öğrenmenin ana özelliklerini Richards ve Rodgers(2001) şöyle açıklamaktadır:

1. Odak sonucun değil sürecin üzerindedir.
2. Ana öğeler iletişim ve anlamı vurgulayan amaçlı etkinlikler ve görevlerdir.
3. Öğrenciler dili etkinlikler ve görevler içinde iletişimsel ve amaçlı olarak etkileşerek öğrenirler.
4. Etkinlikler ve görevler öğrencilerin gerçek yaşamda üstesinden gelmeleri gereken durumlar olabileceği gibi sınıf içinde pedagojik bir amacı hedefleyen etkinlik ve görevler olabilir.
5. Göreve dayalı bir izlencenin etkinlik ve görevleri zorluk düzeyine göre sıralanır.
6. Bir görevin zorluğu birçok etmene bağlıdır. Bunlar öğrencinin daha önceki deneyimi, görevin karmaşıklığı, görevi yerine getirmek için gerekli olan dil ve elde olan destek derecesidir (Richards ve Rodgers,2001:224).

Göreve dayalı öğrenmenin genelde bahsedilen amaçları akıcılık, doğruluk ve karmaşıklaktır. İnsanlar akıcı, doğru ve karmaşık olmalılar, çünkü onlar alış veriş yapmak için, bir şiiri çevirmek için, bir sınavı geçmek için, opera dinlemek için, seyahat etmek için gibi birçok nedenden dolayı ikinci bir dile ihtiyaç duyarlar. Dil öğrenmenin farklı amaçları olabilir. Ancak, sınıf materyalleri amaca uygun olarak hazırlanırsa amaca ulaşılır; materyal tasarlarken ve uygulanırken göz önünde bulundurulmayan

amaçların gerçekleşmesi pek olası değildir. Göreve dayalı öğrenme sınıfta uygulanabilecek görevlere odaklanır (Cook, 2008:257).

Göreve dayalı dil öğretiminde dersin temelini dili iletişim amacıyla kullanmayı gerektiren görevler oluşturur. Görevi alıştırmalardan ayıran görevin alıştırmalar gibi yapı odaklı değil, anlam odaklı olmasıdır. Görev öğrencilerin gerçek yaşamdaki etkinliklere benzer iletişimsel süreçleri uygulayarak gerçek dil kullanıcıları gibi davranmasını gerektirir. Bu sayede öğrenme kendiliğinden gerçekleşir (Ellis, 2003: 3). Alıştırma ve görevlerin ortak amacı dili öğretmektir; ancak bu amaca ulaşmakta izlenen yollar farklıdır.

1.1.5.1. Görev

Görevlerin alıştırmalarla karıştırılmaması önemli bir konu olduğundan görev tanımı pek çok dilbilimci tarafından yapılmıştır.

Richards ve Rodgers (2001:224) görevi “dili kullanarak gerçekleştirilen bir etkinlik” olarak tanımlamaktadır.

Skehan (1996:20)’ a göre görevler birincil amacı anlam olan etkinliklerdir. Görev başarısı bir üretim başarısı olarak değerlendirilebilir, görevler genellikle gerçek yaşamdaki dil kullanımına benzerlik gösterirler. Bu nedenle göreve dayalı öğretim güçlü bir iletişimsel dil öğretimi düşüncesinden türemiştir (Aktaran Richards ve Rodgers, 2001:224).

Long (1985) görevi, tek başına ya da başkalarıyla birlikte bir ödül için ya da karşılıksız gerçekleştirilen eylemler olarak tanımlar; örneğin, adres tarif etmek, havaalanında rezervasyon yapmak gibi. Başka bir deyişle görev, insanların günlük yaşamlarında, işte, oyunda, yaptıkları yüzlerce şeydir (Aktaran, Ellis, 2003: 4).

Görev, “Öğrenenlerin bir sonuca ulaşmak için dili faydacı bir şekilde işlemelerini gerektiren bir çalışma planıdır... Bu sona ulaşmak için, görevin düzenlenmesi öğrenenleri belirli yapıları seçmeye hazır hale getirebilmesine rağmen, görev öğrenenlere kendi dilbilimsel kaynaklarını kullandırmak için anlama birinci derecede dikkat edilmesini gerektirir. Bir görev, dolaylı ya da dolaysız olarak, dilin

gerçek dünyada kullanıldığı şekliyle benzerlik taşıyan dil kullanımıyla sonuçlanmayı amaçlar.” (Ellis, 2003: 16).

MEB Öğretim Programı(2006)’ na göre görevler; dil kullanımı için doğal bir ortam sağlamayı hedefleyen, öğrencilerin birbirleriyle etkileşimde bulunarak ve gerçek dünyadaki davranışları prova ederek tamamlamaya çalıştıkları sınıf çalışmalarınıdır. Görevler, öğrencinin dili araç veya amaç olarak kullanmalarını gerektirebilir. Dilin amaç olduğu görevlerde, öğrenciler dili kullanır ve pratik yapar. Bunlara örnek olarak başvuru formu doldurma, eşleştirme etkinlikleri ve resimli hikâyeler verilebilir. Dilin araç olduğu görevler ise, bir origami çalışması yapmak veya kart hazırlamak gibi, öğrencinin dilsel olmayan somut bir ürün ortaya çıkarması türünden olabilir (MEB TTKB İlköğretim İngilizce Dersi Öğretim Programı, 2006: 13).

Görevin belirleyici nitelikleri şunlardır (Ellis, 2003: 10):

1. Görev bir çalışma planıdır.
2. Görevin öncelikli odağı anlamdır.
3. Görev dil kullanımında gerçek dünya süreçlerini içerir.
4. Görev dinleme, konuşma, okuma, yazma olan dört dil becerisinden her hangi birini içerebilir.
5. Görev bilişsel süreçleri içerir
6. Görevin belirtilmiş iletişimsel sonucu vardır.

Görevler dil öğretiminde iletişim ortamı yarattığından, öğrencilere erek dilde iletişim kurma fırsatı verir. Bu yüzden göreve dayalı yaklaşım erek dilde iletişimi amaçlayan bir yaklaşımdır. Öğrenciler erek dili görevler içinde kullanarak dili etkileşim içinde gerçek amacına uygun olarak kullanma olanağı bulurlar. Öğrencilerin genel olarak dil öğrenmedeki amaçları, akıcılık, dilbilgisel doğruluk ve erek dili etkin biçimde kullanmaktır. Öğrenciler genelde tereddütsüz duraksız konuşmak, hata yapmamak ve biri tarafından düzeltilmeden dili kullanmak isterler (Ellis, 2003:103).

Göreve dayalı bir izleni hazırlamak öğrencilerin hangi görevleri yapacağını seçmeyi ve bu görevlerin hangi sırada yer alacaklarını belirlemeyi içerir. Daha sonra, her görevin öğretilmesi için gerekli olan belli yöntem süreçlerinin kararlaştırılması gelir. Bunlar, görev-öncesi, görev-sırası ve görev-sonrası olarak da adlandırılabilir (Ellis, 2003: 31).

Dil öğretimi için eğitimsel değer, görevlerin gerçek hayat ile bağlantısına ve kullanılabilirliğine bağlıdır. Bu nedenle öğretmek sınıfı iletişimsel eğitim düzeni olarak tanımak ve sınıf aktivitelerini eğitimsel görevler olarak değil, gerçek dünya ile bağıntılı kılmak ile başlar.

Prabhu' nun orijinal görev listesi, görevleri aşağıdaki gibi kategorize etmiştir:

- Bilgi eksikliği aktiviteleri
- Sebep eksikliği aktiviteleri
- Fikir eksikliği aktiviteleri (burada doğru veya yanlış yoktur, sadece kişisel tercihler vardır – sosyal bir konuyu tartışır gibi)

Willis (1996), görev odaklı öğrenme için çok kullanılan bir akış şeması hazırlamıştır. Şema, üç ana bileşenden oluşmaktadır: Ön görev, görev çemberi ve dil odağı.

1.Ön görev: Öğretmen görevi kurgular

2.Görev çemberi:

- A. Görev: Öğretmenin gözetiminde, öğrenciler çift olarak görevi yaparlar
- B. Planlama: Öğrenciler tüm gruba aktivite hakkında nasıl geri bildirim/raporlama yapacaklarına karar verirler
- C. Rapor: Öğrenciler raporlarını hazırlarlar

3.Dil odağı

- A. Analiz: Öğrenciler diğer öğrencilerin görevi nasıl yerine getirdiklerini değerlendirir

B. Uygulama: Öğretmen ortaya çıkan durumu değerlendirir.

1.1.5.2.Görev türleri

Birçok araştırmacı ve bilim adamı görevleri farklı şekillerde türlere ayırmışlardır. Görevlerin sınıflandırılması izlenice oluşturma bakımından önemlidir. Bu bölümde görev odaklı dil öğretim modelleri içinde kullanılan görevler çeşitli sınıflandırmalar altında ele alınacak ve görev türlerinin işlevleri ve amaçları saptanacaktır. Çünkü hangi görev türünün hangi amaca yönelik olduğunun ve öğrencilerin hangi dilsel ihtiyaçlarını gidereceğinin saptanması özellikle öğretmenlerin ders sürecinde kullanılacak eğitsel görevleri seçebilmeleri, bu süreci planlamalarını ve kontrol etmelerini sağlamak açısından gereklidir (Ellis, 2003: 211).

Willis' e göre görev türleri şunlardır: Listeleme, sıralama ve sınıflandırma, karşılaştırma, problem çözme, kişisel deneyimlerin paylaşımı, yaratıcı görevler. Bunların yanı sıra açık görevler ve kapalı görevler diye de adlandırılan görevler bulunmaktadır. Açık görevler, kapalı görevlere göre daha az yapılandırılmış ve sonuçları kesin olmayan görevlerdir. Kapalı görevler ise büyük oranda yapılandırılmış görevlerdir. Belirli bir hedefleri vardır. (Willis, 1996: 26-27-28)

Ellis (2003:14-15), görevleri genel olarak dörde ayırmıştır: öğretmeye yönelik, sözbilimsel, bilişsel ve psikodilbilimsel. Bu görev türleri, birbirilerini ve diğer araştırmacıların yaptığı bazı görev türü sınıflandırmalarını da içine alır. Bu nedenle Ellis'in yaptığı görev türü sınıflandırmasını diğer araştırmacıların yaptığı sınıflandırmalarını da göz önünde bulundurarak ele almak gerekmektedir. Bu sınıflandırmaların yanında Ellis (2003: 16), görevler için daha genel özellikler belirlemiştir. Bu da görevlerin odaklanmış ya da odaklanmamış olmalarıyla ilgilidir. Genel olarak odaklanmış ve odaklanmamış görevler arasındaki fark odaklanmamış görevlerin belirli bir dilsel birimi aktarmak amacıyla düzenlenmemeleri, odaklanmış görevlerin ise dili etkileşimsel olarak kullanmaya teşvik etmenin yanında seçilmiş belirli erek yapıları kullandırma amacı olmasıdır.

Bu çalışmada Ellis'in ortaya koyduğu odaklanmış işler ve bu işlerin örtük öğrenme aracılığıyla malzeme hazırlanması amaçlanmaktadır. Odaklanmamış görevler,

belirli bir dilsel birimin öğrenilmesi amacıyla hazırlanmamış, sadece iletişim amaçlı görevlerdir. Odaklanmış görevler ise, öğrencileri belirli bir dilsel birimi almaya yönlendirmek amacıyla hazırlanır (Ellis, 2003:16). Odaklanmamış görevlerle, etkileşim amaçlı problem çözme etkinlikleri, diyaloglar, iletişimsel görevler gerçekleştirilebilir. Odaklanmamış görevler sayesinde de herhangi bir odağı olmamasına rağmen bir yapı ya da bir kullanımı öğrenmek mümkündür.

Araştırmacı ve öğretmenler öğrencilerin belirli bir dilsel birimi kullanıp kullanmadığını görmek ya da öğrencilere gerçek dünya bilgisi çerçevesinde belirli bir dilsel birimle karşılaşma fırsatı yaratmak isteyebilirler. Bu amaç doğrultusunda da odaklanmış görev kullanımını tercih ederler. Odaklanmış görevlerin iki amacı vardır. Biri, odaklanmamış görevlerde olduğu gibi iletişimsel dil kullanımını tetiklemek; diğeri de, önceden belirlenmiş erek bir birim kullanılmasını sağlamak. Bu tür görevler genelde bütün araştırmacı ve öğretmenler tarafından kullanılır (Ellis, 2003: 16-17).

Cook (2008:262) Göreve Dayalı öğrenmeyi aşağıdaki tablo ile özetlemektedir.

Tablo 7
Dil Öğretimde Göreve Dayalı Öğrenme Yöntemi

Öğrenme teknikleri:
• Belirli sonuçları olan anlam odaklı görevler
Hedef:
• Akıcılık, doğruluk, karmaşıklık
Öğrenci tipi:
• Akademik olmayan
Öğrenme Varsayımları:
• Belirli kısa dönem hedeflerle anlam odaklı görevlerin oluşturduğu kazanımlarla öğrenilir.

Sınıf:

- Öğretme belirli sonuçları olan görevleri organize etme şeklindedir.

1.1.6. Materyallerin Dil Öğretimindeki Yeri ve Önemi

Öğretim genel anlamda öğrenmeyi oluşturmak üzere bilgi ve çevrenin düzenlenmesidir. Çevre yalnızca öğretimin olduğu yeri değil, aynı zamanda bilgileri aktarmada ve öğrencinin çalışmasına yön vermede gerekli yöntemleri, teknikleri ve materyalleri de içerir. (Kaya, 2006: 34)

Öğrenme- öğretmen sürecinde araç gereçlerden yararlanma, konuların daha etkili sunulmasını sağlamakta ve öğrenme zamanından ekonomi yapma olanağı sunmaktadır. Ayrıca, öğretimi daha zevkli ve anlaşılır hale getirdiği için öğrenmeye ayrılan süre verimli geçmekte ve öğretim hizmetinin niteliği artmaktadır. (Demirel: 2007, 58)

Materyalin eğitim ve öğretimdeki yerine geçmeden önce materyalin tanımı üzerinde durulması gerekmektedir. Özcan Demirel (2007:58) araç, öğrencinin öğrenmesi, öğretmenin etkin bir öğretmen sağlayabilmesi için özel olarak hazırlanmış öğretim öğrenme yardımcılarıdır. Gereç ise, daha çok basılı ve yazılı öğrenme ortamıdır. Yine başka bir tanımında, araç, öğrenme- öğretim etkinlikleri sırasında öğrencinin öğrenmesi ve öğretmenin etkin bir öğretim sağlayabilmesi için bilgilerin kavratılmasında, üzerinde gözlem ve araştırma yapmada kullanılan her türlü öğretim ve öğrenme yardımcılara denmektedir(Koşar ve diğerleri, 2003:36). Kaya (2006:26) ise öğretim materyalleri, öğrenme süreci içerisinde öğretmen tarafından değişik ortamlarda öğrencilere sunulan araçlardır. Bu araçlar; basılı materyaller, fotoğraflar, maketler, gibi ilk bakışta anlaşılır nesnelere olabileceği gibi içeriğine erişmek için daha yüksek teknolojiye gereksinim duyulan ses kasetleri, videolar, CD' ler, internet sayfaları, çeşitli yazılımlar gibi ortamlarda da sunulabilir. Şeklinde tanımlamış ve açıklamıştır.

Yukarıdaki tanım ve açıklamalardan yola çıkarak eğitim materyali; eğitimde, hedeflenen amaca ulaşabilmek ve etkili bir öğretim ortamı sağlayabilmek için özel

olarak hazırlanmış yazılı, basılı, sesli, görüntülü, sesli-görüntülü ya da elektronik kaynak/belge olarak tarif edilebilir.

Eğitim çok yönlü ve zorlu bir süreçtir. Eğitilecek bireylerin içinde buldukları koşullara göre eğitim ortamları ve materyalleri farklılaşmak zorundadır. Her seviyeye, her programa ve her derse göre ayrı bir eğitim ortamı sağlamak gerekmektedir. Materyaller eğitimi her açıdan desteklemek ve öğrenmeyi kolaylaştırmak için kullanılırlar.

Eğitim uygulamalarında başlıca üç temel gereksinimi karşılamak için öğretim teknolojileri ve materyal kullanımına başvurulmaktadır. Bunlardan birincisi, daha geniş kitlelere eğitim hizmeti götürmektir. İkincisi, var olan eğitim kurumlarındaki öğrenme öğretme süreçlerini verimli hale getirmek, üçüncüsü ise öğrenme öğretme etkinliklerini bireyselleştirmektir. Öğretim teknoloji ve materyallerinin sağladığı ve sağlayabileceği belirtilen diğer tüm olanaklar, işaret edilen üç temel gereksinimle doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili görünmektedir. Daha da sınırlamak gerekirse, öğretim teknolojileri ve materyallerin en çok eğitimde kapasite yaratmak ve eğitimin verimliliğini artırmaya yönelik sistemler geliştirmeye yönelik çalışmalarla ilgilendiği söylenebilir (Kaya, 2006:29).

Öğretme- öğrenme sürecinde kullanılan bütün eğitim materyalleri şu amaçlara hizmet etmektedir.

Öğrencinin ilgisini çekme, merakını uyandırma

Öğretimi öğrencilerin gereksinimlerine ve amaçlarına uygun duruma getirme

Öğrenciyi ortamda etkin kılma

Öğrenciye bilgiyi çeşitli açılardan ve düzenli biçimde sunma

Öğrencinin bilgiye farklı yollardan ulaşmasını sağlama

Öğretimi görselleştirerek ve somutlaştırarak öğrenmeyi kolaylaştırma

Öğretimi bireyselleştirme

Öğretim hizmetin, geniş gruplara yayma

Bunların yanı sıra materyallerin öğretmene sağladığı pek çok yarar bulunmaktadır. İyi tasarlanmış materyaller:

Öğretmenin ders anlatmak için harcadığı zamanı önemli ölçüde azaltır.

Tahta kullanımını ihtiyacını azaltır.

Daha kaliteli çizim, şekil ve grafiklere kolayca ulaşma imkânı sağlar

Öğrencilerin bireysel niteliklerine uygun çok sayıda örnek, araçlar sayesinde sağlanır

(Koşar ve diğerleri,2003:43).

Davranış ve eğitim bilimcileri, öğrenmenin nasıl gerçekleştiği konusunda çeşitli araştırmalar yapmışlardır. A.B.D. Texas Üniversitesinde Philips tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre, zaman faktörü sabit tutulduğunda insanlar:

Okuduklarının %10' unu

Duyduklarının %20'sini

Gördüklerinin % 30'unu

Hem görüp hem duyduklarının %50' sini

Görüp, işittikleri ve söylediklerinin % 80' ini

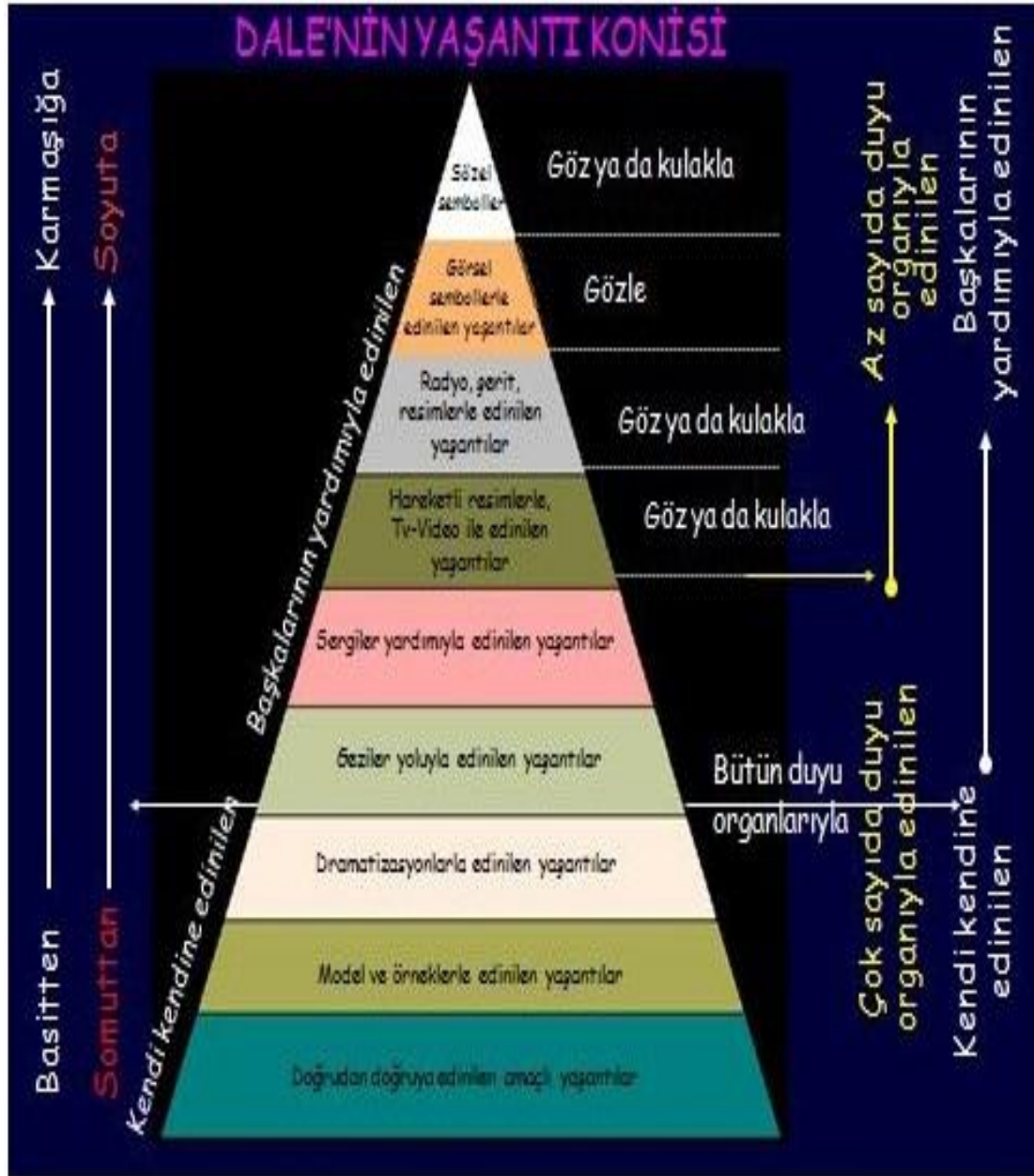
Görüp, işitip, dokunup söylediklerinin %90' ını hatırlamaktadırlar (Demirel,2007:58).

Eğitimde kullanılan görsel işitsel araçların öğrenme üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalar uzun yıllardan beri devam etmektedir. Davranış ve eğitim bilimcileri, öğrenmenin nasıl gerçekleştiği konusunda yaptıkları araştırmalardan bazı sonuçlara ulaşmışlardır. Dale, ulaşılan sonuçlardan yola çıkarak farklı özelliklere sahip öğrenme materyallerinin öğrenmeye katkısını bir koni ile ifade etmiştir.

Dale' nin Yaşantı Konisi, kullanılan araç gereçlerin sınıflamasında kolay anlaşılabilir bir model oluşturmuştur.

Şekil-1:

Dale' nin Yaşantı Konisi

Şekilde de görüldüğü üzere öğrenme ortamına katılan duyu sayısı arttıkça öğrenmenin miktarı da artmaktadır. “Bu koninin dayandığı araştırma bulgularına göre insanlar öğrendiklerinin %83’ünü görme, % 11’ini işitme, %3,5’ini koklama, %1,5’ini

dokunma ve %1'ini tatma duyularıyla edindikleri yaşantılar yoluyla öğrenmektedirler. (Koşar ve diğerleri, 2003:37)

Koniden çıkarılan sonuçlara göre öğrenmeye katılan duyu organı sayısı arttıkça öğrenme daha iyi ve kalıcı olmaktadır. En iyi öğrenme başkalarının yardımıyla değil kendi kendine deneyim kazanarak öğrenmedir. Öğrenme, basitten karmaşığa, somuttan soyuta doğru gittikçe zorlaşmaktadır. Birey kendi kendine başkalarının yardımıyla öğrendiğinden daha çok ve daha iyi öğrenir. Bu araştırmaların sonucu göstermektedir ki her tür ve düzeydeki eğitim uygulamalarında amaçlara ulaşabilmek için öğretim teknolojileri ve materyallerden yararlanmak gerekmektedir.

Yalçın (1994: 7) bu konudaki görüşlerini: “ Öğretim esnasında kullanılan araç ve gereçler, öğrencilerin akademik benlik tasarımlarını olumlu yönde etkileyebileceği bir nitelik taşıdığı taktirde, öğrenme de olumlu yönde etkilenmektedir.” sözleriyle ifade etmektedir. Araç geliştirilirken göz önünde tutulması gereken bazı ilkeler vardır. Tomlinson, (2003: 21-22) bu ilkeleri aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

1. Araçlar, öğrencilerin ilgisini çekmeli; yeni, değişik ve ilgi çekici olmalıdır.
2. Araçlar hazırlanırken çeşitli etkinlikler aynı sayfada yer almamalı; öğrencide karmaşıklık duygusu uyandırmamalıdır.
3. Araçlar geliştirilirken öğrencilerin kendi kültürleriyle ilişkilendirebilecekleri resimler ve metinler kullanılmasına özen gösterilmelidir.
4. Araçlar, öğrencilerin güvenlerini geliştirmeli ve başarıya duygusu vermelidir.
5. Öğrenciler, plânlanmış, yarı plânlanmış, plânlanmamış dil çalışmalarısıyla karşı karşıya getirilmelidir.
6. Öğrencilere, hedef dili, iletişimsel amaçlı kullanmaları için olanak tanınmalıdır.
7. Araçlar sağ-sol beyin işlevlerini uyaran etkinlikler içermelidir.
8. Araçlar, öz değerlendirmeye olanak tanınmalıdır.

9. Araçlar hazırlanırken öğrencilerin öğrenmelerinin farklı olduğunu göz önünde tutulmalıdır.

Geliştirilen araçların öğrenciler tarafından beğenilmesi ve öğrenciyi öğrenmeye karşı isteklendirmesi gerekir. Seçilen metinlerin anlaşılır olması, öğrencide başarabileceği inancını doğurması gerekir. Öğrenciler bu araçlar sayesinde neyi öğrendiklerini/ öğrenebildiklerini, neyi öğrenmediklerini/ öğrenemediklerini, niçin öğrenemediklerini sorgulayabilmelidirler.

1.1.7.Ulaçların Türkiye Türkçesindeki Yeri

“Yön, zaman, tarz, miktar, vasıta ve sebep bildirerek yüklemi tamamlayan cümle unsuru, belirteçtir.”(Karahan, 1995:57) Belirteçler, sözdiziminde “yüklem” ve “özne” gibi aslî öge sayılamasalar da, cümlenin anlamını tamamlayan son derece önemli tümleçlerdir. Belirteçler eyleme sorulan “Nasıl? Niçin? Ne şekilde? Neden dolayı? Ne zaman? Ne zamandan beri? Ne zamana kadar?” sorularına cevap verirler.

Türkçede kimi zaman bazı yer, yön, zaman vs. adları yüklemi nitelediğinde “belirteç” görevini üstlenir, kimi zaman da bazı gramatikal işleyişler “belirteçleri” oluşturur. Bu tür gramatikal yollardan biri zarf-fiil eklerini kullanmaktır (Gülsevin, 2001:125)

Türkçe Ural Altay dil ailesine bağlı sondan eklemeli bir dildir. Türkçede köklere farklı ekler getirilerek yeni sözcükler elde edilir. Eylemlere getirilen birtakım ekler eylemleri adlaştırma, sıfatlaştırma, zarflaştırma görevlerini üstlenir. Eylemleri zarflaştırmaya yarayan ekler ulaç ekleri olarak adlandırılır.

Ulaçlar Türkçeye büyük bir sadelik kazandırır, cümleleri birbirine bağlayıp ifadelerin daha kısa, daha anlaşılır olmasını sağlar. Türkçe sondan eklemeli bir dil olarak geniş bir ulaç eki çeşitliliğine sahiptir. Bu çeşitlilik, anlatım zenginliği ve kıvrak bir anlatım sağlamaktadır.

Doğan Aksan Anlambilim adlı eserinde bunu şöyle açıklar:

“Türkçenin anlambilim açısından da önemli olan bir sözdizimi özelliği, bileşik tümcelerde ve girişik tümcelerde kendini göstermektedir. Hint-Avrupa

dillerinde görülenin tersine, genel olarak yan tümceler (değişik yargılar) ana, temel tümcelere ilgi adlarıyla değil, ortaç (participle) ve ulaç (gerund)larla bağlanmakta, böylelikle daha kısa yoldan, daha kıvrak bir anlatım sağlanmaktadır.” (Aksan, 1998: 172)

1.1.7.1 Ulaç Tanımları ve Sınıflandırmaları

Ulaçlar konusunda “gerundium”, “bağ-eylem”, “bağ-fiil”, “zarf-fiil” gibi çok farklı adlandırmalar yapılmıştır. İngilizce “Gerund”; Almanca “Konverbium, Konverb, Gerundiv, Gerundium”; Fransızca “gérondif, converbe” gibi karşılıklar verilmiştir. (Bayraktar, 2004: 137) Ulaçlarla ilgili çalışmalarda konu uzmanlarının yaptıkları tanım ve sınıflandırmalara bu bölümde değineceğiz

Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri* adlı eserinde ulacı “Bir yanıyla fiil, bir yanıyla da zarf özelliği taşıyan kategorileri oldukları için, fiil yönleriyle yalnızca hareket ve zaman kavramını karşılarlar; zarf yönleriyle de bir oluş ve kılışın durum ve tarzını belirleyen zarf görevi yapan yardımcılardır. Çekimli hale dönüşmeleri mümkün değildir.” (Korkmaz, 2003: 983) tanımını yapar. Ulaçlar diğer eylemler gibi özne, nesne ve tümleçler olarak yantümceler oluşturabilirler. Aynı eserde Korkmaz ulaçları biçimsel yönden;

“1. Gerçek zarf-fiiller: -(y)A, -(y)I , -(y)Arak, -(y)Ip, -(y)IncA, -(y)All, -mAdAn, -(y)In, -ken,

2. Ad-fiil ve sıfat fiillerle kurulan zarf fiiller: -mAksIzIn, -mAklA, -mAsIylA , -DIkçA, -cAsInA, -mAcAsInA, -DıĝIndAn, -mAktAnsA, -DıĝIndA, -IşIndA, -AcAĝIndA, -AcAĝInA,-AsIyA,

3. Değişik yapıdaki Zarf Fiiller: -Ar –mAz, -DI –mAdI, -DI mI, -sA olarak üç gruba ayırır. İşlevlere göre ise: Tarz bildiren zarf fiiller ve zaman bildirenler” olmak üzere iki gruba ayırır (Korkmaz, 2003: 884-1046).

Haydar Ediskun, *Yeni Türk Dilbilgisi* adlı eserinde zarf-fiilleri şöyle sınıflandırmıştır:

1. Bağlama Ulaçları : -Ip, -ArAk

2. Durum Ulaçları : -ArAk, - A -A, iken (-ken); -mAdAn, -DIğI halde, -DIğI takdirde, olmak üzere, -mAksIzIn

3. Zaman Ulaçları : -IncA, -r, -mAz, -mAz mı?, -mIyor mu?, -DI Mı, -DI mI DI? -IncAyA kadar (dek, değin), -All, -All beri, -AllIdAn beri, -DI -All, -DIkça, -DIkta, -DIğI ve -AcAğI (zaman), -DIktAn sonra...

4. Kıyaslama Ulaçları : -DIğI gibi, -AcAğI gibi, -AcAkmIş gibi, -DIğI kadar, -AcAğI kadar, -CAsInA; -r, -yor, -mIş, AcAk (gibi); -AcAk kadar, -mIş kadar, -mAktAn ise, - AcAğInA, -AcAk yerde, -DIktAn başka,

5. Sebep Ulaçları : -mAklA, -DIğInDAn, -AcAğIndAn (dolayı, ötürü), -mAktAn, -mAk için (üzere), -MA sI için; -DIğI, AcAğI (için); (Ediskun, 1999)

Tahir Nejat Gencan *Dilbilgisi* adlı eserinde: “Kurduğu önermeyi başka bir önermeye bağlayan çekimsiz fiillere bağ-fiil veya ulaç denir.” Şeklinde tanımlamıştır. Aynı eserde ulaç sınıflandırmaları şöyledir:

1. {-Ip} Yapılı Zarf-Fiiller (bağlama zarf-fiilleri)
2. Durum Zarf-Fiilleri: {-ArAk} yapılı zarf-fiil / {-ken} (iken) yapılı zarf-fiiller / {-A A} yapılı zarf-fiiller
3. Artçıl Zarf-Fiiller: {-IncA} yapılı zarf-fiil / {-(A/I)r -mAz} yapılı zarf-fiil
4. Başlama Zarf-Fiilleri: {-All} yapılı zarf-fiil / {-All} beri / {-AllIdAn} beri
5. Bitirme Zarf-Fiilleri: {-IncAyA} dek (kadar) / {-AsIyA}
6. Zaman Zarf-Fiilleri: {-DIkça} / {-DIğI+DA} / {-DIğI} vakit, zaman / {-mAdAn} / {-DIktAn} sonra
7. Nedenlik Zarf-Fiili: {-DIğI} için / {-DIğIndAn} / {-DIğIndAn} dolayı
8. {-dI mI} Yapılı Zarf-Fiil
9. diye Zarf-Fiili
10. {-An -AnA} Zarf-Fiili
11. İsim-fiillerden yapılan zarf-fiiller (Gencan, 2001: 256-267).

Doğan Aksan yönetiminde Neşe Atabay, İbrahim Kutluk, Sevgi Özel tarafından hazırlanan *Sözcük Türleri* adlı eserde: “Türkiye Türkçesinde, eylemden türeyen, ancak tümce içinde çoğunlukla belirteç görevini yapan sözcüklere ulaç denir” (Atabay, Kutluk, Özel, 1983: 273) şeklinde bir tanımlama yapılmaktadır.

Nurettin Koç: “Belirteç gibi kullanılan eylemsilere ulaç ya da bağ-eylem denir” (Koç, 1996: 397)der. Koç, gruplandırma yapmadan işlevlerine göre örneklendirme yapmıştır. Koç’a göre ulaçlar: “-a, -a –a, -acağına,-acağı yerde, -acağından, -alı, -alı beri, -ar – maz, -anda, -arak, -asıya, -casına,-dı –alı, -dığına, -dığı biçimde, -dığı halde, -dığı sırada, -dığı zaman, -dığında, -dığına, -dığından, -dı mı, -dıkça, -dıktan sonra, -ınca, -ıp, -ken, -madan,-madan önce, -maksızın, -maktan, -maktansa”

İlgeç öbeğinin ulaç gibi kullanılması:

“-acağı gibi, -dığı gibi, -acağı kadar, -dığı kadar, -ana kadar, -dan dolayı, -dığı için, -dığına göre, -mak için, -makla, -makla birlikte,-mak üzere,-masına karşın, -incaya kadar” biçiminde gruplandırmıştır. (Koç, 1996: 400-417)

Muharrem Ergin: “Gerundiumlar şahsa ve zamana bağlanamayan mücerret bir hali karşılırlar. Hal ve durum karşılayan kelimelere zarf diyoruz. Şu halde gerundiumlar fiillerin zarf şekilleridir.” (Ergin, 1983: 338) der. “*Türk Dil Bilgisi*” adlı eserinde bir gruplandırma yapmaksızın ekleri tek tek incelemiştir. Ele aldığı ekler şunlardır: -a/ -ı/ ıp/ -arak/ inca/ alı/ -acağız/ -uban/- gaç/ -ışın/ -ken / -dıkça/ -madan (Ergin, 1983: 339-347).

Tahsin Banguoğlu: “Zarf-fiiller fiilin zarf-fiil işleyişine girmek üzere aldığı özel şekillerdir.” (Banguoğlu, 1974: 429) diye tanımlar. Banguoğlu, “*Türkçenin Grameri*” adlı eserinde zarf-fiilleri altı ana grupta incelemiş ve anlamlarına göre yaptığı bu gruplandırmada aldığı ekleri örneklerle açıklamıştır.

Bu gruplar ve ekler şunlardır:

1. Ulama zarffiilleri: -ıp/ -erek
2. Hal zarffiilleri: -e/ -erek/ -ken

3. Karşıtlama zarffiilleri: -meden/ -meksizin/ -acağına/ maktansa / -acak yerde/ -dığı halde/ -makla birlikte/ -masına rağmen

4. Zaman zarffiilleri: yedi gruptur.

a) izleme zarffiilleri: -ınca/ -dı mı/ -ır -maz

b) vakitleme zarffiilleri: -dıkça

c) eş zaman zarffiilleri: -dığında/ -dığı zaman/ -dığı sırada

d) başlangıç zarffiilleri: -alı/ -dığından beri

e) bitim zarffiilleri: -ene kadar/ -inceye kadar/ -esiye kadar

f) öncelik zarffiilleri: -meden önce

g) sonralık zarffiilleri:-dıktan sonra

5. Sebep zarffiilleri: -mekle/ -dığından/ -acağından/ -dığı için/ -acağı için

6. Karşılaştırma zarffiilleri: -diği kadar/ -eceğı kadar/ -diği gibi/ -eceğı gibi/ -

cesine/ -esiye/ -diği boyda/ -diği ölçüde/ diğı tarzda (Banguoğlu,1974:428-440)

Mehmet Hengirmen: “Eylemlerden türeyen ve belirteç görevini yapan sözcüklere ulaç denir. Ulaçlar eylem çekimine girmez, yüklem görevi üstlenmezler çatı ve olumsuzluk ekleri alabilirler.”(Hengirmen, 1995: 254-255) diye tanımlar.

Nesrin Bayraktar: “ Zarf-fiiller, kişi ve zaman kavramı olmadan temel cümlenin ya da yan cümlenin yüklemine niteleyen, cümlede genellikle zarf tümleci olarak görev yapan fiilimsilerdir.” (Bayraktar, 2004: 137) şeklinde vermiştir. Bayraktar zarf- fiil ekleri, sıfat- fiilden türeyen zarf fiiller, isim- fiillerden türeyen zarf fiiller olarak ayırmıştır. Zarf fiillerin birleşik fiil yapma görevine de değinen Bayraktar ekleri tek tek işlevleri bakımından incelemiştir. (Bayraktar, 2004:138-316)

Tufan Demir: “Özne, nesne, tümleç olarak yan cümlecik kurdukları için eylem, kurdukları yancümleciği anlam ilgileriyle temel cümleye bağladıkları için bağlaç sayılan sözcüklere ulaç (bağeylem) denir.” (Demir, 2004: 466) biçiminde tanımlar.

Hadi Benhür; hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde ulaçları işlevlerine göre şöyle sınıflandırmıştır;

“1. Bağlama fonksiyonu yapan zarf- fiiller: -Ip, -ArAk

2. Durum bildiren zarf fiiller: -ArAk, -A –A,-ken

3. Zaman bildiren zarf fiiller:

a) Başlama zarf fiilleri:-AII,-DIğIndAn beri

b) İzleme zarf fiilleri: -IncA, -Ir –mAz, -DI mI,-DIğI zaman,-DIğIndA, -DIğI sırada

c) Öncelik zarf fiilleri: -mAdAn önce,-AcAğI zaman –AcAğI sırada

d) Sonralık zarf fiilleri: -DIktAn sonra

e) Bitim zarf fiilleri: -AnA kadar, -IncAyA kadar, -AsIyA kadar

f) Zamanlama zarf fiilleri: -DıkçA, -DIğI sürece

2. Sebep bildiren zarf fiiller: -DIğI için, -DIğIndAn, -AcAğI için,-AcAğIndAn, -DIğInA,-mAk üzere, -DIğInA göre, -AcAğInA göre

3. Karşılaştırma zarf fiilleri:-DIğI kadar, -AcAk kadar, -DIğI gibi-AcAğI kadar, -AcAğI gibi, -cAsInA, -DIğInA

4. Zıtlık ifade eden zarf fiiller: -mAdAn, -AcAğInA, -DIğI halde, -mAsInA rağmen, mAktAnsA, -AcAk (-AcAğI) yerde, -mAksIzIn”

Bunlar dışında hiçbir gruba girmeyen –i, diye şekli, -mAktAn, -DIğI takdirde, -mAk için, -mAsI için, -mAklA, -mAklA birlikte, -mAk kadar, -mAktAn, -DIğI tarzda, - DIğI ölçüde gibi zarf fiiller, anlamlarına kısaca değinilip geçilmiştir. (Benhür, 1993: 47-49)

Özlem Deniz Yılmaz (2009: 88) *Türkiye Türkçesinde Eylemsi* adlı eserinde ulaç şu şekilde tanımlamıştır: “Dil biliminde en yaygın ve yerleşmiş görüşe göre ulaç (filin zarfsi şekli, zarf-fiil, gerundium), esas eylemle bağıntıda bulunan ikincil eylemi ileten bitimsiz fiil şeklidir.”

Tahir Kahraman (2009, 129-133), *Çağdaş Türkiye Türkçesi Dilbilgisi* adlı eserinde ulaç tanımını şöyle yapmaktadır: “Anlatım içinde, buldukları tümcedeki yüklem anlamını çeşitli yönlerden etkileyip sınırlayarak belirteç görevi yapan fiilimsilere ulaç denir.” Kahraman aynı eserde ulaçları; durum ulaçları (-İp, -E, -Erek, -mEksİzn...), zaman ulaçları (-Eİİ, -İncE, -r...-mEz), nicelik-karşılaştırma ulaçları (-EsİyE) şeklinde sınıflandırmıştır.

Dilimizde ulaç olarak kabul edilen pek çok ek bulunmaktadır. Bunun yanı sıra kimi uzmanın ulaç eki olarak kabul ettiği birimi bir başka uzman kabul etmemektedir. Gürer Gülsevin(2001:126) *Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-Fiiller adlı makalesinde* gramerlerimizin zarf-fiiller olarak ortaklaşa verdikleri ekleri şu şekilde göstermiştir.

Tablo 8

Gramerlerimiz Zarf-Fiiller Olarak Ortaklaşa Verdikleri Ekler

	(y)A	(y)Alı	(y)ArAk	(y)IncA	(y)Ip	ken	mAdAn
Muharrem Ergin	(y)A	(y)Alı	(y)ArAk	(y)IncA	(y)Ip	ken	mAdAn
Tahsin Banguoglu	(y)A	(y)Alı	(y)ArAk	(y)IncA	(y)Ip	ken	mAdAn
T. Nejat Gencan	(y)A	(y)Alı	(y)ArAk	(y)IncA	(y)Ip	ken	mAdAn
Haydar Ediskun	(y)A	(y)Alı	(y)ArAk	(y)IncA	(y)Ip	ken	mAdAn

Kaya Bilgegil	(y)A	(y)Alı	(y)ArAk	(y)IncA	(y)Ip	ken	mAdAn
Zeynep Korkmaz	(y)A	(y)Alı	(y)ArAk	(y)IncA	(y)Ip	ken	mAdAn

Çalışmamızda yukarıdaki tablodan seçilen –ArAk, -Ip, -IncA ve –AlI ulaç yapılarının öğretimine yönelik materyal geliştirilmiştir.

1.1.7.2. –ArAk Ulaç Yapısı:

İki fiili birbirine bağlarken yüklem tarzını bildirir. Eklendiği fiil yüklem nasıl, ne tarzla yapıldığını açıklar. Bu ek için Bang ‘-a/-e zarf fiil eki + rak/-rek karşılaştırma eki’ açıklamasını yapmıştır (Bang, 1974:522). Türkiye Türkçesinde de kullanımı olan bu ek, anlam olarak yüklem tarzını bildirmeye devam etmektedir.

-ArAk bileşik eki, genellikle, olumlu fiil kök ya da gövdelerine ünlüler uyumuna göre ulanır (Ediskun, 1999:255).

Gel-erek Koş-arak Ağla-(y)arak Üfle-(y)erek...

-ArAk yapılı ulaç kendisinden sonra gelen eylemle zamandaş olarak nasıl; kendisinden sonraki eylemin kendi eyleminden sonra yapıldığını ya da yapılacağını göstererek o eylemlerin anlamlarını tamamlar (Ediskun,1999:255).

Başka nağmeler okuyarak gidiyorlar. (Hem gidiyorlar hem nağmeler okuyorlar.)
(R.H.Karay)

Elimden topu kaparak kaçtı. (Önce topu kaptı, sonra kaçtı.)

-ArAk yapılı ulaç şart anlamı da verebilir.

Hasta dinlenerek iyileşti. (dinlenmek şartıyla)

-ArAk yapılı ulaca, kendinden sonraki eylemle daha kesin bir zamandaşlık anlamı verilmek istenirse, -den durum eki ulanır.

Eve koşarak gitti.(Ediskun, 1999:255)

Asıl işlevi durum (nasıllık) anlatmaktır. Bunun yanı sıra iki eylemin aynı anda yapıldığını da anlatır.

Bütün gece şarkı söyleyerek / bizi eğlendirdi. (durum)

Her sabah erkenden koşarak/ plaja gidiyorduk. (durum)

Akşamları kanepeye uzanarak/televizyon izlerim. (durum)

(Hepçilingirler, 2007:298)

Bu ekle kurulmuş ulaçlar durum ulaçlarıdır. Çoğu kez durum gösterirken bağlama görevini de birlikte yaparlar.

Paketleri alarak gitti. Paketleri aldı ve gitti.

Bu ulaçlar özne bakımından çoğunlukla buldukları tümcenin yüklemiyle uygunluk gösterirler. Olumsuzları –ma(-me) ekiyle yapılır.(Atabay, Kutluk, Özel, 1983:278)

Türkçede –ArAk ekiyle kurulan ulaç tümcemsisinin birincil işlevi, üst cümlelerin içeriğine bir belirteç oluşturmaktır. Sözdizimsel açıdan bağlı olduğu üst cümledeki olayın oluş tarzını belirten –ArAk yüklemeleştiricisi, bir yandan da zamansal bir bağıntı bildirir. Bu zamansal bağıntı, kesin bir eşzamanlılıktır. Yani ulaç tümcemsisinin olayı ile üst cümlelerin olayı eş zamanlı olarak gerçekleşmektedir. İki olayın da oluş süreci zamansal olarak kesişmektedir.(Aydemir, 2010: 68)

Düşmemek için duvarlara yaslanarak yürüdü mutfağa kadar (Kulin, 2007:40).

-ArAk ulaç yapısı eş zamanlılık işlevinin yanında bir de sıralama yani süreçleri kesişmeyen olayların birbirini takibini ifade etmektedir. Böylece ulaç tümcemsisinin

olayı ile üst cümle olayı eş zamanlı değildir, biri bittikten sonra diğeri başlar (Aydemir, 2010:69).

Kadınların bir kısmı yerlerinden kalkarak Behice ve Mehpere ile tanışmak için yanlarına geldiler (Kulin,2007:143).

Bu bölümde –İp zarf-fil ekinin kullanım alanları ve özellikleri ele alınmıştır. – İp zarf-filinin özellikleri dikkatle incelenerek Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde kullanılacak ders malzemelerinin hazırlanmasında göz önünde bulundurulmuştur.

1.1.7.3. -İp Ulaş Yapısı:

Osmanlıca gramer kitaplarında atıf sureti adlarıyla incelenir. Sıkça kullanılan zarf fiil eklerinden biridir. Eklendiği fiili ikinci bir fiile bağlar. Bazen esas cümle yüklemine bazen de yan cümle yüklemine bağlanır. Eklendiği fiile iki anlam katabilir: bağlaç yerine geçerek ‘ve’ bağlacı yerine kullanılabileceği gibi ‘-arak/-erek’ anlamını katarak bağlandığı fiilin tarzını da bildirebilir. Bu ek ve bağlacının yerini tutabildiği için bağ-fiil adını da alır.(Bayraktar, 2004:139)

Türkiye Türkçesinde –(y)ıp/(y)-ip, -(y)up/-(y)üp biçimleriyle kullanılan bu ek iki cümleyi, temel cümle ve yan cümleyi birbirine bağlama göreviyle kullanıldığı gibi yüklem niteleyicisi olarak da kullanılır. Çoğu kullanımda fiilin niteleyicisi olma görevi bağlama görevinden ayrılamamaktadır. (Bayraktar,2004:145)

Bağlaç işlevindedir; ‘ve’ gibi ve ‘ve’ yerine kullanılabilir.

1.Evi onardılar. 2. Evi bize sattılar.

Bu kullanımda biçim olarak bakarsak ortak öğeler vardır anlamsal boyutta ise öncelik sonralık ilişkisi göze çarpar.

(Evi önce onardılar, sonra bize sattılar.)

Bunca yorgunluğa dayanamayıp hasta düştü.

Neden- sonuç ilişkisi göze çarpar. Hasta düşmesinin nedeni çok yorulmasıdır.

Konuyu birkaç kez okuyup anladı.

Buradaki anlam ilişkisi de “neden- sonuç”tan çok “durum- sonuç” ilişkisidir. Birbirine zarf-fiil ile bağlanmış tümcelerde birden çok anlam ilişkisi bulunabilir. Sözelimi öncelik sonralık ilişkisi varsa koşul sonuç ilişkisi de var demektir (Hepçilingirler, 2007:297).

-Ip yapılu ulaç, kendi eyleminin sonraki eylemle aynı zamanda, aynı yöntemde ve aynı kişiye yapıldığını gösterir (Ediskun, 1963:251).

Bakıp imreniyorum = Ben bakıyorum, ben imreniyorum.

Onun oturup kalkması =Onun oturması, onun kalkması.

Gidip gelenler =Gidenler, gelenler

Okuyup yazabilenler =Okuyabilenler, yazabilenler

-Ip yapılu ulacın ardından gelen fiil ya da fiilimsi olumsuz bile olsa, kendisi olumlu kalır; ancak söz olumsuzluk anlamı verir (Ediskun, 1963:251).

Okuyup yazamıyor.

Çoğu zaman ve bağlacının yerine kullanıldığı için bağlama ulacı adını alır (Hengirmen, 1998:255).

Bu ulaçlar ikileme de oluştururlar (Atabay, Kutluk, Özel: 1983:275).

Dönüp dönüp bakmak

Koşup koşup yetişememek

Bakıp bakıp gülmek

Türkçede en çok kullanılan zarf-fiil eklerinden biri olan -Ip, sözdizimsel olarak üst cümleye bağımlı cümleler kurmaktadır. Bu ekle kurulan zarf-fiilli tümceleri, diğer zarf-fiilli cümlelerin aksine, genelde zarf işleviyle değil sadece bir sıralama işleviyle karşımıza çıkarlar. Zarf-fiil cümlelerinin oluş süreci ile üst tümcenin oluş süreci eş

zamanlı değildir, ancak zarf-fiil tümçemsisi olup bittikten sonra üst tümcenin olayı başlamaktadır. İki olay arasında öncelik ilişkisi vardır. Bir başka deyişle iki olay arasında "ve" bağlacının işlevine benzer bir ilişki söz konusudur. Mesela "Ali eve gelip iki saat uyudu." Cümlesini, Ali eve geldi, (ve/ondan sonra) iki saat uyudu biçiminde algılayabiliriz.

-Ip zarf-fiil eki, sıralama işlevinin sahip olduğu durumlarda zamansal olarak bir öncelik ifade etmektedir. Ancak -Ip, belli durumlarda bir eş zamanlılık da bildirmektedir. Bu tür bir zamansal ilişkide, zarf-fiil tümcesi olayı ile üst tümce olayının oluş süreci eş zamanlıdır. "Gitar çalıp şarkı söyledik." tümcesinde -Ip ekinin işlevi tamamen eş zamanlılıktır. Ayrıca eş zamanlılık işlevinin hâkim olduğu durumlarda, zarf-fiil tümcesinin yüklemine oluşturan fiil her zaman süreçli bir fiildir (Aydemir, 2010:63).

Periyodik zincirleme tümceler olarak adlandırılan tümce tipi, belli zarf-fiil ekleriyle kurulan zarf-fiil tümcelerinin birbirine ulanmasıyla oluşmaktadır. (Johanson' dan aktaran Aydemir, 210:64) bu ilişkide zarf-fiil tümceleri kendinden sonra gelen tümceyi semantik açıdan nitelemez, yani onun belirteci değildir; birbirine bağlanan zarf-fiil tümceleri, sözdizimsel olarak kronolojik bir sıralamada verilmektedir. "Herkesin gelip kitap gazete okuyup sohbet edebildiği bir yerd. " örneğinde olduğu gibi (Aydemir,210:64).

Bu bölümde -Ip zarf-fil ekinin kullanım alanları ve özellikleri ele alınmıştır. - Ip zarf-fiilinin özellikleri dikkatle incelenerek Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde kullanılacak ders malzemelerinin hazırlanmasında göz önünde bulundurulmuştur.

1.1.7.4.-Inca Ulaş Yapısı:

Türkiye Türkçesinde eklendiği fiillere yalnızca "-dığı zaman" anlamını vermektedir, "-incaya kadar" anlamı kalmamıştır. -inca/-ince, -unca/-ünce olmak üzere dört biçimiyle kullanımını vardır. "-incaya kadar" anlamını sağlamak için ekin üzerine gelen datif eki getirilir ve kadar, dek, değin edatları eklenir (Bayraktar,2004:187).

Sık kullanılan zarf-fiil eklerinden biri de –IncA’ dır. Bu ekle kurulan zarf-fiil tümcesi, bağlı olduğu üst tümceye belli bir zamansal arka plan oluşturmaktadır. –IncA zarf-fiil eki, zarf-fiil cümlesi ile bağlı olduğu üst cümle arasında bir çeşit zaman-şart ilişkisi bildirmektedir. (Johanson’ dan aktaran Aydemir,2010:66) buna göre üst tümcenin olayı ancak zarf-fiil tümcesi olayının kritik sınırına ulaşıldıktan sonra başlayabilir, yani birinci olayın kritik sınırına ulaşılması ikinci olayın başlaması için bir ön koşuldur. Örneğin “ Çocuk zil çalınca okuldan çıktı” tümcesinde ikinci olay olan okuldan çıkmak ancak ilk olay olan zilin çalmasından sonra başlayabilir. –IncA eki aynı zamanda iki olay arasında bir nedensellik ilişkisi de kurmaktadır (Aydemir,2010:66).

-IncA ulaç ekinin bildirdiği hâkim işlevlerden biri de, görünüştür. Buna göre ulaç tümcesinin bildirdiği olayın sınırları devre dışı kalmakta ve olay bir bütün olarak öne çıkmaktadır (Aydemir,2010: 66).

Bu bölümde –IncA zarf-fiil ekinin kullanım alanları ve özellikleri ele alınmıştır. – IncA zarf-fiilinin özellikleri dikkatle incelenerek Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde kullanılacak ders malzemelerinin hazırlanmasında göz önünde bulundurulmuştur.

1.1.7.5.. All Ulaş Yapısı

Banguoğlu (2011)’ nun zaman bildiren başlangıç zarf fiili olarak nitelendirdiği ulaş yapısı temel tümcenin eylemi için bir zaman başlangıcı gösterir.

Sen gideli yedi yıl oldu. Görmeyeli şişmanlamışsınız.

Bir fiil kök ya da gövdesine –All ekinin ulanmasıyla meydana gelir. Bu ulaş kendinden sonraki eylemin başlangıç sınırını gösterir. (Ediskun, 1963:261) aynı zamanda beri anlamı kattığı da bilinmektedir. (Hepçilingirler, 2007:299)

-All eki, her türlü eylem kök ve gövdelerinden “bir zamandan beri” anlamını veren ve süreklilik gösteren ulaçlar türetir. –All eki, işlev bakımından güçlendirilmek üzere yaygın olarak kendisinden önce gelen ve şahıs ekleri de alabilen, görülen zaman ekiyle birlikte de kullanılır.

Aldım alalı, bildim, bileli, duydum duyalı, oturdum oturalı vb.

Fiil kök ve gövdelerine –All ulaş ekinin getirilmesiyle kurulan zarf-fiil tümcesi, bağlı olduğu üst tümceye zamansal bir arka plan oluşturur. –All’ nın belirttiği bu zamansal arka plan, şu şekilde formüle edilebilir. Zarf-fiil tümcesi olayının bittiği nokta üst tümce olayının başlangıç noktasıdır. Diğer bir ifadeyle üst tümce olayı, zarf-fiil tümcesi olayının kritik sınırının aşıldığı nokta itibariyle başlamıştır. Zarf-fiil tümcesi ile üst tümce olayının birbiriyle olan zamansal ilişkisine gelince; zarf-fiil tümcesinin olayı üst tümcenin olayından öncedir, yani iki tümce arasında bir öncecilik ilişkisi mevcuttur. Ayrıca burada zarf-fiil tümcesinin yüklemine oluşturan fiil, her zaman bitiş sınırlı bir fiildir ve olayların oluş süreçleri kesinlikle örtüşmemektedir.(Aydemir,2010:82)

“Okuldan mezun olalı birkaç yıl geçti.” Cümlesinde ulaş tümcesisi (okuldan mezun olalı), üst tümcenin (birkaç yıl geçti) arka planını oluşturmaktadır. üst tümcenin olayı ulaş tümcesisinin olayından sonradır ve tümcesinin bittiği noktada başlayarak devam etmiştir.

Bu bölümde –All zarf-fiil ekinin kullanım alanları ve özellikleri ele alınmıştır. –All zarf-fiilinin özellikleri dikkatle incelenerek Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde kullanılacak ders malzemelerinin hazırlanmasında göz önünde bulundurulmuştur.

1.2.Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere ulaşların(zarf-fiillerin) öğretimi üzerine işlevsel materyal geliştirme amaçlanmıştır.

Çalışmada -ArAk, - Ip, - IncA, - All ulaşları temel alınarak Türkçede ulaşlı yapıların hangi işlevleri yüklendiği üzerinde durulmuş ve iletişimsel öğrenme yaklaşımı doğrultusunda öğrencilerin bu konudaki iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik öğretim malzemeleri üretilmiştir.

Türkçede ulaşların öğretiminde iletişim temel alınmıştır. Bunun sebebi söz konusu belirticilerin kullanımsal özelliklerini ancak kullanıldıkları bağlamda çözümlenmek mümkündür. Bu yapıların kullanıldıkları bağlamda hangi iletişimsel gereksinimi karşılamak için kullanıldıkları büyük bir önem taşımaktadır. Dolayısıyla bu

çalışmada yabancı dil öğretimine iletişimsel yaklaşımlardan olan görev odaklı yöntem temel alınmıştır. Bu yöntem doğrultusunda -ArAk, - Ip, - IncA, - All ulaş yapılarına yönelik ders materyalleri tasarlanmıştır.

1.3. Ana Sorun Tümcəsi

Araştırmamızın ana sorun tümcəsi ‘‘B2 düzeyinde Türkçe öğrenen yabancı öğrencilere ulaş yapılarını öğretmeye yönelik iletişimsel odaklı ders malzemeleri nasıl hazırlanır’’ olarak seçilmiştir.

1.4. Alt Problemler

Ulaş yapıları ile ilgili iletişimsel bağlamda ders malzemeleri oluşturma çalışmamızda karşımıza çıkan alt problemler aşağıda açıklanmıştır.

1.4.1. İkinci Dil Öğrenme Yöntemleri İle İlgili Alt Problemler

Çalışmada ikinci dil öğrenme açısından karşımıza çıkan alt problemlerin temelinde kullanılan yöntemlerin neler olduğunun, birbirlerinden farklılıklarının ve eksikliklerinin belirlenmesi yatmaktadır. Çalışmada işlevsel dil öğrenme yöntemleri ile ilgili bilgilendirme yapılarak problemler ortaya konulacak ve çözümlenmeye çalışılacaktır.

1.4.2. Ulaş Yapılarına Yönelik Malzemeler İle İlgili Alt Problemler

Çalışma, ulaş yapılarının öğretilmesi için malzeme hazırlama üzerinedir. Bu noktada, ulaş yapılarına ilişkin malzemeler ile ilgili olarak ‘‘Ulaş nedir? Ulaş sınıflandırmaları nasıl yapılmıştır? Ulaş yapılarının öğretiminde nasıl malzemeler kullanılmalıdır?’’ gibi sorular alt problemler şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak, çalışmanın alt problemlerini yukarıda belirtildiği gibi saptamış bulunmaktayız. Bu alt problemler daha sonraki bölümlerde açıklanmaya çalışılacak ve problemlere ilişkin yanıtlar aranmaya çalışılacaktır.

1.5. Sayılılar

Bu çalışmada ele alınan; -ArAk, - Ip, - IncA, - All ulaç yapılarının öğretimine yönelik geliştirilen malzemeler, öğrenme sürecinin orta düzeyinde öğretilmesi gerekliliği göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Hazırlanan etkinlikler ve uygulamalar orta düzeyin ileri aşamalarında öğretileceği düşünülerek tasarlanmıştır. Hedef kitleyi oluşturan öğrencilerin Türkçenin zaman, görünüş ve kip özelliklerini, durum eklerini, iyelik yapılarını, ad yantümcelerini, bağlaç kullanımını ve gerekli sözcük kullanımını bildikleri varsayılmıştır.

1.6.Sınırlılıklar

Bu çalışmada -ArAk, - Ip, - IncA, - All zarf-fiillerinin biçim anlam ve işlev boyutları ele alınarak malzemeler geliştirilmiştir. Bu belirticilerin sadece ulaç yapma işlevi incelenmiş ve bu işlevin öğretilmesi hedeflenmiştir.

BÖLÜM: II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

2.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi ile İlgili Yayın ve Araştırmalar

Bu bölümde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi üzerine yapılmış araştırmalara, günümüzde yabancı dil olarak Türkçe öğretmeye yönelik hazırlanmış eğitim setlerine ve yabancılara Türkçe öğreten kurumlara değinilmiştir. Bu bölümde değinilen yayın ve araştırmalar çalışmamızla bire bir ilintilidir.

Yabancı dil öğretimi, öğretim yöntemleri ve teknikleri konusunda Ömer Demircan'ın Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri, Özcan Demirel' in Yabancı Dil Öğretimi adlı kaynakları konu hakkında farklı bakış açıları ortaya koymaları bakımından önem taşımaktadır. Editörlüğünü Derya Yaylı ve Yasemin Bayyurt' un yaptığı "Yabancılara Türkçe Öğretimi Politika Yöntem ve Beceriler" adlı eserde yer alan makaleler de bu alana yönelik hazırlanmış önemli kaynaklardandır. İkinci dil öğretimi konusunda Cem'in Dilbilgisi Öğretiminde Biçim-Anlam-Kullanım Üçlüsü: Ders Malzeme Hazırlama ve Uygulama Önerileri adlı eserleri yararlanılan kaynaklara örnek olarak gösterilebilir.

Özellikle son yıllarda birçok üniversite bünyesinde açılan yüksek lisans ve doktora programları sayesinde yabancılara Türkçe öğretimi alanında yapılan yüksek lisans ve doktora çalışmaları da artmıştır. Hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinden çalışmamızda yararlandıklarımız şunlardır:

Derya Yaylı' nın (2004) hazırladığı "Göreve Dayalı Öğrenme Yönteminin Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Uygulanması ve Bu Uygulamaya İlişkin Öğrenci Görüşleri" adlı doktora tezi, "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenler için Kiplik Öğretimi Üzerine Materyal Geliştirme" (Hacıömeroglu, 2007), "İşe Dayalı Dil Öğretim Malzemelerinin Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Uygulanması" (Sülüsoğlu, 2007), "Türkçede Ortaçlaştırma belirticilerinin Öğretimine Yönelik Ders

Malzemesi Hazırlama (Düzenli, 2008), “İstek ve Emir Kiplerinin Öğretimi”(Sarıçiyil, 2008), “Türkçe Koşullu Yapıların Öğretimine Yönelik Malzeme Tasarımı”(Yolcusoy, 2008), “Türkçe Soru Tümcelerinin Öğretimi” (Özgen, 2010), “Yabancıların Türkçe Öğrenme Yeterlilikleri”(Sevindi, 2012), “ –miş Biçimbiriminin Farklı İşlevlerinin Bilinç Uyandırma Teknikleriyle Öğretimine Yönelik Malzeme Oluşturma” (Ünlücömert, 2010) “Türkçenin Yabancılara Öğretiminde Ulaçların Düzeylere Göre İncelenmesi” (Koşucu, 2007) yüksek lisans tezleri çalışmamıza ışık tutmuş kaynaklar arasındadır.

Değınilen çalışmalar dışında, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi üzerine birçok bildiri sunulmuş ve makaleler yazılmıştır. Bu alandaki eksikliği gidermeye yönelik önemli adımlar atmış olan çalışmaların kimi yabancıların Türkçe öğrenirken karşılaştıkları sorunlara, kimi öğretim yöntemlerindeki eksikliğe, kimi malzemelerin yetersizliğine değınmiş ve tüm bu sorunlara çözüm önerileri getirilmiştir. Çalışmamıza ışık tutan makale ve bildirilerin bazıları şunlardır:

Vandawalle (2000), Batı dillerini konuşan öğrencilerin Türkçedeki eylemlerde çektikleri güçlükleri incelemiş ve özellikle ulaçların yabancıların öğrenmesi bakımından zorluğuna değınmıştır. Barın’ ın (2004) ‘Yabancılara Türkçe Öğretiminde İlkeler’ adlı makalesi çalışmamızın genel çerçevesini oluşturmada katkı sağlamıştır. Xhemile (2010) ‘ Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Türkçe Birleşik Tümcelerin Özelliği Üzerine’ adlı bildirisinde Türkçe söz diziminin önemli bir parçası olan ulaçların işlev ve anlamları üzerine inceleme yapmış ve yabancı öğrencilerin ulaç yapısını basit tümcelerle öğrenebildiği savı üzerinde durmuştur.

Birçok üniversite bünyesinde Türkçe’ nin yabancı dil olarak öğretimine yönelik lisansüstü eğitim vermeye başlamıştır. Gazi, Ankara vb. üniversitelerin bünyesinde kurulan Türkçe Öğrenim Merkezleri (TÖMER), eğitimlerinde kullanılmak üzere kitap seti hazırlatmışlardır. Tömer bünyesinde UTÖM (Uzaktan Türkçe Öğrenim Merkezi) kurulmuştur ve uzaktan Türkçe öğrenim genel ağ adresi ‘www.turkish-center.com’ uygulamaya konmuştur.

TİKA’ nın (Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı) yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere hazırlattığı ve temel, orta, yüksek ve ileri düzeyde sekiz

kitaptan oluşan *Güneş-Türkçe Öğreniyoruz* adlı dil öğretim seti Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan önemli çalışmalar arasındadır.

Son zamanlarda yabancılara Türkçe öğretimi konusunda önemli çalışmaları dikkati çeken Yunus Emre Enstitüsü'nden de söz etmek gerekir. Yurt içinde açtığı yaz okulları ile farklı ülkelerden gelen yabancı gençlere Türkçe öğretimi etkinlikleri düzenleyen Yunus Emre Enstitüsü' nün yurt dışında bu alanda yaptığı önemli çalışmaları bulunmaktadır.

2.2. Ulaçlar İle ilgili Yayın ve Araştırmalar

Bu bölümde Türkiye Türkçesinde ulaçlar ile ilgili yapılan yayın ve araştırmalara değinilecektir. Elbette çalışmada pek çok yayın ve araştırmadan yararlanılmıştır. Burada verilecek olanlar çalışmamızla bire bir ilintili olanlardır.

Tahsin Banguoğlu' nun *Türkçe' nin Grameri*, Zeynep Korkmaz' ın *Türkiye Türkçesi Grameri*, Nesrin Bayraktar' ın *Türkçe' de Fiilimsiler*, Tahir Kahraman' ın *Çağdaş Türkiye Türkçesi Dilbilgisi*, Neşe Atabay. Sevgi Özel, İbrahim Kutluk' un *Sözcük Türleri*, Muharrem Ergin' in *Türk Dilbilgisi*, Özlem Deniz Yılmaz' ın *Türkiye Türkçesinde Eylemsi*, İbrahim Ahmet Aydemir' in *Türkçede Zaman ve Görünüş Sistemi* adlı eserleri, çalışmamıza ışık tutmuş eserlerdir.

Ulaçların biçim anlam ve kullanım özellikleri ile ilgili pek çok bilimsel yayın bulunmaktadır. Bunların içinde çalışmamızla bire bir ilintili olanlar şunlardır:

Kamil Tiken “Türkiye Türkçesinde basit ve birleşik zarf fiillerin ifade ve işlevleri” adlı makalesinde zarf fiilleri basit zarf-fiiller ve birleşik zarf fiiller olarak ikiye ayırmıştır.

Volkan Çoşkun “Türk lehçelerinde zaman kavramı taşıyan –p zarf fiil eki” adlı makalesinde –p ekini Türk lehçelerinde kullanım özellikleri ile incelemiştir.

İlker Aydın “Türkçede Yan Tümce Türleri Ve İşlevleri” adlı makalesinde Türkçede isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf- fiillerle kurulan yan tümcelerin biçim ve anlam özelliklerine değinilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Her araştırma ve çalışmanın bir hedefi, bu hedefe uygun olarak da bir çalışma yöntemi bulunmaktadır. Bu çalışmanın hedefi öğretime yönelik materyal geliştirme ve bu materyalin kullanımına yönelik öneriler sunmaktır.

Çalışmamızda Avrupa Birliği Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'nda belirtilen Yabancı Dil Yeterlilik Seviyelerinden B2'ye uygun şekilde tarama modeli kullanılarak bilgisayar destekli öğretim materyali hazırlanmıştır.

Genel araştırma türleri sınıflandırılırken araştırmanın amacı önemli bir ölçüttür. Genel araştırma türleri üç ana başlıkta toplanmıştır. Betimsel araştırmalar, ilişkisel araştırmalar ve müdahaleli araştırmalar. (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2009:21). Bizim çalışmamızın hedefi düşünüldüğünde, hazırlanan malzemeye yönelik deneysel bir çalışma yapılması planlanmamaktadır. Dolayısıyla öğrenci tutum ve davranışlarına yönelik de bir karşılaştırma yapılmayacaktır. Bu sınıflandırmaya göre araştırmamız betimsel araştırmaların yöntemlerini kullanacaktır. "Betimsel araştırmalar, verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlar."(Büyüköztürk ve diğerleri, 2009:21)

Çalışmamızda betimsel yöntem kullanılmıştır. Betimsel çalışmada doküman inceleme yöntemi diğer adıyla belgesel tarama yöntemine başvurulmaktadır. Belgesel tarama yöntemi, var olan kayıt ve belgelerin incelenerek veri toplama işidir. Belgesel tarama genel olarak, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmamızın evrenini Türkiye Türkçesinde yer alan ulaç belirticileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Türkiye Türkçesinde yer alan ulaç belirticilerinin içinden evrenin bütünü yansıtacak şekilde seçtiğimiz Avrupa Birliği Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'nda belirtilen Yabancı Dil Yeterlilik Seviyelerinden B2'ye odaklı seçilmiş –ArAK, -Ip, -IncA ve -All ekleri oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmamızda dil öğretimine, dilbilgisi öğretimine, yabancı dil öğretimine, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik ulaşılan tüm kaynaklar (makaleler, tezler, kitaplar, bildiriler, internet siteleri vb.) taranmıştır. Yabancılar için Türkçe kitapları incelenmiş ((Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından hazırlanan “Yeni HİTİT Yabancılar İçin Türkçe” (2008, Ankara) eğitim seti, TİKA'nın hazırlanmış olduğu “Orhun Yabancılar İçin Türkçe” (2004, Ankara) eğitim seti ve DİLSET yayınlarına ait GÖKKUŞAĞI (2009,İstanbul)) ve ulaçların hangi seviyede öğretilmesinin uygun görüldüğüne dair verilere ulaşılmıştır. Yabancı dil öğrenme yöntemleri dilbilgisel açıdan değerlendirilmiş ve Avrupa Birliği Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'nda belirtilen Yabancı Dil Yeterlilik Seviyelerinden B2 ölçüt kabul edilerek en uygun yöntemler uygun tekniklerle birleştirilerek ulaç belirticilerinin öğretimine yönelik materyal geliştirilme çalışması yapılmıştır.

3.4. Veri Çözümleme Teknikleri

Çalışmamızın temel problemi doğrultusunda örneklem olarak seçilen yayınların taranması sonucu elde edilen nicel ve nitel bilgiler yabancılar Türkçe öğretiminde günümüzde geçerliliği kabul edilmiş temel ve genel ilkeler; dil öğretim yöntemleri, teknikleri; Avrupa Dil Gelişim Dosyası kıstasları, Türkiye Türkçesi Öğretim Programı bağlamında analiz edilmiştir

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde –ArAk , -Ip, -IncA, -All ulaş yapılarının öğretimine yönelik materyaller tasarlanmıştır. Her ulaş yapısı için ayrı ayrı hazırlanan materyallerin gerçek dünyadaki anlam ve kullanım özellikleri dikkate alınmıştır. Materyal geliştirmede görev-odaklı yöntemden yararlanılmıştır. Görevler öğrenenlerin iletişim kurmasına yönelik olmakla beraber erek yapının kullanımına odaklanmıştır. Ders materyallerinin oluşturulmasında Türkçenin dört temel kazanım alanı (okuma, dinleme, yazma ve konuşma) esas alınmıştır. Materyallerin basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene ve somuttan soyuta doğru olmasına dikkat edilmiş ve buna göre materyaller farklı bölümler halinde sunulmuştur. Kullanılan tüm metinler ve görseller erek yapıya odaklanmış özgün materyallerdir. Her bölüm için bir konu seçilmiş ve ders planı hazırlanmıştır.

4.1.- ArAk Ulaş Yapısına Yönelik Oluşturulan Materyaller

Bu bölümde sunulan görevlerin erek yapısı, -ArAk ulaş ekidir. Çalışmada, -ArAk ulaş yapısının öğretimine yönelik hazırlanmış görevler ekin gerçek dünyadaki anlam ve kullanımları dikkate alınarak hazırlanmıştır. –ArAk ulaş yapısının kullanım özelliklerine yönelik hazırlanan materyaller üç bölüm halinde sunulmuştur. Her bölüm için öğrencinin ilgisini çekebilecek bir konu seçilmiş ve görev-odaklı öğretim modeline göre ders planı hazırlanmıştır.

-ArAk ulaş yapısı odaklanarak hazırlanan görevler ve bu görevlerin işlenişi aşağıdaki gibidir.

Tablo 9:
Görev Odaklı Öğretim Modeline Göre Oluşturulmuş Ders Planı 1

Hedef/ Kazanım	Öğrenci erek yapının farkına varır.
Materyaller	Konu ile ilgili hazırlanmış özgün metinler, görseller, slaytlar.
Görev Öncesi Hazırlayıcı Etkinlikler/	Öğrenciler birbirlerine seçilen konu ile ilgili belirlenmiş (a) soruları yönelterek serbest bir etkileşim içine girerler.
Görev	Öğretmen kişilik konusu ile ilgili dört ayrı metin yansıtır ve öğrencilere dağıtır. Öğrencilerden, metinleri okurken koyu yazılmış kelimelere dikkat etmeleri ve metinlerin altlarındaki soruları cevaplamaları beklenir (b), (c), (ç), (d).
Görev Sonrası	Öğrencilerden, kişilik özelliklerinin altlarına doğru rengi yazmaları, eşleştirmeleri beklenir. (e)

1. BÖLÜM:

a. İkili gruplar oluşturarak birbirinize aşağıdaki soruları sorun.

- 1. Aşağıdaki resimler ve başlık sana ne çağrıştırıyor?**
- 2. Aşağıdaki renkler içinde en sevdiğin renk hangisidir?**

Görev öğrencilerin zihinlerini konuya yönlendirmeye ve konuya ısınmalarını sağlamaya yöneliktir. Konu ile ilgili birtakım resimler verilmiştir. 1. soruda öğrencilerin erek yapıyla ilgili çalışmalara başlamadan önce konu hakkında hazırbulunuşluğunu harekete geçirmek amaçlanmaktadır. Ardından 2. soruda ise bu dört renk içinden sevdikleri rengi yazmaları istenmektedir. Merak duygusu uyanan öğrenci metinleri dikkatle okuyacaktır. Aşağıda renkler ve kişilik konusu ile ilgili tanıtıcı metinler verilmiştir. Konu ile ilgili çeşitli kaynaklardan oluşturulan özgün metinlerde erek yapının kullanımı koyu farklı renkle vurgulanarak gösterilmiştir.

SARI

KİŞİLİK

Sarı kişilik özgürlüktür. Bağımsız yaşayarak kendini bulur. Sarı değişikliktir. Özellikle kendisine değişik gelen bir şeyi keyif alarak yaşamaktır. Değişikliklere zaman ayırarak, maceradan ve heyecandan asla vazgeçmeyerek, çaresizliklere bile çözüm bularak, her şeyi lehine çevirerek mutlu olur ve büyük keyif sürer. Üç günlük dünya sarı için üzülerek geçmeye değmez. Yeni umutlar, arayışlar hep vardır. Hep gelecek günler onundur. Bu günü de doya doya yaşamak onun için önemlidir. Yaşamın genel gidişinde terslikler varsa mutlaka yeni bir ritme girerek çözüm bulur.

b. Çevrenizde sarı kişiliğe sahip olduğunuzu düşündüğünüz kişiler kimlerdir? Neden?

.....

MAVİ

KİŞİLİK

Mavi hoşnutluk, doyunluk ve dinginliktir. Gerçek bir memnuniyet hissederek yaşar. Bu kişilik mavi kişiliktir. Hoşgörülü olarak, esnek davranarak, anlaşarak, uzlaşarak, işbirliği yaparak hayatındaki insanlarla uyumlu ilişkiler kurar. Bu şekilde davranarak huzuru sağlar. Mavi, insanın kendisi ve çevresiyle barışık olmasıdır. Mavi, yetinerek mutlu olmayı bilir. Çoğu zaman kendi isteklerinden ödün vererek karşısındakinin isteklerini yerine getirir.

c. Çevrenizde mavi kişiliğe sahip olduğunuzu düşündüğünüz kişiler kimlerdir? Neden?

.....

YEŞİL

KİŞİLİK:

Yeşilde kendine değer verme duygusu çok fazla yaşanır. Yeşil doğrudur. Doğru bildiğinden **şaşmayarak** yoluna devam eder. Yeşil dayanıklılıktır. Fikirlerinden ödün **vererek** yaşadığı görülmez. Zaman zaman katılığı kendisinin önemli olmasından kaynaklanır. Yeşil; **kovalayarak, takip ederek, sabrederek** amacına ulaşır. İradesi genellikle çevrede takdirle karşılanır. Diğer insanlar onun yaptıklarını doğru bulmasalar da o yolunda yalnız da kalsa devam eder. Sonuçta otoritesini **koruyarak** birçok insanın kendisine dönüş yapmasını sağlar. Yaptıklarına saygı **duyarak** kişiliğini yüceltir.

ç. Çevrenizde yeşil kişiliğe sahip olduğunuzu düşündüğünüz kişiler kimlerdir? Neden?

.....

KIRMIZI

KİŞİLİK

Kırmızı gücüne **güvenerek** hayat sürer. Çünkü kırmızı güçtür. Kapasitesini ve gücünü dengeli kullanır. Gücünü yetenekleri doğrultusunda **kullanarak** başarıya ulaşır. Kırmızı aktif, atılgan, girişken **olarak** kazanmayı ve elde etmeyi sever. Belirleyici ve yönlendiricidir. Arzuludur, iştahlıdır, hırslıdır. Liderlik ve önderlik özellikleri toplumca hemen fark edilir. Coşkulu **davranarak** dikkatleri üzerine çekmeyi sever. **Başararak** ve elde **ederek** beslenir. Genellikle de amacına ulaşır. Kırmızı; enerji, güç, sevgi, aşk ve yaşam mutluluğu demektir. Onun için kırmızı insanları genelde çok sevilir. Peşinden pek çok kişiyi **sürükleyerek** yoluna devam eder. Kendisine duyduğu güveni **göstererek** meydan okur.

d. Çevrenizde kırmızı kişiliğe sahip olduğunuzu düşündüğünüz kişiler kimlerdir?

.....

Görev öğrencinin okuma becerisini geliştirmeye yöneliktir. Öğrenciden, özellikleri ile tanıtilen dört farklı kişilik özelliğini ve bu kişiliklerin renklerle nasıl ilişkili olduğunu okuması istenmektedir. Erek yapıya dikkat çekilmesi istendiği için ulaçlar, koyu ve farklı renkte gösterilmiştir. Buradaki amaç, öğrencinin kurgulanan bu metinde yer alan erek yapının kullanıldığı tümcelerinin farkına varması ve nasıl kullanıldıklarını görmesidir. Metinler gerçek dünyada var olan kişilik özelliklerinin dersin odağı olan yapının öğretilmesi amacıyla uyarlanmış oldukları için anlam odaklı ve işlevseldir. Her metinden sonra metin ile ilgili bir soru yer almaktadır. Bu sorular

metinde özellikleri anlatılan kişilik türlerinin gerçek yaşamdan alındığını vurgular. Öğrenciler kendi çevrelerinden örnekler verecek ve bu örnekleri okuma metinlerinin altlarına yazacaklardır. Burada öğrencinin örtük biçimde erek yapının kullanımına ilişkin fikir sahibi olması amaçlanmıştır.

e.Aşağıda dört farklı kişiliğin yaşam biçimlerinden örnekler verilmiştir. Bu kişiliklerin hangi renk olduklarını altlarına yazınız.

• Gücüne güvenerek • Yeteneklerini kullanarak • Coşkulu davranarak • Başararak	• Sabrederek • Otoritesini koruyarak • Kişiliğine saygı duyarak	• Uzlaşarak • Yetinerek • Hoşgörülü davranarak • İşbirliği yaparak	• Çözüm bularak • Lehine çevirerek • Keyif alarak • Zaman ayırarak
Yaşayan kimdir?	Yaşayan kimdir?	Yaşayan kimdir?	Yaşayan kimdir?
____	____	____	____

Bu bölümde okuma metinleri kullanılarak seçilen konu ile ilgili girdi seli sağlanmıştır. Girdi seli içinde erek yapı gerek metinlerde gerekse sorularda yoğun biçimde verilerek örtük öğrenme sağlanması amaçlanmıştır. Dört farklı rengin temsil ettiği dört farklı kişilik öğrencinin ilgisini çekecek biçimde renklerle de vurgulanmıştır. Her kişilik metninin altında bir yazma görevi verilmiş ve öğrenci cevaplama konusunda özgür bırakılmıştır. Burada amaç öğrencilerin zihinlerindeki artalan bilgilerini tetiklemek ve öğrencilerin dili gerçek yaşam örnekleriyle kullanmasına olanak

sağlamaktır. (e) Etkinliğinde ise okunan metinlerden kişilik özellikleri verilmiş ve hangi renge ait olduklarının yazılması istenmiştir.

Birinci bölümde verilen görevlerde öğrencilerin erek yapı ile ilgili farkındalıklarının artırılması sağlanmıştır. İkinci bölümde ise –ArAk ulaç ekinin iki fiili birbirine bağlarken yüklem tarzını, nasıl yapıldığını bildirme özelliği verilen görevlerle öğrenilecektir.

Tablo:10

Görev Odaklı Öğretim Modeline Göre Oluşturulmuş Ders Planı 2

Hedef/ Kazanım	Öğrenci erek yapıyı fiile uygun biçimde ekler ve oluşan yeni sözcüğün ulaç yan tümcesi kurma özelliğini kavrar.
Materyaller	Konu ile ilgili hazırlanmış özgün metinler, slaytlar, görseller.
Görev Öncesi Hazırlayıcı Etkinlikler/	Öğrencilerden beklenen metindeki boşlukları uygun fiile –ArAk ekini ekleyerek doldurmalarıdır. Bunu yaparken ünlü uyumuna dikkat etmeleri söylenir (a).
Görev	Öğrencilerden ayrı verilmiş iki tümceyi –ArAk ekini kullanarak tek tümce haline getirmesi beklenir (b1,b2,b3,b4,b5,b6,b7). Bunu yaparken görsellerden yararlanır.
Görev Sonrası	Öğrencilerden birbirlerine erek yapıya odaklı soruları sormaları ve buna yönelik cevaplar vermeleri beklenir (c).

2. BÖLÜM

a. Aşağıdaki metinde boş bırakılan yerleri yukarıda verilmiş eylemlere –ArAk ekini getirerek tamamlayın.

Yüz- Bin- Sür- Atla- Yap- Koş-

Her insan doğuştan farklıdır. Kimi insanlar hareketli bir yaşam tercih ederler. Spor bu insanlar için vazgeçilmezdir. Herkes farklı sporlardan hoşlanır tabii. Bu insanlardan kimisi deniz veya havuzlarda yüzerek, kimisi parkurlarda veya koşu bandında koşarak, kimisi kış aylarında kayak yaparak, kimisi park bahçelerde bisiklet sürerek, kimisi at binerek daha cesaretli olanlar ise paraşütle atlayarak zaman geçirmekten hoşlanırlar.

Bölümün ilk etkinliğinde konu olarak insanların uğraşları seçilmiştir. Her insanın farklı zevkleri olduğu ve farklı yollarla eğlendikleri anlamını içeren özgün metin içine öğrenci, erek yapıyı yerleştirir. Öğrencilerden erek yapıyı kullanarak verilen boşlukları uygun eylemle birlikte tamamlamaları istenir. Bu görev daha önceden ünlü uyumunu bilen öğrenciler için sadece doğru eylemi ve ünlü uyumunu kullanmak anlamına geleceği için bu aşamada uygun görülmüştür.

b.Aşağıdaki cümleleri –ArAk ekini kullanarak birleştiriniz.

Etkinlikte(b) görseller ve yanlarında görsellerle ilgili bilgiler verilmiştir. Bu etkinlikte amaç –ArAk ulaç yapısının tümcemi kurma işlevinin görevler sayesinde kavranmasıdır. Daha önce anlam boyutunda ele alınan –ArAk ekinin yüklemi nasıl yapıldığını bildirme özelliğinden bahsedilmiştir. Bu etkinlikle erek yapının tümce kurma işlevi üzerinde durularak yan tümcenin yüklemi olma işlevi gösterilecektir.

Örnek:

Melek ve kızı Melis boş zamanlarını bisiklete binerek geçiriyorlar.

Melek ve Melis bisiklete biniyorlar. Çok eğleniyorlar.

Onlar bisiklete binerek eğleniyorlar.

1.

Aylin ile Mehmet 25 yaşındalar. Adrenalin onların vazgeçilmezi. Aylin ile Mehmet paraşütle atlıyorlar. Aylin ile Mehmet çok eğleniyorlar. Aylin ile Mehmet paraşütle atlıyorlar ve çok eğleniyorlar.

Aylin ile Mehmet.....eğleniyorlar.

2.

Sema ve İrfan bir yıl önce birbirlerini severek evlendiler.

Onlar dans ediyorlar. Onlar eğleniyorlar.
Onlar dans ediyorlar ve eğleniyorlar.

Onlar.....eğleniyorlar.

3.

İren sekiz yaşında. Küçük yaşlardan beri yüzüyor.
İren yüzüyor. İren çok mutlu oluyor.
İren yüzüyor ve mutlu oluyor.

İren..... mutlu oluyor

4.

Nevin Hanım 40 yaşında. Sıkıntılarını resim yaparak atıyor.

Nevin Hanım boş zamanlarında resim yapıyor.

Nevin hanım dinleniyor.

Nevin hanım resim yapıyor ve dinleniyor.

Nevin Hanım.....dinleniyor.

5.

Ege henüz 1 yaşında ve kitapları çok seviyor.

Annesi Ege'ye kitap okuyor. Annesi Ege'yi uyutuyor.

Annesi Ege'ye kitap okuyor ve onu uyutuyor.

Annesi Ege'yi uyutuyor.

6.

Nazan 18 yaşında kayak dalında milli sporcumuzdur.

Nazan kayak yapıyor. Nazan şampiyon oluyor.

Nazan kayak yapıyor ve şampiyon oluyor.

Nazan kayak şampiyon oluyor.

7.

Günnur 30 yaşında. Eski otomobillere ilgi duyuyor.

Günnur eski otomobil kullanıyor. Günnur keyif alıyor.

Günnur eski otomobil kullanıyor ve keyif alıyor.

Günnur eski otomobil keyif alıyor.

Etkinlikte (b) –ArAk yapılı ulacın kendisinden sonra gelen eylemle zamandaş olarak yapıldığını bildirmek amaçlanmıştır. Bunun için görsellerden de yararlanılarak hem yan yargının hem de temel yargının aynı zamanda meydana geldiği vurgulanmıştır. –ArAk ulacının kurduğu yan cümlenin öznesinin temel cümlenin öznesiyle aynı olduğu

vurgulanmak için verilen yedi görevde de öncelikle öğrenciye bu durumu kavratacak örnekler kullanılmıştır. Erek yapı kullanılmadan iki cümle halinde fakat aynı özne ile verilen iki cümle sonrasında “ve” bağlacı eklenmiş şekilde verilmiştir. Böylece öğrenci verilen görevi yerine getirirken bir yandan da kurduğu tümcemasının öznesinin temel cümlelerin öznesiyle ortak olduğunu fark edecektir. –ArAk yapılı ulacın bağlama görevi de yine bu örneklerde verilmiştir. Bağlaç ile bağlı olan cümleler yapılması beklenen görevde bağlaçsız bir biçimde cümle kuruluşunda erek yapının işlevini kavratıcı niteliktedir.

Etkinlik (c) –ArAk ulaç yapısının temel cümlelerin yüklemine nasıl yapıldığını bildirme işlevine yönelik bir konuşma etkinliğidir. Birinci öğrenci diğerine okunan metinlerden hareketle etkinlikteki(c)soruları yönelir. Diğer öğrenci ise cevap verirken erek yapıyı kullanır.

c. İkili gruplar oluşturunuz ve birbirinize şu soruları sorunuz.

1. Annesi Ege’ yi nasıl uyutuyor?
2. Sema ve İrfan nasıl eğleniyorlar?
3. Nazan nasıl şampiyon oluyor?
4. İren nasıl mutlu oluyor?
5. Aylin ile Mehmet nasıl eğleniyor?

3. BÖLÜM:

Tablo:11
Görev Odaklı Öğretim Modeline Göre Oluşturulmuş Ders Planı 3

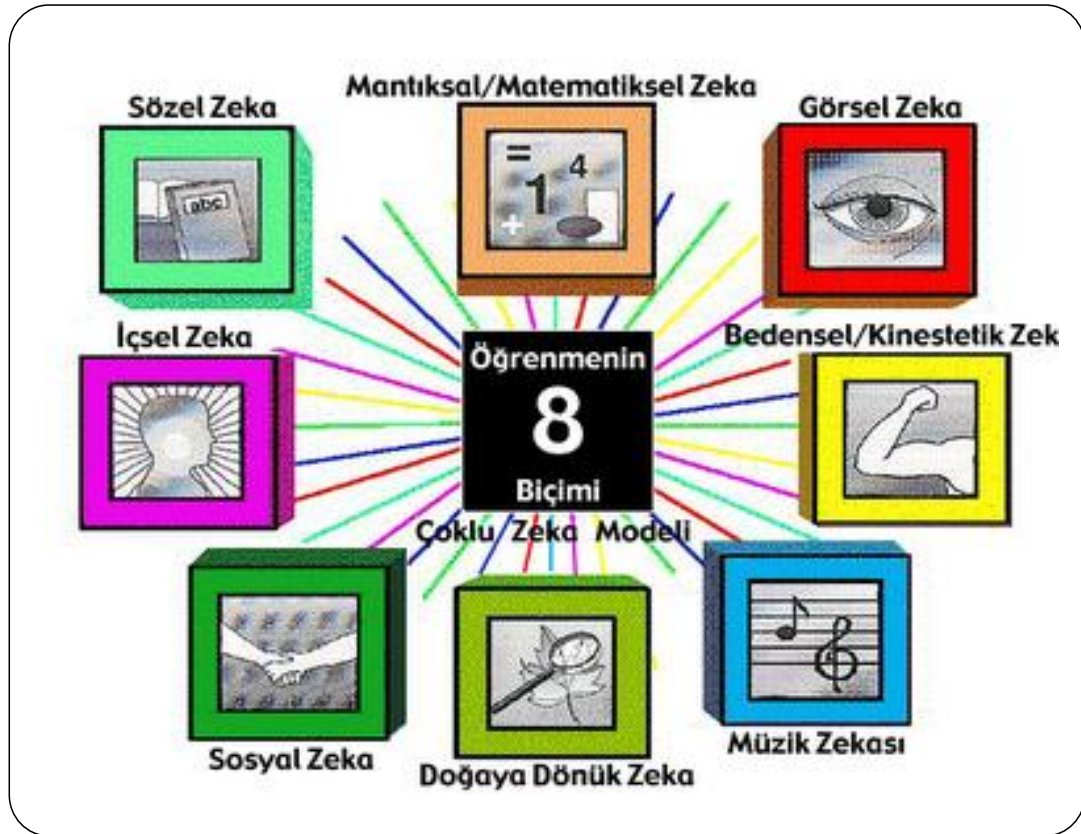
Hedef/ Kazanım	Öğrenen hedef dilde –ArAk ekini tüm anlam ve kullanım özelliklerini kullanarak etkili iletişim kurar.
Materyaller	Konu ile ilgili hazırlanmış özgün metinler, slaytlar, görseller, dinleme metinlerini içeren CD.
Görev Öncesi Hazırlayıcı Etkinlikler/	Öğrencilere beş farklı kişinin kişilik özellikleri dinletilir. Öğrencilerden dinleme esnasında not almaları beklenir. Ardından not aldıkları bilgileri kullanarak kimin hangi zeka türüne yatkın olduğunu yazmaları beklenir (c, ç, d).
Görev	Öğrencilerden dinlediklerinden hareketle erek yapıyı kullanarak tümce kurmaları beklenir. Ardından konu ile ilgili kendini değerlendiren bir yazı yazması istenir. Öğrenci bu görevi gerçekleştirirken özgürdür (e, f).
Görev Sonrası	Öğrencilerden ikili gruplar oluşturarak birbirlerinin konuşmalarından hareketle kimin hangi zekâ alanına yatkın olduğunu tahmin etmeleri beklenir. (g)

Bölüm 3’ te öğrencilerin ilgisini çekebilecek dinleme ve konuşma etkinliklerine yer verilmiştir. Bu bölümde çoklu zeka konusu üzerinden etkinlikler düzenlenmiştir. Öncelikle çoklu zeka ile ilgili bir tablo gösterilerek öğrencilerin bu konu ile ilgili notlar almaları istenmiştir. Ardından spor, sanat, edebiyat, mizah gibi konularda ün yapmış 5 farklı kişinin konu ile ilgili özellikleri dinleme metni olarak sunulmuştur. Metinleri dikkatle dinlemeleri beklenen öğrencilerden konu ile ilgili aşağıdaki gibi görevleri

yerine getirmeleri beklenmektedir. Görevler bir önceki bölümlerde öğrendikleri anlam ve biçim özelliklerini kullanmaya yöneliktir. Görevler daha çok iletişimsel ve konuşmaya yöneliktir. Öğrencilerin kendi düşüncelerinden bahsetmelerinin onların güdülerini artıracakı düşünölmektedir.

a.Aşağıdaki tabloyu inceleyerek size çağrıştırdıklarımı not edin.

b.Notlarımızı birbirinizle değiştirerek konu ile ilgili tartışın.

1. ELİF ŞAFAK:

Dili etkin bir şekilde kullanırım.
Kelimelerle ve seslerle
düşünebilirim.
İnsanları ikna edebilirim.
Dildeki farklı yapıları
kavrayabilirim.
Dil ile ilgili her şey benim ilgimi
çeker.
Ben bir yazarım.

2. MEHMET OKUR

Basketbol benim yaşam tarzımdır.
Uzun süre hareketsiz kalamam.
Sağlıklı yaşama özen gösteririm.
Ben Mehmet Okur, ben bir sporcuyum.

3. CEM YILMAZ

İnsanlarla birlikte olmayı ve konuşmayı severim. Liderlik benim karakterimdir. İnsanları etkilemeyi ve özellikle onları güldürmeyi Kendime meslek edindim. Ben Cem Yılmaz ben bir komedyenim.

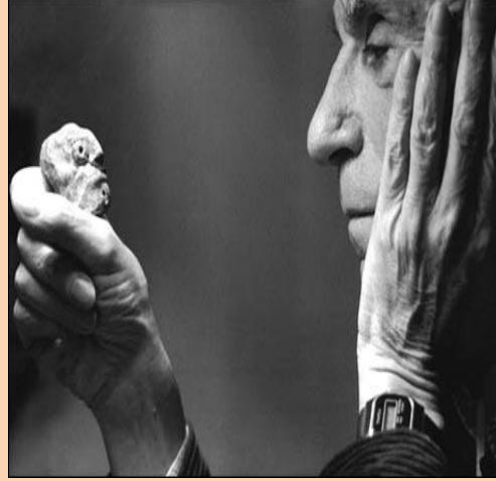
4. FAZIL SAY

Müzik benim yaşam tarzımdır. Sesler, notalar, ritimler beni anlatır. Farklı sesleri tanır, ritimler üretirim. Şarkı söylemeyi, mırıldanmayı ve dinlemeyi çok severim. Notasını görmeden müziği tanırım, pek çok enstrüman çalarım. Ben Fazıl Say, ben bir piyanistim.

5. ABİDİN DİNO

Resimler, imgeler, şekiller ve çizgilerle düşünürüm.
 Üç boyutlu şekilleri algılamakta zorlanmam.
 Çok hayal kurarım.
 Sanat aktivitelerini severim.
 Gördüğüm bir objeyi farklı açılardan zihnimde canlandırırım.
 Ben Abidin Dino, ben bir ressamım.

Bu görevde öğrenci dinlediği metinler ile incelediği tablodaki zeka alanları arasında bir ilişki kurmaya başlamıştır. Dinleme metinlerinde erek yapıya yer verilmemiştir, ardından gelecek görevler için bir hazırlık niteliğindedir.

ç. Dinlediğiniz metinlerdeki kişilerin mesleklerini aşağıya yazınız.

Abidin Dino....bir ressamdır.....

Mehmet Okur...bir sporcudur.....

Cem Yılmaz.....bir komedyendir.....

Fazıl Say.....bir piyanisttir

Elif Şafak.....bir yazardır.....

d. Farklı zeka alanlarına sahip olduğunu düşündüğümüz kişiler sizin için kendilerinden bahsettiler. Hepsini dinledikten sonra aşağıdaki zeka alanlarının karşısına gelmesi gereken isimleri yazın.

Görsel Zeka	←
Sosyal zeka	←
Müzik zekası	←
Sözel zeka	←
Bedensel zeka	←

Yukarıdaki etkinliklerde dinlenen metinlere göre ünlü kişilerin mesleklerini doğru yazmaları ve onların hangi zeka alanlarında gelişmiş olduklarını kavramaları hedeflenmiştir. Erek yapının tümce kurma işlevini, cümlede yüklem durumunu bildirme işlevini ve temel yargı ile yan yargının zamandaşlık özelliğini kavrayan öğrenci görevler yoluyla kendi cümlelerini kuracak seviyeye gelmiştir.

e. Dinlediğiniz ünlülerle ilgili örnekten hareketle kendi cümlelerinizi kurunuz.

- Görsel zeka:

Öğrenme yolu: İmgeleri düzenleyerek, zihinsel resimler oluşturarak, çizerek, desen oluşturarak, hayal ederek öğrenme.

Abidin dino imgeleri düzenleyerek öğrenir.

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

Sözel zeka:

Öğrenme yolu: Kelimelerle oynayarak, yazarak, okuyarak, konuşarak, mizahı kullanarak, ikna ederek öğrenme.

Elif şafak kelimelerle oynayarak öğrenir.

6.....

7.....

8.....

9.....

10.....

Bedensel zeka:

Öğrenme yolu: Zihinle bedeni birleştirerek, mimiklerle, vücudu geliştirerek, dokunarak, dans ederek, üç boyutlu tasarımlar oluşturarak öğrenme.

Mehmet okur zihinle bedeni birleştirerek öğrenir.

11.....

12.....

13.....

14.....

15.....

• **Müziksel zeka:**

Öğrenme yolu: Melodi ve ritim yaratarak, empati kurarak, seslere duyarlı olarak, enstrüman kullanarak, müziğin yapısını kavrayarak öğrenme.

Fazıl say melodi ve ritim yaratarak öğrenir.

16.....

17.....

18.....

19.....

- Sosyal zeka:

Öğrenme yolu: Sempati

kurarak, işbirliği yaparak, kaynaşarak, iletişim kurarak öğrenme

Cem yılmaz sempati kurarak öğrenir.

20.....

21.....

22.....

Bu etkinlikte 5 dinleme metni verilmiş ve bu etkinliklerde yer alan ünlü kişilerin baskın olduğu zeka alanlarının nasıl öğreneceğine dair ipuçları verilerek öğrenciden kendi cümlelerini kurmaları beklenmiştir. Erek yapının ulaç tümçemsisi oluşturma işleminin nasıl gerçekleştiğini kavrayan öğrenci bu görevle zihninde yapıyı tamamlayacaktır. Bu görevde öğrencilerin daha önceki bölümlerde yaptığı işlemlenin açıklanması söz konusudur; çünkü önceki bölümlerde verilen birleştirilmiş tümcelere benzer yapıları, öğrencilerden kendileri birleştirmeleri istenmiştir.

f. Senin baskın olduğun zeka alanı hangisidir? Neden? Öğrendiğiniz zeka alanlarına göre kendi kendinizi değerlendiren bir yazı yazınız.

Kendini hangi zeka alanına daha yatkın buluyorsun?

Nasıl öğrenirsin? Neden böyle düşünüyorsun?

Örnek:

Ben kendimi bedensel zeka alanına yatkın buluyorum. Çünkü genellikle hareket ederek, dokunarak, dans ederek öğreniyorum.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

g. Yazdığınız metinleri arkadaşınıza okuyarak ondan sizin hangi zeka alanında baskın olduğunuzu tahmin etmesini isteyin.

Hangi zeka?

Örnek:

1. Öğrenci:

Karmaşık işlemleri çözerek keyif alırım, analitik düşünerek ve sebep sonuç ilişkileri kurarak problem çözerim. Sayısal verilerden yararlanarak düşüncemi geliştiririm.

Hangi zeka alanında baskın olduğumu düşünüyorsun?

2. öğrenci:

Karmaşık işlemleri çözerek keyif alıyorsun. Analitik düşünerek, sebep sonuç ilişkileri kurarak problem çözüyorsun. Sayısal verilerden yararlanarak düşünceni geliştiriyorsun.

O halde sen mantıksal-matematiksel zeka alanında baskınsın.

Sunulan görevlerin hazırlanmasında –ArAk ulaç ekinin biçim özellikleri, gerçek dünyada kullanım özellikleri ve anlam özellikleri göz önüne alınmıştır. Buna göre ulaç tümce-sisi oluşturan erek yapının öğrenci tarafından kavranması ve son bölümde rahatlıkla kullanılması amaçlanmıştır. Hazırlanan etkinlikte (f), (g) öğrencilerin öğrendikleri doğrultusunda bir yandan özgürce yazması beklenirken bir yandan da erek yapıyı kullanarak ulaç tümce-sileri kurması hedeflenmiştir. Daha önceki bölümlerde örnekler verildiği için öğrencinin görevleri yerine getirmesi kolaylaştırılmıştır.

4.1.1.-ArAk Ulaç Yapısına Yönelik Oluşturulan Materyallerin Değerlendirilmesi

-ArAk ulaç yapısının biçim, anlam ve kullanım özelliklerinin öğretilmesine yönelik geliştirilen materyaller üç bölüm halinde sunulmuştur. Her bölüm için görev-odaklı ders planı hazırlanmıştır. Hazırlanan ders planlarında amaçlar sırasıyla:

1. Öğrencinin erek yapının kullanım özelliklerinin farkına varabilmesi.
2. Öğrencinin erek yapının ulaç yan tümcesi kurma özelliğini kavrayabilmesi.
3. Öğrencinin hedef dilde –ArAk ekini kullanarak etkili iletişim kurabilmesidir.

Yukarıdaki amaçlar doğrultusunda birinci bölüm okuma ve konuşma etkinliklerini içermektedir. Bu etkinlikler ile öğrencinin güdülenmesi sağlanmış, girdi seli sunularak hazırbulunuşluk beklenen düzeye getirilmiştir. İkinci bölümde dinleme ve yazma etkinliklerine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise konuşma ve yazma etkinlikleri ile öğrencinin dil üretmesine olanak sağlanmıştır.

Yukarıdaki amaçlar doğrultusunda hazırlanan görevler:

- ✓ Anlam odaklıdır ve etkileşime dayalıdır.
- ✓ Gerçek yaşam iletişimini sınıf ortamına aktarmayı sağlamaktadır.
- ✓ Türkçede dört temel kazanım alanı kabul edilen okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesine yöneliktir.
- ✓ Önceki öğrenmelerin artalandan çağrılarak yeniden kullanılmasına yönelik olduğu için bilişsel süreçler etkindir.

- ✓ Öğrencilerin konu ile ilgili yeterince bilgi ve beceri sahibi olduktan sonra özgürce etkileşime geçmelerini sağladığı için dil üretimine olanak tanır.

4.2. -İp Ulaş Yapısına Yönelik Oluşturulan Materyaller

Bu bölümde erek yapı –İp ulaş ekine odaklanan görevler, ulaş tümce-sisi oluşturma bağlanımda işlevsel ve kullanımsal boyut dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu bağlamda hazırlanan görevler, birtakım konu başlıkları altında hazırlanan özgün metinlerden oluşmaktadır. Hazırlanan görevler Türkçe’ nin dört farklı kazanım alanına (okuma, dinleme, yazma ve konuşma) yönelik hazırlanmıştır. Hazırlanan görevler ve bu görevlerin işlenişi aşağıdaki gibidir.

1. BÖLÜM

ALIŞVERİŞE NE DERSİNİZ?

Tablo:12

Görev Odaklı Öğretim Modeline Göre Oluşturulmuş Ders Planı 4

Hedef/ Kazanım	Öğrenci erek yapının kullanım özelliklerinin farkına varır.
Materyaller	Konu ile ilgili hazırlanmış özgün metinler, görseller, slaytlar.
Görev Öncesi Hazırlayıcı Etkinlikler/	Öğrencilerden beklenen görev belirlenen konuda birbirlerine soru sormaları ve konu ile ilgili metni okuyarak not almalarıdır (a, b, c, d).
Görev	Öğrencilerden tümcelerdeki boşlukları uygun fiile –İp ekini ekleyerek

	doldurmaları beklenir. Ardından iki tümceyi –İp ekini kullanarak birleştirmeleri beklenir. (e, f, g)
Görev Sonrası	Öğrencilerden kendi tümcelerini kurarak alışveriş önerileri getirmeleri beklenir.

Alışveriş, bir mal ya da hizmeti para karşılığı alma ve satma işidir.

- Alışveriş yapmayı seviyor musunuz?
- Alışveriş bağımlılığı kavramı size neyi ifade ediyor?
- Çevrenizde sürekli alışveriş yapan tanıdıklarınız var mı?
- Aşağıdaki metni dikkatlice okuyun. Alışveriş bağımlılığı ile ilgili ilginizi çeken yerleri not alın.

Her insanın ihtiyaçlarını karşılamak için alışveriş yapması gerekir. Alışverişin ihtiyaç karşılamadan başka bir de eğlenceli olma gibi bir özelliği vardır. Kimi insanlar bu durumu abartarak alışverişkolik hale gelirler. İhtiyaçları olmayan bir eşyayı sadece almış olmak için alırlar. Bu bağımlılık ciddi sorunlara yol açıyor. Hatta boşanmalarda da oldukça etkili olduğu söyleniyor. Bu insanların beğendikleri veya beğenmedikleri bir şeyi almaları çok önemli değildir. Genelde aldıkları şeyi kullanmazlar. Dolaplara yığar hiç çıkarmazlar. Alışveriş merkezleri bağımlılar için cezp

edici yerlerdir. Yapılan araştırmalara göre alışveriş bağımlısı kadınlar daha çok giyim, kozmetik, mücevher almak isterken; erkekler daha çok elektronik, otomotiv ve büyük ev aletlerini tercih ediyorlar. Alışveriş bağımlısı olmak alkol, ilaç ya da madde bağımlısı olmaktan pek farklı değildir. Kimi zaman alışveriş öncesinde inanılmaz bir istek ve mutluluk yaşarken; bu duygular alışverişin ardından suçluluk ve pişmanlığa dönüşebilir.

Öğrencilerin zihinlerini konuya yönlendirmeye, konuya ısınmalarını sağlamaya yönelik görseller ve sorular verilmiştir. İlk soruda(a) öğrencilerin erek yapıyla ilgili çalışmalara başlamadan önce konu hakkında hazırbuluşluğunu harekete geçirmek amaçlanmaktadır. Ardından (b) ise okuma metnine hazırlanan öğrenciye metinde anlatılan alışveriş bağımlılığı konusu hakkında bildikleri sorularak artalan bligileri ortaya çıkarılmak amaçlanmaktadır. Diğer (3) soru günlük yaşamında karşılaştığı kişi ve olayları gözden geçirmesini ve konuya ısınmasını sağlamaya yöneliktir. Ardından metnin okunması istenerek öğrenciyi derse ve konuya güdülemek amaçlanmıştır. Erek yapının kullanımına dikkat edilmemiştir. Okuma metni öğrencinin konuyu anlayarak erek yapının kullanımına hazır olmasını amaçlamaktadır.

Alışveriş Önerileri

e. Aşağıdaki alışveriş önerilerini okurken koyu renkli sözcüklere dikkat edin.

Alışverişe çıkarken uyulması gereken kurallar:

Alışveriş listesi **yapıp** çıkın!

Alışveriş yapmadan önce **araştırıp** çıkın!

Alışveriş için mutlaka bir amaç **belirleyip** çıkın!

Alışverişe **dinlenip** çıkın!

Alışverişe karnınızı **doyurup** çıkın!

f. Yukarıda verilmiş kurallara siz de yenilerini ekleyin. Aşağıdaki fiillerden uygun olanlara –İp eki getirerek tümceleri tamamlayın.

Plan yap-

Rahat kıyafetler giy-

Uygun zaman

- Alışverişe..... çıkın!
- Alışverişe.....çıkın!
- Alışverişeçıkın!

1. Bölümde verilen görevler ile erek dil yapısının basit bir şekilde içererek, öğrencilerin bu yapının farkına varması amaçlanmıştır. Etkinlikler (e ve f) okuma metni şeklindedir. Konu ile ilgili olan metinden sonra sağlıklı bir alışveriş için uyulması gereken birtakım kurallar –İp ulaç yapısını içererek verilmiştir. Böylece öğrencinin bu yapıyla tanışması sağlanmıştır. Etkinlik (f) de ise önceden verilmiş kuralların benzerlerinin öğrenci tarafından yazılması beklenmektedir. Bunun için öğrenciye eylemler verilmiş bu eylemlere –İp ekini uygun biçimde ekleyerek tümceyi tamamlamaları istenmiştir. Bunun için öğrencinin önceden ünlü uyumunu bilmesi yeterlidir. Bu aşamada erek yapının tümce kurma işlevi üzerinde durulmamıştır.

g. Aşağıda herkesin alışverişte nelere dikkat ettiğine dair bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerden hareketle tümceleri tamamlayın.

Alışverişte herkesin önceliği farklıdır. Sizin önceliğiniz nedir?

- Yeni bir ayakkabı alacaksın neye dikkat edip alırsın?

Önce fiyatına bakarım. Fiyatı uygunsa alırım.

Fiyatına bakıp alırım.

1. Yeni bir televizyon alacaksın neyine bakıp alırsın?

Önce kalitesine bakarım, kaliteliyse alırım.

Kalitesine alırım.

2. Yeni bir elbiselik kumaş alacaksın neyine bakıp alırsın?

Önce desenini incelerim. Sonra beğenirsem alırım.

Desenini alırım.

3. Yeni bir cep telefonu alacaksın, neye bakıp alırsın?

Önce araştırırım. Sonra alırım.

.....alırım.

4. Yeni bir mücevher alacaksın, neye bakıp alırsın?

Önce eşime danışır. Sonra alırım.

Eşime alırım.

5. Yeni bir ev alacaksın, neye bakıp alırsın?

Önce para biriktiririm. Sonra alırım.

Para alırım.

6. Bir sinema bileti alacaksın, neye bakıp alırsın?

Önce yorumları okurum. Sonra alırım.

Yorumlarıalırım.

Etkinliğinde görseller ve yanlarında görsellerle ilgili bilgiler verilmiştir. Bu etkinlikte amaç erek yapının tümcedeki işlevini kavramaktır. Türkiye Türkçesinde – (y)ıp/(y)-ip, -(y)up/-(y)üp biçimleriyle kullanılan bu ekin iki cümleyi, temel cümle ve yan cümleyi birbirine bağlama görevini yerine getirirken anlamsal boyutta belirttiği öncelik sonralık ilişkisi de bu etkinlikte verilmiştir. Bu bağlamda cümleler önce ve sonra sözcükleriyle kurulmuş hemen sonrasında ise öğrenciden bu iki cümleyi birleştirmesi istenmiştir. Bu görevle öğrenci yan tümcenin temel tümceye bağlanırken ifade ettiği öncelik sonralık ilişkisini kavrayacaktır.

2. BÖLÜM

a. Ümit Usta' dan nefis ıspanaklı yumurta tarifini dinleyerek not alın, uygulamaya hazırlanın.

Tablo:13
Görev Odaklı Öğretim Modeline Göre Oluşturulmuş Ders Planı 5

Hedef/ Kazanım	Öğrenci erek yapının ulaç yan tümcesi kurma özelliğini kavrar.
Materyaller	Konu ile ilgili hazırlanmış özgün metinler, slaytlar, görseller, okuma metnini içeren CD.
Görev Öncesi Hazırlayıcı Etkinlikler/	Öğrencilerden ünlü bir aşçının seslendirdiği yemek tarifini dinlemesi ve dinlerken not alması beklenir (a, ç).
Görev	Öğrencinin, erek yapıyı kullanarak not aldığı tümceleri etkinlik üzerinde birleştirmesi beklenir (b, c)
Görev Sonrası	Öğrenciden, dinlediği metinden hareketle arkadaşına bir yemek tarifi vermesi beklenir. (d)

Bu bölümde konu olarak yemek tarifleri seçilmiştir. Yemek tarifleri konusu üzerinden erek yapının farklı bir kullanımı üzerinde durulacaktır. Bir önceki bölümde öğrenci –Ip erek yapısının yan tümceyi temel tümceye bağlarken öncelik-sonralık anlamı kazandırması üzerinde durulmuştur. Bu bölümde erek yapının bağlama işlevi üzerinde durulacak görevler ile ‘ve’ bağlacı yerine kullanımına dikkat çekilecektir. Bu bölümde dinleme, konuşma ve yazma görevleri ile erek yapının kullanımı sağlanacaktır.

Ümit Usta nefis ıspanaklı yumurta tarifi veriyor, dinleyip yapalım.

- 1.Kuru soğanı yemeklik doğrayıp biraz sıvı yağ ile kavurun.**
- 2.Ispanakları yıkayıp, süzün.**
- 3.Ispanakları ince ince doğrayıp tavaya ilave edin.**
- 4.Suyunu çektirip kavurun.**
- 5.Tuz, karabiber ilave edip karıştırın**

AFİYET OLSUN!

**b. Dinlediğiniz tariftten hareketle aşağıdaki etkinliği yapınız.
Tümceleri –İp ekini kullanarak bağlayınız.**

ISPANAKLI YUMURTA TARIFI

- × 1. Soğanı yemeklik doğrayın ve sıvı yağ ile kavurun
- ×
- × 2. Ispanakları yıkayın ve süzün.
- ×
- × 3. Ispanakları ince ince doğrayın ve tavaya ekleyin.
- ×
- × 4. Suyunu çektirin ve kavurun.
- ×
- × 5. Tuz, karabiber ilave edin ve karıştırın.
- ×

c. Dinlerken aldığınız notları düzenleyerek yazın ve bir arkadaşlarınızla birlikte tarifi uygulayın.

Etkinlikte (c) öğrencinin erek yapıyı uygulama yaparak kullanması amaçlanmıştır. Bir önceki etkinlikte (b) öğrenci –İp ekinin bağlayıcı işlevini kavramış olduğundan öğrendiği yemek tarifini anlatmakta zorlanmayacaktır. Görev erek yapının uygulanarak eğlenceli bir hale dönüşmesini amaçlamaktadır.

ç. Emine Usta' dan nefis havuçlu kek tarifi. Dinlerken not alın.

Havuçlu Kek

Emine Usta nefis havuçlu kek tarifi veriyor dinleyip uygulayalım.

- 1.Yumurtaları çırpıp, yağı ekleyin.**
- 2.Un, tarçın, şeker ve kabartma tozu ekleyip karıştırın.**
- 3.Havuçları rendeleyip ilave edin.**
- 4.Kek kalıbını yağlayıp malzemeleri içine ekleyin.**
- 5. 150 derecede 40 dak. pişirip servis edin.**

AFİYET OLSUN

d. Dinlediğiniz tarifi uygulamak üzere aşağıdaki not defterine yazın. Daha sonra arkadaşınıza da havuçlu kek tarifi verin.

HAVUÇLU KEK TARIFI

- × 1.....
- × 2.....
- × 3.....
- × 4.....
- × 5.....

Bu bölümde konu olarak yemek tarifleri seçilmiştir. Öğrencilere iki farklı aşçıdan iki farklı yemek tarifi dinletilmiş ardından bu tarifleri uygulamaları istenmiştir. Görev

öğrencilerin iletişim kurmasını amaçlarken bir yandan da –Ip ulaç yapısının kullanımını içermektedir. Öğrenciler birinci bölümde erek yapının ulaç tümçemsi kurma özelliğini kavramıştır. Bu bölümde dinleme ve yazma etkinlikleri ile tümcelerin doğru şekilde birleştirilmesi amaçlanmıştır.

3. BÖLÜM

GÜNLER GEÇİP GİDERKEN...

Tablo:14

Görev Odaklı Öğretim Modeline Göre Oluşturulmuş Ders Planı 6

Hedef/ Kazanım	Öğrenci hedef dilde –Ip ekini kullanarak etkili iletişim kurabilir.
Materyaller	Konu ile ilgili hazırlanmış slaytlar ve görseller.
Görev Öncesi Hazırlayıcı Etkinlikler/	Öğrenciden verilen görselleri sıralaması beklenir (a).
Görev	Öğrenciden sıraladığı görsellerden faydalanarak ve erek yapıyı kullanarak bir gününün nasıl geçtiğini yazması beklenir(a).
Görev Sonrası	Öğrenciden bir gününü diğer öğrencilere anlatması ve anlatımında erek yapıya yer vermesi beklenir.

a. Aşağıdaki görselleri bir günü ifade edecek şekilde sıralayınız.

BİR GÜNÜN NASIL GEÇER?

İkili gruplar oluşturunuz. Görsellerden hareketle bir günün nasıl geçip gittiğini yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.2.1. -İp Ulaş Yapısına Yönelik Oluşturulan Materyallerin Değerlendirilmesi

-İp ulaş yapısının biçim, anlam ve kullanım özelliklerinin öğretilmesine yönelik geliştirilen materyaller üç bölüm halinde sunulmuştur. Her bölüm için görev- odaklı ders planı hazırlanmıştır. Hazırlanan ders planlarında amaçlar sırasıyla:

1. Öğrencinin erek yapının kullanım özelliklerinin farkına varabilmesi.
2. Öğrencinin erek yapının ulaç yan tümcesi kurma özelliğini kavrayabilmesi.
3. Öğrencinin hedef dilde –Ip ekini kullanarak etkili iletişim kurabilmesidir.

Yukarıdaki amaçlar doğrultusunda birinci bölüm konuşma ve okuma etkinliklerini içermektedir. Konu olarak “alışveriş” seçilmiştir. Hemen hemen herkesin ilgi alanına giren bu konu hakkında öğrencilerden birbirlerine soru sormaları istenmiş ve böylece kısa bir sohbet ortamı yaratılmıştır. Ardından alışverişkolik insanlara dair bir metin verilerek öğrencinin güdülenmesi sağlanmış, girdi seli sunularak hazırbulunuşluk beklenen düzeye getirilmiştir. Bu bölümde öğrenci erek yapının iki tümceyi birbirine bağlama özelliğini öğrenmiş ve görevler sayesinde uygulamıştır. İkinci bölümde yemek tarifleri konusu seçilmiş ve dinleme, yazma etkinliklerine yer verilmiştir. Böylece öğrenci, erek yapıyı dört kazanım alanında da uygulama imkanı bulmuştur. Üçüncü bölümde ise konuşma ve yazma etkinlikleri ile öğrencinin erek yapıyı kullanarak kendisini özgürce ifade etmesi sağlanmıştır.

Yukarıdaki amaçlar doğrultusunda hazırlanan görevler:

- ✓ Anlam odaklıdır ve etkileşime dayalıdır.
- ✓ Gerçek yaşam iletişimini sınıf ortamına aktarmayı sağlamaktadır.
- ✓ Türkçede dört temel kazanım alanı kabul edilen okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesine yöneliktir.
- ✓ Önceki öğrenmelerin artalandan çağrılarak yeniden kullanılmasına yönelik olduğu için bilişsel süreçler etkindir.
- ✓ Öğrencilerin konu ile ilgili yeterince bilgi ve beceri sahibi olduktan sonra özgürce etkileşime geçmelerini sağladığı için dil üretimine olanak tanır.
- ✓ Gerçek yaşamda da öğrencilerin karşısına çıkabilecek niteliktedir. (Yemek tarifi almak ya da vermek, alışveriş listesi yapmak gibi)

4.3. –IncA Ulaç Yapısına Yönelik Oluşturulan Materyaller

Bu bölümde –IncA ulaç yapısının öğretilmesine yönelik malzemeler oluşturulmuştur. Malzemelerin oluşturulmasında göreve dayalı öğrenme yöntemi temel

alınmıştır. Oluşturulan malzemeler öğrencinin iletişim kurmasına olanak sağlayacak türdendir. Bu bakımdan yalnızca yapının öğretilmesi üzerinde durulmamış söz konusu ulaç yapısı kullanılarak okuma, konuşma, dinleme, yazma etkinlikleri düzenlenmiştir. Bu etkinlikler anlam odaklı görevlerdir. Etkinliklerde kullanılan metinler erek yapının öğretilmesine yönelik hazırlanmış özgün metinlerdir. Farklı bölümler şeklinde ele alınan ders malzemesinde her bölüm ayrı bir konuyu ele alır. Malzeme oluşturulurken –IncA ulaç yapısının biçim- anlam- kullanım özellikleri göz önüne alınmıştır.

1. BÖLÜM

ZAMANI GELİNCE...

Tablo:15

Görev Odaklı Öğretim Modeline Göre Oluşturulmuş Ders Planı 7

Hedef/ Kazanım	Öğrenci –IncA ulaç yapısının kullanım özelliklerini fark eder.
Materyaller	Özgün metinler, slaytlar ve görseller.
Görev Öncesi Hazırlayıcı Etkinlikler/	Öğrencilerin verilen görseller ile ilgili tahminde bulunmaları ve fikir yürütmeleri beklenmektedir (a, b).
Görev	Öğrenciden beklenen görev fiillere –İp ulaç ekini ekleyerek verilen metindeki boşlukları doldurmasıdır (c).
Görev Sonrası	Öğrenciden bir metin okuması ve not alması ardından metinle ilgili cümleleri tamamlaması beklenmektedir. (ç)

Birinci bölümde konu olarak mevsimler seçilmiştir. Bölüm başlığı konuya giriş niteliğinde olmakla birlikte aynı zamanda erek yapıyı içermesi bakımından çift yönlü bir kullanım sağlamıştır. –IncA ulaç yapısının cümleye zaman anlamı kazandırdığı

düşünülerek seçilmiş başlık her bakımdan öğrenciyi konuya ve erek yapıya hazırlamayı amaçlamaktadır.

a. Her şeyin bir zamanı vardır. Aşağıdaki görseller size hangi mevsimi hatırlatıyor? Niçin?

Etkinlikte (a) öğrenciyeye yaz mevsimini hatırlatan görseller verilmiştir. Konuya giriş yapmak amacıyla öğrenciden görsellere bakarak hangi mevsimi hatırladıklarını nedeniyle birlikte söylemeleri istenmektedir. Burada öğrenci yaz mevsimini hatırlamasının nedenini açıklarken görsellerden yararlanacak ve konu ile ilgili sözcükler kullanacaktır. Konuya ısınma bağlamında olan etkinlikten sonra öğrencinin vermiş olabileceği cevaplar aşağıda verilecek ve öğrencinin kendi söyledikleri ile

karşılaştırması istenecektir. Bu görevde öğrenci erek yapının kullanımıyla karşılaşacaktır.

b. Kendi nedenlerinizle aşağıdaki nedenleri karşılaştırın.

Benim nedenlerim:.....

.....

Görseller yaz mevsimini hatırlatmaktadır.

Çünkü:

Yaz **gelince** karpuz, dondurma ve kiraz yeriz.

Yaz **başlayınca** kumsallarda güneşleniriz.

Etkinlikte (b) öğrenciye konu ile ilgili özgürce düşüncelerini söyleme görevi verilmiştir. Görevde öğrencinin erek yapıyı kullanması beklenmemiştir. Ancak kendi tümceleri ile etkinlikte (b) yer alan tümceleri karşılaştırdığında erek yapının dikkat çekmesi amaçlanmaktadır. Örtük biçimde vurgulanan erek yapı dikkat çekmesi bakımından koyu renkle vurgulanmıştır. Okuma metnine geçmeden önce öğrencilerin mevsimler konusuna yönelik sözcük bilgilerini değerlendirmek ve öğrencileri okuma metnine hazır hale getirmek amacıyla resimleri yorumlamaları istenmiştir.

c. Aşağıdaki eylemlere uygun biçimde –Ip ekini ekleyerek metindeki boşlukları doldurunuz.

- gel -ısın -başla -göster -bunal -yorul -çal -acık

Yaz geline havalar ısınır. Havalar ısınınca ağaçlar meyvelerini sunmaya başlar. Karpuz, çilek, kiraz, şeftali...Hepsi yaz başlayınca ağzımızı tatlandırır. Güneş yüzünü iyice gösterince kızgın kumlara seriliriz. Sıcakta fazla kalıp bunalınca da denizlere atarız kendimizi. Denizde eğlence gibisi yoktur. Yüzmek yorucudur. Yorulunca elimize keyifli bir dergi alıp uzanırız yine kumlara. Karnımız zil çalınca anlarız ki açılmışız. Yaz mevsimi acıkınca da nefis lezzetler sunar bizlere.

Öğrencilerden erek yapıyı kullanarak verilen boşlukları uygun eylemle birlikte tamamlamaları istenir. Bu görev daha önceden ünlü uyumunu bilen öğrenciler için sadece doğru eylemi ve ünlü uyumunu kullanmak anlamına geleceği için bu aşamada uygun görülmüştür.

ç. Aşağıdaki metni okuyunuz ve tümceleri tamamlayınız.

Kış gelince gözümüz beyaz renge doyar. Kar bir kere yağmaya başlayınca kolay kolay yerden kalkmaz. Her yer ve her şey saflığı anımsatır. Havalar soğuyunca kalın paltolar meydana çıkar.

Hastalıklar da insanların peşine düşünce zor günler başlar. Boğazımız ağrıyınca soluğu doktorda alırız. İlaçları içince toparlarız kendimizi. Kış mevsiminde bol bol vitamin almak gerekir. Kış deyince akla portakal, mandalina, limon, nar gelir. Hepsi de vitamin deposudur. Bol bol yiyince hastalıktan korunuruz.

1. gözümüz beyaz renge doyar.
2. her yer ve her şey bembeyaz olur.
3. anlarız ki kış gelmiş.
4. soluğu doktorda alırız.
5. akla portakal, mandalina, limon, nar gelir.
6. hastalıktan kurtuluruz.

Bu etkinlik (ç) bir okuma metni ve metinle ilgili erek yapıyı kullanmaya yönelik sorulardan oluşmaktadır. Sunulan metnin ardından öğrencilerden metin sonrasında verilen tümceleri tamamlamaları istenmektedir. Böylece öğrencilerin metni belirli bir amaca yönelik okumalarının sağlanacağı düşünülmektedir. Metni anlayan öğrenci tümceleri tamamlarken erek yapıyı kullanacaktır. Şimdiye kadar öğrenci erek yapının biçimsel özelliklerini ünlü uyumuna göre değişimini kavramıştır. Bundan sonra –IncA ulaş yapısının anlam ve kullanım özelliklerini de içeren etkinliklere yer verilecektir.

2. BÖLÜM: SENCE NE ZAMAN OLABİLİR?

Tablo:16

Görev Odaklı Öğretim Modeline Göre Oluşturulmuş Ders Planı 8

Hedef/ Kazanım	Öğrenci –IncA ekinin ulaç yan tümcesi kurma özelliğini kavrar ve bu eki kullanarak etkili iletişim kurabilir.
Materyaller	Konu ile ilgili hazırlanmış özgün metinler, slaytlar ve görseller.
Görev Öncesi Hazırlayıcı Etkinlikler/	Öğrenciden verilen görselleri incelemesi ve görselde sorularla ilgili tahminlerini yazması beklenir. (a)
Görev	Öğrencilerden gruplar oluşturarak birbirlerine tahminlerini açıklamaları beklenmektedir. (a)
Görev Sonrası	Öğrenciden beklenen görev en uygun olan tahmin ile soru tümcesini birleştirerek birleşik tümce oluşturmasıdır.(a)

a. ikili gruplar oluşturunuz ve aşağıdaki görsellerden hareketle birbirinize sorular sorarak birlikte oluşturduğunuz cevapları yazınız.

Örnek:

Öğrenci A: **Ne zaman** kardan adam yaparız?

Öğrenci B: Kar yağınca ve arkadaşlarla buluşunca.

Kar yağınca ve arkadaşlarla buluşunca kardan adam yaparız.

1.

Öğrenci A:

Ne zaman trafik sıkışır?

Öğrenci B:

Karlı havada herkes yola çıkınca.

Karlı havada herkes yola çıkınca trafik sıkışır.

2.

Öğrenci A:

Ne zaman trafik kazası olur?

Öğrenci B:

Sürücüler zincir takmayınca.

Sürücüler zincir takmayınca trafik kazası olur.

3.

Öğrenci A:

Ne zaman kayak yaparız.

Öğrenci B:

Kış aylarında dağa çıkınca.

Kış aylarında dağa çıkınca kayak yaparız.

4.

Öğrenci A:

Ne zaman portakal yemeliyiz?

Öğrenci B:

Kış gelince.

Kış gelince portakal yemeliyiz.

İkinci bölüm (a) konuşma etkinliğidir. Etkinlikte öğrenciler ikili gruplar oluştururlar. Birinci öğrenci görselden yola çıkarak soru sorar. Ancak soruda ‘ne zaman’ vurgusu yapması gerektiği örnekte gösterilmiştir. İkinci öğrenci de yine görselden yola çıkarak cevap verir. İkinci öğrencinin cevap verirken erek yapıyı kullanması gerektiği örnekte vurgulanmıştır. Ardından soru ve cevap birleştirilerek tümce şeklinde yazılır. Burada öğrencilere yalnızca görseller verilmiş ve bu görsellerden hareket ederek konuşma ve yazma görevlerinin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. –IncA ulaş yapısının zaman bildirme kullanımı anlamsal bağlamda öğrenciye sunulmuştur. Görev iletişimsel bağlamda erek yapının anlam ve kullanım özelliklerini de içermektedir. Birinci öğrencinin soruda kullandığı ‘ne zaman’ vurgusu erek yapının ‘zaman bildirme’ anlamının kavranmasına yöneliktir. Konuşma etkinliğinden sonra öğrencilerin birlikte çalışması tümceyi birleştirmeleri istenmiştir. Etkinlikte erek yapının yan tümceyi bir zaman ilişkisi ile temel tümceye bağladığının kavranması amaçlanmaktadır.

4.3.1. -IncA Ulaç Yapısına Yönelik Oluşturulan Materyallerin Değerlendirilmesi

-IncA ulaç yapısının biçim, anlam ve kullanım özelliklerinin öğretilmesine yönelik geliştirilen materyaller iki bölüm halinde sunulmuştur. Her bölüm için görev-odaklı ders planı hazırlanmıştır. Hazırlanan ders planlarında amaçlar sırasıyla:

1. Öğrencinin -IncA ekinin kullanım özelliklerinin farkına varabilmesi.
2. Öğrencinin -IncA ekinin yan tümcesi kurma özelliğini kavrayabilmesi ve bu eki kullanarak etkili iletişim kurabilmesidir.

Yukarıdaki amaçlar doğrultusunda birinci bölüm konuşma, okuma ve yazma etkinliklerini içermektedir. Konu olarak “mevsimler” seçilmiştir. -IncA ekinin tümceye kattığı zaman anlamının vurgulanması açısından bu bölümde kış ve yaz aylarının karşılaştırmasını içeren metne yer verilmiştir. Bu bölümde öncelikle öğrencinin serbestçe konuşması sağlanmış ve öğrenci konuya ısındırılmıştır. Sonradan erek yapıyı içeren metinler sayesinde girdi seli sağlanmıştır. İkinci bölümde konuşma ve yazma etkinliklerine yer verilmiştir. Görseller yardımıyla tahminlerde bulunan öğrenciler bu bölümde erek yapının yan tümce kurma işlevini, tümceye kattığı zaman ve şart anlamlarını uygulamalarla öğrenmiştir.

Yukarıdaki amaçlar doğrultusunda hazırlanan görevlerin özellikleri şöyledir:

- ✓ Görevler sözlü anlatım becerisinin geliştirilmesine yöneliktir.
- ✓ Beyin fırtınasına gerektirdiği için bilişsel becerilerin harekete geçirilmesi söz konusudur.
- ✓ Öğrenciler tüm görevlerde dili kullanmışlardır buna göre hedef dilde üretime geçmişlerdir.
- ✓ Görevler anlam odaklıdır ve etkileşime dayalıdır.
- ✓ Gerçek yaşam iletişimini sınıf ortamına aktarmayı sağlamaktadır.
- ✓ Türkçede dört temel kazanım alanı kabul edilen okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesine yöneliktir.
- ✓ Önceki öğrenmelerin artalandan çağrılarak yeniden kullanılmasına yönelik olduğu için bilişsel süreçler etkindir.

- ✓ Öğrencilerin konu ile ilgili yeterince bilgi ve beceri sahibi olduktan sonra özgürce etkileşime geçmelerini sağladığı için dil üretimine olanak tanır.

4.4. – All Ulaş Yapısına Yönelik Oluşturulan Materyaller

Bu bölümde –All ulaş yapısına odaklanmış özgün materyaller hazırlanmıştır. Hazırlanan materyaller basitten karmaşığa olacak biçimde gerçek yaşamdaki anlam ve kullanımları içermektedir. Bu bölümde öncelikle girdi seli sayesinde öğrenci erek yapı ile karşılaştırılacak ardından ulaş yapısının yan tümce kurma özelliği kavratılacaktır. Bu bölümde hazırlanan materyaller “zaman” teması bağlamındadır. Ders materyalleri okuma, dinleme, konuşma ve yazma kazanımları göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. –All ulaş yapısına yönelik hazırlanan materyaller 3 bölümden oluşmaktadır. Oluşturulan materyaller şu şekildedir:

1. BÖLÜM: ÖYLE BİR GEÇER ZAMAN Kİ...

Tablo:17

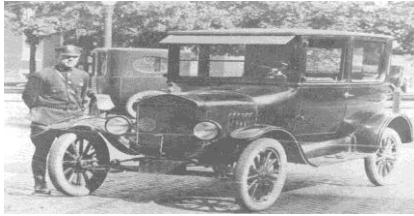
Görev Odaklı Öğretim Modeline Göre Oluşturulmuş Ders Planı 9

Hedef/ Kazanım	Öğrenci –All ulaş yapısının tümceye kattığı anlamı kavrar.
Materyaller	Konu ile ilgili hazırlanmış slaytlar, özgün okuma metinleri ve görseller.
Görev Öncesi Hazırlayıcı Etkinlikler/	Öğrenciden verilen görseller ile cümleleri eşleştirmesi beklenir.(a)
Görev	Öğrenciden tümceleri uygun fiil kullanarak tamamlamaları istenir. Seçilen fiile –All ulaş yapısının doğru bir şekilde eklenmesi gerekmektedir. (b)

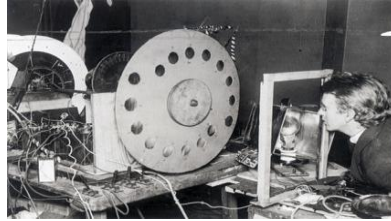
Görev Sonrası	Öğrenciden konu ile ilgili kendi örneklerini vermesi ve arkadaşları ile iletişim kurması beklenir.

Türkiye’ de ve Dünya’ da zaman zaman son derece önemli gelişmeler olmaktadır. Bunların bir kısmı hayatımızı kolaylaştıran icatlar, bir kısmı bizi üzen kayıplar, bir kısmı doğal afetler ve bir kısmı da spor veya sanat alanındaki gelişmelerdir.

a. Aşağıdaki görseller ile cümleleri eşleştirin.

2

1

3

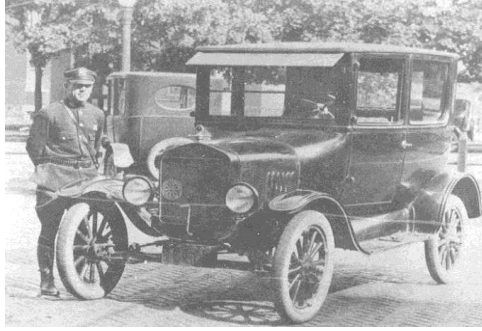

4

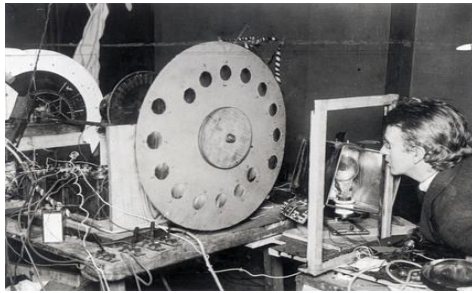
1. Televizyon, 1923 yılında İngiliz John Logie Baird tarafından icat edildi.
2. Otomobil, 1885 yılında Alman mühendis Karl Benz tarafından icat edildi.
3. Cep Telefonu, 1973 yılında Amerikalı Martin Cooper tarafından icat edildi.
4. Çamaşır Makinesi, 1908’ de Alva John Fisher tarafından icat edildi.

Bölümde öğrencileri temaya hazırlamak ve girdi seli sağlanarak erek yapının kullanımına dikkat çekmek amaçlanmıştır. erek yapının amaçlanmıştır. 1. Bölümün başlığı “Öyle bir geçer zaman ki” olarak seçilmiştir. Başlık gerek konu içinde icatların verilmesi bakımından gerekse erek yapının geçmiş zaman ile ilişkisi bakımından iki boyutlu düşünülmüştür. Etkinlikte (a) henüz erek yapı kullanılmamış konuya giriş yaparak, öğrencilerin bu konuda sıklıkla kullanacakları kelimeleri öğrenmeleri amaçlanmıştır.

- Otomobil icat edileli 127 yıl oldu.

- Televizyon icat edileli 89 yıl oldu.

- Çamaşır makinesi icat edileli 104 yıl oldu

- Cep telefonu icat edileli 39 yıl oldu.

Etkinliğin (a) devamında erek yapının eklendiği eyleme bir “zamandan beri” anlamı kattığının kavranması amaçlanmaktadır. Örtük yolla ulaşılmaya çalışılan bu amaç için görseller kullanılmıştır. Görsellerin önce eski biçimleri ardından yeni biçimleri kullanılarak geçmiş zamandan beri var olan değişim gösterilmiştir. Tümcelerde erek yapı kalın, italik ve altı çizili olarak verilmiş böylece diğer sözcükler arasında fark edilir bir şekil almıştır.

b. Aşağıda Türkiye ve Dünya’ dan birtakım gelişmeler verilmiştir. Görsellerden yararlanarak örnekteki gibi cümleleri tamamlayın.

Örnek:

- Sertab Erener Eurovision' da birinciliği kazanalı yedi yıl oldu.

1. Barış Manço yaşamını **yitireli** 13 yıl oldu. (yitir-)

2. Galatasaray UEFA kupasını **kazanalı** 12 yıl oldu. (kazan-)

3. Facebook **kurulalı** 8 yıl oldu. (kurul-)

4. 11 Eylül saldırıları **gerçekleşeli** 11 yıl oldu. (gerçekleş-)

Etkinlikte (b) öğrencilerin erek yapıyı fiil kök ve gövdelerine ünlü uyumuna uygun biçimde eklemesi amaçlanmaktadır. Bu bölümde –All ulaş yapısının yan tümce kurma işlevine değinilmemiştir. İlk olarak öğrenci erek yapı ile tanışmış ardından erek yapının cümlede kullanım özelliğini kavramış sonrasında ise cümle içine ünlü uyumuna uygun biçimde eklemiştir. Erek yapının ulaş tümcemsisi kurma işlevi bir sonraki bölümde verilecektir.

2. BÖLÜM: O ZAMANDAN BERİ...

Tablo:18

Görev Odaklı Öğretim Modeline Göre Oluşturulmuş Ders Planı 10

Hedef/ Kazanım	Öğrenci erek yapıyı doğru biçimde kullanarak etkili iletişim kurar.
Materyaller	Konu ile ilgili hazırlanmış slaytlar, dinleme metni CD' si
Görev Öncesi Hazırlayıcı Etkinlikler/	Öğrenciden beklenen görev dinleyeceği röportajlardan notlar almasıdır. (a)
Görev	Öğrenciden beklenen görev eldeki notlardan yararlanarak metinlerdeki boşlukları doldurmasıdır.(b)
Görev Sonrası	Öğrencinin erek yapıyı kullanım özelliğine uygun kullanarak tümceleri birleştirmesi beklenir.(b)

a. Şimdi dört farklı kişiyle yapılmış röportaj dinleyeceksiniz lütfen not alın.

1. Röportaj:

Röportajcı: Merhaba, sizin hayatınızın dönüm noktası nedir? Ne olduğundan beri hayatım değişti diyebilirsiniz? Öncelikle kendinizi tanıtırırsanız, sevinirim.

Semih Bey: Ben inşaat mühendisi Semih S. Benim hayatımın dönüm noktası 1999 yılında yaşadığımız depremdir. Depremi yaşayalı sevdiklerimin kıymetini ve mesleğimin önemini daha iyi anladım.

2. Röportaj:

Röportajcı: Merhaba, sizin hayatınızın dönüm noktası nedir? Ne olduğundan beri hayatım değişti diyebilirsiniz? Öncelikle kendinizi tanıtırırsanız, sevinirim.

Deniz Hanım: Merhaba, ben Deniz T. Benim hayatımın dönüm noktası mesleğim oldu. Öğretmen olalı çok daha sabırlı ve hoşgörülü bir insan oldum.

3. Röportaj:

Röportajcı: Merhaba, sizin hayatınızın dönüm noktası nedir? Ne olduğundan beri hayatım değişti diyebilirsiniz? Öncelikle kendinizi tanıtırırsanız, sevinirim.

Müge Hanım: Merhaba ben Müge T. benim hayatımın dönüm noktası anne olmaktır. Oğlum Enver doğal hayat benim için daha anlamlı ve yaşamaya değer bir hale geldi.

4. Röportaj:

Röportajcı: Merhaba, sizin hayatınızın dönüm noktası nedir? Ne olduğundan beri hayatım değişti diyebilirsiniz? Öncelikle kendinizi tanıtırırsanız, sevinirim.

Nazlı Hanım: Ben beslenme ve diyet uzmanı Nazlı A. Benim hayatımın dönüm noktası zayıflamak oldu. Kilo vereli kendime güvenim de mesleğime olan sevgim de arttı diyebilirim.

İkinci bölüm dinleme metni ile başlamıştır. Bu bölümde dört farklı kişiyle yapılmış röportaj dinletilmiştir. İlk röportajda Marmara depremini yaşamış bir kimsenin o zamandan beri hayatının değiştiği vurgulanmıştır. İkinci röportajda bir öğretmenin mesleğine sahip olduğundan beri hayatında meydana gelen olumlu değişiklik vurgulanmıştır. Üçüncü röportaj bir annenin, annelikle beraber nasıl değiştiğini

vurgulanmıştır. Son röportajda ise bir diyetisyenin normal kilosuna kavuştuğundan beri hayatının olumlu yönde değiştiği vurgulanmıştır. Etkinlikte (a) amaç -All ulaş yapısının temel cümlelerin eyleminin başladığı zamanı göstermesini kavratmaktır. Bu nedenle röportajların soru kökünde dönüm noktası ifadesi kullanılmıştır. Bu ifade ile örtük biçimde erek ulaş yapısının zaman kavramı ile ilişkisi vurgulanmaktadır. Yine soru kökünde kullanılan “-DiğİndAn” eki de erek yapı ile aynı kullanım özelliğine sahip olması bakımından seçilmiştir.

b. Aşağıdaki tümcelerde bulunan boşlukları doldurun ve tümceleri dinlediğiniz röportaja göre birleştirin.

Örnek:

Ben ...Semih S..... benim hayatımın dönüm noktası yaşadığım

deprem oldu.

Depremi yaşadım. Sevdiklerimin kıymetini anladım.

Depremi yaşayalı sevdiklerimin kıymetini anladım.

1. Ben Deniz T. Benim hayatımın dönüm noktası mesleğine başlamak oldu.

Öğretmenlik mesleğine başladım. Hoşgörülü ve sabırlı bir insan oldum.

.....

2. Müge T. benim hayatımın dönüm noktası oğlumun doğumudur.

Anne oldum. Hayat benim için daha anlamlı bir hal aldı.

.....

3. Ben Nazlı A. hayatımın dönüm noktası kilo vermek oldu.

Zayıfladım. Kendime güvenim geldi

.....

Etkinlikte (b) öğrenciden dinlediği röportaja göre boşlukları doldurması ve ardından iki tümceyi –All ulaş yapısını kullanarak birleştirmesi beklenmektedir. Böylece öğrenci erek yapının iki tümceyi birbirine ulama görevini yerine getirir.

4.4.1. -All Ulaş Yapısına Yönelik Oluşturulan Materyallerin Değerlendirilmesi

-All ulaş yapısının biçim, anlam ve kullanım özelliklerinin öğretilmesine yönelik geliştirilen materyaller iki bölüm halinde sunulmuştur. Her bölüm için görev- odaklı ders planı hazırlanmıştır. Hazırlanan ders planlarında amaçlar sırasıyla:

1. Öğrencinin -All ekinin kullanım özelliklerinin farkına varabilmesi.
2. Öğrencinin –All ekini biçim ve anlam özelliklerine göre doğru şekilde kullanarak etkili iletişim kurabilmesidir.

Yukarıdaki amaçlar doğrultusunda birinci bölüm okuma ve yazma etkinliklerini içermektedir. Bu bölümde konu olarak tarihe damgasını vurmuş icatlar ele alınmıştır.- All ulaş yapısının temel tümce için başlangıç sınırı bildirmesi özelliğinden dolayı

geçmiş vurgusu yapılmıştır. İkinci bölüm dinleme, konuşma ve yazma etkinliklerinden oluşmaktadır.

Yukarıdaki amaçlar doğrultusunda hazırlanan görevlerin özellikleri şunlardır:

- ✓ Anlam odaklıdır ve etkileşime dayalıdır.
- ✓ Gerçek yaşam iletişimini sınıf ortamına aktarmayı sağlamaktadır.
- ✓ Türkçede dört temel kazanım alanı kabul edilen okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesine yöneliktir.
- ✓ Önceki öğrenmelerin artalandan çağrılarak yeniden kullanılmasına yönelik olduğu için bilişsel süreçler etkindir.
- ✓ Öğrencilerin konu ile ilgili yeterince bilgi ve beceri sahibi olduktan sonra özgürce etkileşime geçmelerini sağladığı için dil üretimine olanak tanır.
- ✓ Gerçek yaşamda da öğrencilerin karşısına çıkabilecek niteliktedir. (Yemek tarifi almak ya da vermek, alışveriş listesi yapmak gibi)

4.5. Hazırlanan Materyaller İle İlgili Öğrenci Görüşleri

Hazırlanan materyaller beş öğrencinin uygulamasına ve görüşlerine sunulmuştur. Öğrencilerin orta ileri düzeyde oldukları bilinmektedir. Öğrencileri hepsi yetişkindir. Öğrencilerin yaş, cinsiyet, geldiği ülke, Türkçeyi ne için öğrendiği vb. özellik ve bilgileri ekler içindeki görüşme formlarında verilmiştir. Çalışmamıza görüşleri ile katılan öğrenciler Ö1, Ö2, Ö3, Ö4 ve Ö5 olarak adlandırılmıştır.

4.5.1.–ArAk Ulaç Yapısına Yönelik Hazırlanan Materyaller ile İlgili Öğrenci Görüşleri

Bu bölümde –ArAk ulaç yapısına yönelik hazırlanan materyaller ile ilgili öğrenci görüşlerine yer verilecektir.

Ö1: *“Bu bölümde de insan kişilikleri ile ilgili okuma yaptık. İlk önce bu renkler bana gökkuşağı çağırıyordu. Renkler ve kişilikler ilişki içindemiş ben bilmiyordum. Okuduk ve ben kendimi düşündüm hangisiyim diye düşündüm. Her renkten sonra bu kişilikte tanıdık biri var mı diye soruyor ben hepsine birini bulamadım. Ben sarı olduğumu fark*

ettim. Okumalarda değişik renkte yazılmış sözcükler vardı onlara dikkat ettim. Onlarla ilgili bir şey sormadı. 2. bölümde bazı boşluk doldurmalar vardı. Önce bir okuma içine kelimeleri koydum burada zorlandım. Sonra resimlere baktım cümleleri birleştirdim. Burası kolaydı çünkü örnek açıklayıcıydı. Örnekteki gibi yaptım. Sonra dinleme yaptık. Türkiye’ de ünlüler ile ilgili dinlemeydi. Ben bu ünlüleri tanıyorum. Mesela Cem Yılmaz’ ı çok severim. Dinledik sonra onların nasıl öğrendiğini yazdık, onların mesleklerini yazdık. Hatırlamak biraz zordu ama hatırladıklarımızı yazdık .3. bölümde herkes kendisi nasıl öğreniyor diye düşündü. Hangi zekada iyiyim diye yazdım. Ben sözel zekada iyi olduğumu fark ettim. Çünkü tez yazıyorum ve bence tez yazan biri sözel zekada daha iyidir. Sonra nasıl öğrendiğimizi yazdık. –ArAk ekini kullandık bu ekin nasıl işe yaradığını anladık.”

Ö2: “ Bana bu renkler hiçbir şey anlatmadı. Metinleri okudum koyu sözcüklerin hepsi aynı eki almıştı onu fark ettim. Ben bu eklerin ne işe yaradığını biliyorum o yüzden bana kolay geldi. Renkler bana böyle çağrışım yaptı: Kırmızı: bir arkadaşım. Mavi: annem. Yeşil: kuzenim Sarı: Eşim. Sonraki bölüm kolaydı dinleme vardı etkinlik vardı. Eki kullandık ve cümleleri birleştirdik. Bu ek cümlede nasıl sorunca cevap vermek için kullanılmış. Yani zarf görevindedir. Dinleme görevinde de nasıl öğrendiklerini yazdık. Ben kendimi sosyal zekaya yatkın buldum. Arkadaşlarıma kendimi anlattım. Eğlenceliydi.

Ö3: “ Renkle insan kişilikleri arasındaki ilişki gerçekçi değil ama eğlendim. Okurken koyu renkli sözcükleri not aldım. Bütün renklerle ilgili pek çok arkadaşım var isimlerini yazdım. Arkasından başka etkinlikler yaptık hep aynı eki kullandık. Arak ekini kullandık ve iki cümleyi birleştirdik. Dinleme görevi zor geldi ben sıkıldım. Zeka alanlarını zaten biliyorum. Kendimi içsel zekaya yatkın buldum.

Ö4: “ burada okuma yaptık okuduk soruları cevapladık. Cevaplar yorum istiyordu. Renkler ile insan kişilikleri hoşuma gitti. Bu bölüm çok renkli ve çok güzel. Ben kırmızıyı çünkü kazanmayı severim.”ikinci bölüm çok uzundu hep etkinlik yaptık. Dinleme yaptık. Dinlerken not aldık ve notlardan soruları cevapladık. Sonraki bölüm 3.

Bölümdü burada kendimizi anlattık. Ben kendimi anlattım arkadaşımı dinledim eğlendik bu bölümde.

Ö5: “ Görev okumaktı. Okuduk tanıdık insanları yazdık. Koyu kelimeler ile ilgili bir şey var sandım ama yoktu. Sonraki bölümde vardı. Artık uygun kelimelere ek ekledik ve bunları okumanın içine yerleştirdik. Kolaydı. Sonra resimler vardı bakarak cümleleri birleştirdik. Hep aynı eki kullandık. Zaten bu eki öğreniyoruz. Dinleme yaptık. Dinledik ve not aldık. Sonra notlarımıza bakarak soruları cevapladık. Zeka türleri vardı. Ünlülerin hangisi olduğunu bulduk. Zevkliydi ama çok zaman alıcıydı. Sonraki bölümde 3. Bölümdü. Burada da etkinlikler yaptık artık özgürce cümle kurmak için konuşma yaptık. Birbirimize sorduk sen hangi zekasın diye. Cevapladık. Ben sözel zekayım çünkü sürekli konuşurum.

4.5.2. –İp Ulaç Yapısına Yönelik Hazırlanan Materyaller ile İlgili Öğrenci Görüşleri

Bu bölümde –İp ulaç yapısına yönelik hazırlanan materyaller ile ilgili öğrenci görüşlerine yer verilecektir.

Ö1:

“ 1. Bölüm alışverişler ile ilgiliydi. Çok alışveriş yapan insanların anlattığı bir parça okuduk. Çok ilgimi çekmedi. Ben böyle biri olmadığım için. Cümlelerin içine İp ekini eklediğimiz kelimeleri yerleştirdik. Hemen anladım bu ekin ne işe yaradığını. Sonra cümleleri ekledik. 2. Bölüm yemek tarifleriydi. Bence bu bölümler kızlara yönelik olmuş. Yemek tarifini dinleyip birbirimize anlattık. Dinlerken not aldık. Sonra not defterine havuçlu kek tarifi yazdık. 3. Bölümde kendimiz resimlere bakıp günümüzü yazdık. Ben yazmadım konuştum. –İp ekini kullanmamız istendi.

Ö2: *Burası daha kısa olduğu için daha güzeldi. Yine bir ek vardı. Görevimiz eki kullanmak ve cümlelerin içine koymaktı. Cümleleri birbirine eklemektir. Yemek tarifleri 2. Bölümdeydi okudum anlattım. Eğlenceliydi. Cümleleri artık kendim yazdım. –İp eki ne anlama geliyor biliyordum ben. Aslında kullanıyordum ama bu kadar bilmiyordum.*

3. Bölümde artık kendimin gününü anlattım. Sabah kalkıp duş alırım. Böyle şeyler yazdık.

Ö3: ” Bu ek bana kolay geldi. Bu görevler güzel, kısa. Alışverişi seviyorum o sebeple beğendim. Ama alışverişkolik değil. Alışverişe çıkarken ne yaparız yazdım. Cümleleri birleştirme kolaydı örnek vardı. Örnekten sonra hep aynısını yaptık. Anladık bu ek cümleleri birleştiriyor. Sonra yemek tarifi dinledik. Dinlemeleri sevmiyorum, hemen unutuyorum. Arkadaşıma anlattım yemek nasıl yapılır. Eğlendik. Günümüz nasıl geçiyor da yazdık. Öğrendik güzeldi.

Ö4: “ Burada ekle ilgili okuma yaptık, dinleme yaptık, yazma yaptık ve konuşma yaptık. Önce konu alışveriş, sonra yemekler sonra da bir gün nasıl geçer. En çok konuşmayı sevdim. Anlatırken –İp eki kullandım. Cümleler kurdum. Bu ek cümleler nasıl yapılır onu anlatıyor. Cümleleri bağliyormuş. Önce ayrı ayrı verilen cümleler sonra arada ip koydum birleştirdim.”

Ö5: “ Burada amaç –İp ekiydi. Ama bu belli değildi. Önce alışveriş le ilgili okuma yaptık. Etkinlikler yaptık. Hepsi kolaydı. Sadece bazı kelime anlamlarını bilemedim. Onlara sözlükten baktım ve yaptım. Sonra yemek tarifi verdik ilgimi çekmedi. Ama öğrendim. En sonda yazdık bir gün nasıl geçip gider diye. Bu ek daha iyidi daha kolay öğrendim.”

4.5.3. –IncA Ulaç Yapısına Yönelik Hazırlanan Materyaller ile İlgili Öğrenci Görüşleri

Bu bölümde –IncA ulaç yapısına yönelik hazırlanan materyaller ile ilgili öğrenci görüşlerine yer verilecektir.

Ö1: “ Burada artık başka ek ile ilgili alıştırma vardı. Önce mevsimleri okuduk cümlelerde ne zaman ne olur yazdık –Inca ekini kullandık. Cümleleri birleştirdik. Sonra karşılıklı sorular sorduk. Hep resimlere bakarak yaptık. Ne zaman olur? Yaz gelince...gibi cümleler kurduk. Yan cümle kurmayı öğrendik.

Ö2:

“ Burada zamanlar ve mevsimle ilgili çalıştık. Önce kış olunca neler oluyor, yaz olunca neler oluyor bunları yazdık. Buralar kolaydı hemen yapabildik. Sonra iki kişi yaptık ve resimlere baktık. Biri sordu diğeri cevap verdi. Cümle kurarken hep –ınca eki kullandık. “

Ö3:

“En kısa ve kolay gelen ek bu oldu. Ben kısa etkinlik seviyorum. Daha çok cümle birleştirme ve Ne zaman? Sorusuna cevap verme vardı. Zaman önemliydi anladım ki...Zaten –Inca eki zamanla ilgili ektir. Burada da bu eki kullandık. Bu ek ulaç ekidir. Resimlerle birlikte olunca daha kolay oluyor ben beğendim.”

Ö4: “Burada çok fazla etkinlik yoktu. Mesela dinleme yoktu. Öğrendiklerimi daha iyi anladım. Özellikle arkadaşımınla birbirimize soru sorduk. Orada daha iyi anladım. –Inca ekini kullandık ve cümleler kurduk. Görseller güzeldi onlara bakıp yaptık.”

Ö5: “Yine bir ekle çalışma yaptık. Bence bu en güzel çalışmaydı çünkü çok uzun değildi. İkili sorular sorduk. Cevap verdik ama hep örnekteki gibi yapmak için çalıştık örnekte –ınca eki vardı. Bizde bunu kullandık. Etkinlikleri beğendim ve öğrencim.”

4.5.4. –All Ulaş Yapısına Yönelik Hazırlanan Materyaller ile İlgili Öğrenci Görüşleri

Bu bölümde –All ulaş yapısına yönelik hazırlanan materyaller ile ilgili öğrenci görüşlerine yer verilecektir.

Ö1: ” Bu bölüm en güzel bölümdü çünkü eğlendim. Röportaj yaptık. Cümlelerde zaman üzerine eğilmiş. Görseller güzeldi. Güncel konuları okumak daha çok hoşuma gitti. Cümleleri birleştirdim. Dinleme ve boşlukları doldurma yaptım. Hepsini doğru yapamadım çünkü bazı kelimeleri anlamadım. Ama genelde kolaydı. “

Ö2: “Burada da okuma, dinleme, konuşma yaptık. Boşlukları doldurduk. Cümleler kurduk. Değişik görevler vardı. Resimlerle ilgili eşleştirmeler yaptık. Hep şu eki kullanmak görevimizde:- Alı. Bu ekte zaman ile ilgili bir ekmiş cümle kurarken bunu

hep anlayabiliyorsun. Röportajları dinledim ve beğendim. Biz de röportaj yaptık ve konuştuk. Güzeldi.”

Ö3: *“ burayı da beğendim. Çünkü daha kısa ve çabuk geçti. Ulaş vardı. Bu ekle cümle kurduk. Cümlelerin içine eki getirdik. Bu ek –Alı ekiydi. Resimlere baktık ve yaptık dinlemede boşluk doldurma bana zor geldi. Not almada geç kaldım. Cümle kurup konuşmada iyi oldu. Ulaş daha iyi öğrendim.*

Ö4: *“ 1. Bölümde ünlü olaylar vardı ama bazılarını be bilmiyordum. İcatları beğendim. Bu ek bir şeyin ne zaman başladığını gösterdi. Ben bunu anladım. Cümlelerin içine yerleştirmek etkinlik hep en kolay etkinlik oldu. Çünkü kelimelere yalnız o eki getirip yazıyoruz. Bu bölüm sondu ve hepsini iyi anladım düşünüyorum. Yalnızca yorum yazarken sıkıldım. Teşekkür ederim.*

Ö5: *“ Bu sondu. Bu ekte yine zaman vardı. Yani zaman anlattı. Bir şey ne zaman başlamış onu anladım. Resimler ve cümleler bir arada çok iyi oldu. Kitaplarda bu kadar renkli etkinlik yok. Bana yarar verdi. Teşekkür ederim.*

BÖLÜM V:

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Son yıllarda dünya genelinde yabancı dil eğitimi alanında İngilizce dışında başka dillerin de öğretilmesi gündeme gelmiştir. İşte bu dillerden biri de Türkçedir. Gelişen teknoloji ile birlikte toplumlar birbirine yakınlaşmış, farklılıklar kültürel zenginlik sayılır olmuştur. Farklı diller bilmenin insana farklı kapılar açtığı görülmüş ve çok dillilik ile çok kültürlüğün özendirilmesine dayalı anlayışlar doğmuştur. Bu doğrultuda yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, Türkiye’de ve pek çok yabancı ülkede büyük önem kazanmıştır. Çalışmamızda Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere ulaşım yollarının öğretimi sırasında kullanılacak malzemenin hazırlanması amaçlanmıştır.

Çalışmamızın birinci bölümünde problem durumu farklı başlıklar altında ortaya konulmuştur. Aynı zamanda çalışmamızın kuramsal çerçevesini de oluşturan bu kısımda öncelikle yabancı dil olarak Türkçe öğretimine değinilmiştir. Türkçenin yabancı dil öğretimindeki yerinin gösterilmesi üzerinde durulmuş, tarihte yabancı dilin öğrenme gereksiniminin nasıl ortaya çıktığına ve bu gereksinimin zamanla nasıl değiştiğine değinilmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bilinmesi gereken temel ve genel ilkeler açıklanmış ardından Avrupa Birliğinin dil öğretimi üzerine çalışmaları ve bu bağlamda dil portfolyosu açıklanmıştır. Günümüzde dil öğreniminde geçerli olan dil seviyeleri ve göstergelerinin açıklanması geliştirilen materyallerin seviyesini belirleme hususunda da önemlidir. Çalışmamızda hazırlanan materyaller orta ileri düzeye (B2) yöneliktir.

Yabancı dil olarak Türkçenin hangi yöntemle öğretileceği sorusu ve problem durumunun incelenmesine yönelik, ikinci dil öğretimine ilişkin yöntemlerden dilbilgisi-çeviri yöntemi, düz varım yöntemi, işitsel-dilsel yöntem, bilişsel öğrenme yöntemi, seçmeci yöntem kısaca değinilmiştir. Ülkemizde sınırlı olanaklar ve yöntemlerle gerçekleştirilen yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin daha sistemli ve etkili olabilmesi için yabancı dil öğretimindeki güncel yaklaşımların ve yöntemlerin bilinmesi ve işlevsel

biçimde kullanılması gerekmektedir. Bu bağlamda yabancı dil öğretiminde en yenilikçi yaklaşımlardan olan İletişimsel yaklaşım açıklanmış. Görev odaklı dil öğretiminin de bu yaklaşım içinde doğduğu ortaya konulmuştur. Buna ek olarak yine görev odaklı dil öğretiminin bir yöntem olarak ortaya çıkmasını etkileyen görüşlere değinilmiştir. Bu doğrultuda son yıllarda öne çıkmış iletişimsel yöntem ve göreve-dayalı öğrenme yöntemi açıklanmıştır. Görev-odaklı dil öğretiminin temel özellikleri sıralanmış ve görev odaklı dil öğretiminin öğrenme sürecinde etkileşime dayalı çalışmalarla öğrenenlerin dilsel öğelerin anlamlarına ve kullanımına odaklanmalarına dayalı bir yönelim olduğu vurgulanmıştır. Göreve-dayalı yöntemde görevin tanımı ve türleri belirtilerek odaklanmış ve odaklanmamış görev türleri incelenmiştir. Çalışmamızda Rod Ellis' in ortaya koyduğu odaklanmış görevler ve Willis tarafından ortaya konulan görev-odaklı model, uygulamaya dönük materyal oluşturmada yararlanılan çalışmalardır.

Dil öğretiminde materyallerin yeri ve önemi açıklanmış, materyal geliştirirken üzerinde durulması ve dikkat edilmesi gerekenlere değinilmiştir. Materyal geliştirme konusundaki eksiklikler saptanmış ve materyallerin daha çok duyu organına hitap etmesi gerektiği açıklanmıştır. Öğretim esnasında kullanılan materyallerin, öğrencilerin akademik benlik tasarımlarını olumlu yönde etkileyebileceği bir nitelik taşıdığı takdirde, öğrenmenin de olumlu yönde etkileneceği vurgulanmıştır. Ardından, yine problem durumunun içinde kabul edilen ulaçların Türkiye Türkçesindeki yerlerine çeşitli gramercilerin görüşleri doğrultusunda değinilmiştir. Ulaçların Türkçede hangi işlevleri olduğu genel bir çerçeveye ile açıklanarak ulaç eklerinin tümcemi kurma özellikleri üzerinde durulmuştur. Ulaç kavramının farklı tanımlarına ve sınıflandırmalarına yer verilmiştir. Bu sınıflamalar içinde gramercilerin ortak kabul ettikleri ulaç yapıları tablo 8' de gösterilmiştir. Çalışmamızda -ArAk, -Ip, -IncA ve -All ulaç yapılarının biçimsel ve kullanımsal özellikleri açıklanmıştır. Buna göre her ulaç yapısının tümce içerisinde hangi anlam özelliklerine sahip olduğu üzerinde durulmuştur.

Çalışmamızın birinci bölümü Araştırmanın Amacı ve Önemi, Ana Sorun Tümcesi, Alt Problemler, Sayılılar, Sınırlılıklar açıklanarak tamamlanmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ve Türkiye Türkçesinde ulaçlar ile ilgili yayınlar içinden çalışmamızla birebir ilintili olanlara değinilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde çalışmanın yöntemi açıklanmıştır. Çalışmamızda betimsel yöntem kullanılmıştır. Betimsel çalışmada doküman inceleme yöntemi diğer adıyla belgesel tarama yöntemine başvurulmaktadır. Buna göre çalışmamızda yabancı dil öğretim yöntemleri, Türkçe' nin yabancılara öğretimine yönelik çalışmalar ve ulaçlar ile ilgili birtakım çalışmalar incelenerek Türkçe öğrenen yabancılara ulaç yapısının öğretimine yönelik materyal geliştirilmiştir.

Çalışmamızın dördüncü bölümünde -ArAk, -Ip, -IncA ve -All ulaç yapıları odaklanarak hazırlanan göreve-dayalı ders malzemelerinin tasarımı ve sunumu yapılmıştır. Çalışmamızda -ArAk, -Ip, -IncA ve -All ulaç yapılarının biçim özellikleri ve gerçek yaşamdaki anlam ve işlev boyutları ele alınarak materyaller geliştirilmiştir. Çalışmada hazırlanan materyaller Türkçedeki -ArAk, -Ip, -IncA ve -All ulaç yapılarının öğretimine yönelik tasarlanan ders materyalleri, gerçek dil kullanımlarını içermektedir ve tamamı özgündür. Göreve dayalı olarak hazırlanan ders malzemeleri öğrenciyi iletişime ve üretime yönlendirecek niteliktedir. Materyaller görsel olarak ilgi çekici ve öğrencileri güdüleyici niteliktedir.

Çalışmamızda geliştirilen materyaller Türkçenin dört temel kazanım alanı olan okuma, dinleme, yazma ve konuşma alanlarının geliştirilmesine yöneliktir. Ulaç yapıları ile ilgili hazırlanan etkinlikler basitten karmaşığa, somuttan soyuta doğrudur.

Çalışmamızda ele alınan -ArAk, -Ip, -IncA ve -All ulaç yapılarının öğretimine yönelik geliştirilen materyaller, öğrenme sürecinin orta düzeyinde öğretilmesi gerekliliği göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Hazırlanan etkinlikler ve uygulamalar orta düzeyin ileri aşamalarında öğretileceği düşünülerek tasarlanmıştır. Hedef kitleyi oluşturan öğrencilerin Türkçenin zaman, görünüş ve kip özelliklerini, durum eklerini, iyelik yapılarını, ad yantümcelerini, bağlaç kullanımını ve gerekli sözcük kullanımını bildikleri varsayılmıştır.

Çalışmada hazırlanan ders malzemeleri beş farklı öğrencinin görüşlerine sunulmuş ve öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Ancak hazırlanan görevlerin nicel bir çalışma ile değerlendirilmesi ilerideki çalışmalara bırakılmıştır.

Sonuç olarak, bu çalışmada –ArAk, -Ip, -IncA ve –All uyaç yapılarının Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilere öğretilmesine yönelik materyal geliştirilmiştir. Bu çalışma, uyaç konusunun, görev-odaklı dil öğretimi esas alınarak, iletişimin sağlanmasına yönelik anlam odaklı etkinlikler yoluyla öğretilbileceğini fark ettirmiştir.

KAYNAKÇA

- AKERSON-Erkman, F. (2000). **Dile Genel Bir Bakış**. İstanbul: Multilingual Yayınları
- AKERSON, E. F. ,OZİL, Ş.(1998)**Türkçede Niteleme Sıfat İşlevli Yan Tümceler** Simurg İstanbul,
- AKSAN, Doğan: (2001) **Türkiye Türkçesinin Dünü, Bugünü, Yarını**: İstanbul: Bilgi Yayınevi, 2. Baskı.
- AKSAN, D. (1998). **Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim**. Ankara: TDK Yayınları 439-2
- AKSAN, D. (1998). **Anlambilim**. Ankara: Engin Yayınevi
- AKTAŞ, Ayfer. (2001): “-DIktAn/-DUktAn sonra Zarf-Fiili Üzerine Bir Araştırma”, **Türk Dili**: Ankara(Eylül)
- AKYÜZ, Y. (1994). **Türk Eğitim Tarihi** (5. Baskı). İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.
- ARIKOĞLU, E.: (2004)“Türkçenin -rAk ve -ArAk Ekleri Hakkında”, **V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri 20-26 Eylül**: Ankara 2004, I. Cilt, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 855/I.
- ATABAY, N. - KUTLUK, İ. - ÖZEL, S.(1983) **Sözcük Türleri**: Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları: 421.
- Avrupa Dil Portfolyosu**. (2009). 25.03.2012 tarihinde Amerikan Kültür Derneği Dil Okulları: <http://www.amerikankultur.org.tr/elp.html> adresinden alındı
- AYDEMİR, İ.A. (2010) **Türkçede Zaman ve Görünüş Sistemi**, Ankara: Grafiker Yayınları
- AYDIN, İ (2004): “Türkçede Yan Tümce Türleri ve İşlevleri”, **Dil Dergisi** Ekim-Kasım-Aralık : Ankara, 126. sy.
- AYDOĞDU, Ş. (2002) Diller Dünyasına Genel bir Bakış ve Türkçenin Konumu Üzerine.**A.Ü. TÖMER Dil Dergisi** Sayı 115 sayfa 58 Ankara, Temmuz-Ağustos 2002

BANGUOĞLU, T.(1974) **Türkçenin Grameri**: Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 528, 6. Baskı.

BARIN, E. (2004). Yabancılara Türkçe Öğretiminde İlkeler. **Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü**. sayı:1 (Güz 2004).

BAYRAKTAR, N. (2004). **Türkçede Fiilimsiler**: Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 838.

BENHÜR, Mehmet Hadi: **Türkiye Türkçesinde Sıfat-Fiil ve Zarf-Fiil Eklerinin Fonksiyonları**: Ankara 1993, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

BOZ, Erdoğan. (2005) “Bir Birleşik Zarf-Fiil Yapısı Üzerine”, **Türk Dili**: Ankara 2005 (Haziran) 642. sy.

BOZKURT, Fuat. (2000) **Türkiye Türkçesi**: Ankara: Hatipoğlu Yayınları:122, 2. Baskı.

BÖLÜKBAŞ, F. (2004). Yansıtıcı Öğretim ile Yabancı Dil olarak Türkçe Öğretimi. **Dil Dergisi**, 126, 19-28.

BÜYÜKÖZTÜRK Ş. AKGÜN Ö, KARADENİZ Ş., DEMİREL Z.ÇAKMAK E. (2009) **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Pegem Yayıncılık

CEM, A. (2005). Dilbilgisi Öğretiminde Biçim-Anlam-Kullanım Üçlüsü: Ders Malzemesi Hazırlama Ve Uygulama Önerisi. **Dil Dergisi**. Sayı: 128. (Nisan-Mayıs-Haziran 2005)

COOK, V. (2008) **Second Language Learning and Language Teaching**, London: Hodder Education

COSKUN, V. (1999) “Türk lehçelerinde zaman kavramı taşıyan –p zarf fiil eki”. **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, Bahar, Sayı: 7, Ankara: TDK Yayınları

DEMİR, Celâl: “Türkçe Öğretiminde Zarf-Tümleçleri”, **Türklük Bilimi Araştırmaları-Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı**: Niğde 2003 (Bahar) 13. sy.

DEMİR, Tufan.(2004) **Türkçe Dilbilgisi**. Ankara: Kurmay Basımevi,

DEMİRCAN, Ö. (2005). **Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri**. İstanbul: Der Yayınları

DEMİREL,Ö. (1999) **Yabancı Dil Öğretimi İlkeler Yöntemler Teknikler**. Ankara.: Usem Yayınları

DEMİREL. Ö. (2007). **Öğretme Sanatı**. Ankara: PegemA Yayıncılık

DEMİREL, Ö. (2010). **Yabancı Dil Öğretimi Dil Pasaportu Dil Biyografisi Dil Dosyası**. (5.baskı) Ankara: Pegem Yayınları.

DEMİREL, Ö., ALTUN, E. (2009) (Ed.) **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Ankara: Pegem Akademi Yayınları

DİLSET Yayınları (2006) **Gökkuşuğu Türkçe Öğretim Seti**. İstanbul

DÜZENLİ, S. (2008). **Türkçede Ortaçlaştırma Belirticilerinin Öğretimine Yönelik Ders Malzemesi Hazırlama..** Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

EDİSKUN, H.(1999). **Türk Dilbilgisi**: İstanbul: Remzi Kitabevi. 6.Baskı.

ELLİS, R. (2003). **Task-based Language Teaching and Learning**. Oxford: Oxford University Press.

ERGİN, M. (1983) **Türk Dil Bilgisi**: İstanbul: Minnetoğlu Yayınları.

GENCAN, T. N. (2001). **Dilbilgisi**. Ankara: Ayraç Yayınevi.

GÜNAY, D. (2004). **Dil ve İletişim**. İstanbul: Multilingual.

GÜLSEVİN, G.(2001) Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf-Fiiller. **AKÜ. Sosyal Bilimler Dergisi** C. II, Sayı 2, Afyon 122-143.

HACIÖMEROĞLU, M. S. (2007). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenler için Kiplik Öğretimi Üzerine Materyal Geliştirme**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi

HENGİRMEN, M ve Koç, Nurettin. (2000). **Türkçe Öğreniyoruz!** Ankara: Engin.

HENGİRMEN, M. (1995). **Türkçe Dilbilgisi**. Ankara: Engin

HENGİRMEN, M. (1993). **Türkçenin Yabancı Dil olarak Öğretimi**. *A. Ü. TÖMER Dil Dergisi* , 5-9.

HEPÇİLİNGİRLER, F. (2007). **Öğretene ve Öğrenene Türkçe Dilbilgisi**, İstanbul: Remzi Kitabevi

KAHRAMAN, T. (2009). **Çağdaş Türkiye Türkçesi Dilbilgisi**. İzmir: Kanyılmaz Basımevi

KARAHAN, L. (1995). **Türkçede Söz Dizimi**. Ankara: Akçağ Yayınları

KARASAR, Niyazi: **Bilimsel Araştırma Yöntemi**: Ankara 1986, Bilim Yayınları, 3. Baskı.

KAYA, C.(1987). **Yabancılar için Türkçe Dersleri**. Ankara: Odtü

KAYA, Z. (2006). **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**. Ankara: Pegem Yayınları

KERSLAKE, J. & Göksel, A. (2005). **Turkish: A Comprehensive Grammar**. London:Routledge.

KOÇ, N. (1996). **Yabancılar İçin Dilbilgisi**. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

KORELİ, Z. D. (2007). **Eylem ve Ad Olarak Kullanılan ve Türkçe Sözlükte Bulunmayan Öbekler ve Bunların Türkçe'nin Yabancı Dil Olarak Öğretimindeki**

Yeri. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

KORKMAZ, Z. (2003). **Türkiye Türkçesi Grameri. Şekil Bilgisi.** Ankara: TDK yayınları.

KORKMAZ, Z. (1995) “Türkçedeki -arak/-erek Zarf-Fiil (Gerundium) Ekinin Yapısı Üzerine”, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar:** Ankara, I.Cilt, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 629.

KOŞAR, E.,YÜKSEL, S., ÖZKILIÇ R., AVCI, U., ALYAZ, Y. ÇİĞDEM H.,(2003) **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme,** Ankara: Öğreti Yayınları

KOŞUCU, F. Z. (2007). **Türkçenin Yabancılara Öğretiminde Ulaçların Düzeylere Göre İncelenmesi.** Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2006) **İlköğretim İngilizce Dersi Öğretim Programı,**

NUHOĞLU, M. M. (2008). **Türkçe Öğretiminde Materyal Tasarımı.** Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

ÖZBAY, Murat ve TEMİZYÜREK, Fahri. (2003) **Orhun Türkçe Öğreniyoruz 1.** Ankara: TİKA.

ÖZBAY, Murat ve TEMİZYÜREK, Fahri. (2003) **Orhun Türkçe Öğreniyoruz 2.** Ankara: TİKA.

ÖZGEN, M. (2010) **Türkçe Soru Tümcelerinin Öğretimi.** Basılmamış Yüksek Lisans Tezi . İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

POLAT, T. (2001). Avrupalılık Bağlamında Kültür Boyutuyla Yabancı Dil. **Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi** , 29-39.

RICHARDS, J. C.ve RODGERS, T. S. (2001) **Approaches and Methods in Language Teaching**. New York: CUP

SARIÇİYİL, F. (2008). **İstek ve Emir Kiplerinin Öğretimi. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi**. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

SÜLÜŞOĞLU B. (2007), **İşe Dayalı Dil Öğretim Malzemelerinin Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Uygulanması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. D.E.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

TİKEN, Kâmil: **Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf-Filler**: Ankara 2004, Türk Dil Kurumu Yayınları: 834.

TOMLİNSON, B. (2003). Are Materials Developing? (Ed:). **Developing Materials for Language Teaching** (s. 1-15). London: Continuum Publishing.

UZUN, N. E. (2000). **Anaçizgileriyle Evrensel Dilbilgisi ve Türkçe**. İstanbul: Multilingual

ÜNAL, Recai: **Türkiye Türkçesinde Kimi Zaman Ulaçları**: İstanbul 1997, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

VANDEWALLE, J. (2001): **‘Batı dillerini konuşan öğrencilerin Türkçe’de arayıp da bulamadıkları bir yapı üzerine’**, IV. Uluslararası Dünyada Türkçe Öğretim Sempozyum Bildirileri, AÜ Basımevi, Ankara

VARDAR, B. (2002). **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü**. İstanbul: Multilingual.

WİLLİS, J. (1996). **A Framework for Task-Based Learning**. London: Longman

XHEMİLE A.(2010) **Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Türkçe Birleşik Tümcelerin Özelliği Üzerine**. İzmir. III. Uluslar arası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu (16-18 Aralık 2010)

YALÇIN, Saba. (1994). **Metinden Öğrenme İlkelerine Göre Hazırlanan Ders Kitabının Öğrenci Erişisine Etkisi**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı. (Yayımlanmamış Doktora Tezi)

YAYLI, D. **Göreve Dayalı Öğrenme Yönteminin Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Uygulanması ve Bu Uygulamaya İlişkin Öğrenci Görüşleri**. Dokuz Eylül Üniversitesi.Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi

YAYLI D.ve BAYYURT Y. (Ed.). (2011). **Yabancılara Türkçe Öğretimi Politika Yöntem ve Beceriler**. Ankara: Anı Yayınları

YILMAZ, Ö.D. (2009). **Türkiye Türkçesinde Eylemsi**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

YOLCUSOY, Ö.(2008) **Türkçe Koşullu Yapıların Öğretimine Yönelik Malzeme Tasarımı, Dokuz Eylül Üniversitesi**. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi

EKLER:

"Ö1"

Yaş	27
Cinsiyet	Kadın
Ülke	Bulgaristan
Türkiye' de Bulunma Süresi	3 Yıl
Türkiye' ye Geliş Amacı	Lisans Eğitimi Almak
Türkçeyi Hangi Yolla Öğreniyor	Türkçe Kursu

"Ö2"

Yaş	26
Cinsiyet	Erkek
Ülke	Fransa
Türkiye' de Bulunma Süresi	13 Ay
Türkiye' ye Geliş Amacı	Erasmus
Türkçeyi Hangi Yolla Öğreniyor	Türkçe Kursu

"Ö3"

Yaş	30
Cinsiyet	Kadın
Ülke	İran
Türkiye' de Bulunma Süresi	15 Ay
Türkiye' ye Geliş Amacı	İş
Türkçeyi Hangi Yolla Öğreniyor	Türkçe Kursu

“Ö4”

Yaş	32
Cinsiyet	Erkek
Ülke	İran
Türkiye’ de Bulunma Süresi	15 Ay
Türkiye’ ye Geliş Amacı	İş
Türkçeyi Hangi Yolla Öğreniyor	Türkçe Kursu

“Ö5”

Yaş	48
Cinsiyet	Erkek
Ülke	İran
Türkiye’ de Bulunma Süresi	15 Ay
Türkiye’ ye Geliş Amacı	İş
Türkçeyi Hangi Yolla Öğreniyor	Türkçe Kursu